

VryeWeekblad

16 - 22 OKTOBER 1992 • R3,00 (BTW INGESLUIT)

Terror Lekota:

van Kroonstadse
Boy Scout tot
ANC-grootkop

Profiel van die Yeoville-verkragter

INTERVIEW:

Danny Glover
in Harare

Pik die Vredesduif

Die dag toe
die moffies
gemarch het

Brolloks
maak 'n comeback!

Mimi
die mens agter die heilige koei

INHOUD N° 196

16 - 22 Oktober 1992

8 - 10 Hostelle word wyd gesien as forte van Inkatha-impi's, en nou gaan dié plekke omhein en bewaak word. Maar is dit die oplossing?

12 - 14 Patrick 'Terror' Lekota

is in dieselfde jaar as formele apartheid gebore - 1948. Hy wou eers 'n professionele sokkerspeler word, maar Robbeneiland het dié droom gekelder. Tog beskou hy dit vandag as 'n 'voorreg' dat hy tronk toe kon gaan vir dit waarin hy glo

17 - 19 Mimi Coertse, 60, ons eie diva, die liefeling van Wenen, praat reguit oor haar loopbaan, lewe en liefdes met **PEARLIE JOUBERT**

36 & 37 South African actor Eric Miyeni spoke to Lethal Weapon star **Danny Glover** on location in Harare

Van die Redakteur se Lessenaar

'n Slag 'n bietjie meer vrolik, dié week se uitgawe van *VWB*. Verslaggewer Pearlie Joubert het 'n spesiale gawe om mense op hul gemak te plaas wanneer sy met hulle gesels en dan kry 'n mens 'n ander kant van hulle te sien as gewoonlik. Dit is ook die geval met die heerlike gesels met Mimi Coertse, wat wys sy is nie net 'n internasionaal beroemde operasangeres en 'n belangrike Suid-Afrikaanse nasionale simbool nie, maar ook 'n gewone, warm mens.

Vandag se *VWB* is 'n bietjie losser en meer informeel as gewoonlik, met groter klem op mense en 'n beter gebruik van foto's. Ons hoop om dié styl verder te kan ontwikkel, want dit sorg dat *VWB* heelwat meer leesbaar is. Daar is ook genadiglik 'n kleiner porsie politieke artikels...

AKTUEEL

- 5 Die Yeoville-verkragter slaan weer toe
- Webster-ondersoek: nog niks nader aan die waarheid nie
- 7 Vredesduif Pik tot die redding
- Volle amnestie in Mosambiek
- 8 The campus spies in Inkatha

INTERNATIONAL

- 15 Macro-economy: the movie

MENSE

- 22 Anthony Holliday speaks to Ina van der Linde
- 25 Die dag toe die moffies gemarch het
- 26 SA se leiers: Temba Khoza

GODSDIENS

- 24 Ina van der Linde besin oor moraliteit

BOEKE

- 27 Ou Suid-Afrika onder die hamer
- 28 Education: The crisis continues
- 29 What's in a word?

RUBRIEKE & MENINGS

- 3 Vrydagoggend
- 4 Briefe van ons lesers
- 11 Brolloks is terug!
- 23 Tim Sandham se Sportrubriek
- 29 Libertyn oor Onrus se filosofie
- 32 Plant 'n Boom & Nettie Pikeur
- 33 Elmar Rautenbach oor dié week se TV

KUNS & VERMAAK

- 20 Ivor Powell on Fred Page
- 30 Andrea Vinassa gesels met Alfred Hinkel en Esther Nasser
- 31 Henning Viljoen by die opera
- 34 Charl Blignaut resenseer dié week se teater
- 35 'n Betoverende prent oor immigrante in Los Angeles
Arnold Blumer drink 'n dop en kyk *El grande de Coca-Cola*

GIDSE

- 38 Watter movie wys waar
- 40 Vrye keuse

Vrye Weekblad is 'n onafhanklike nuusydskrif wat uitgegee word deur Wending Publikasies Beperk (Reg. No. 88/016806).

WENDPUBLIKASIES BEPERK EN VRYE WEEKBLAD SE ADRES IS:

Breestraat 153, Newtown, Johannesburg.

POSADRES: Postbus 177, Newtown 2113.

TELEFOON: (011) 836-2151

FAKS: 838-5901.

PRETORIA-KANTOOR (012) 83-4879.

REDAKTEUR: Max du Preez

ASSISTENT-REDAKTEURS: Andrea Vinassa,

Ina van der Linde, Ivor Powell

POLITIEKE KORRESPONDENT: Hennie Serfontein

SUB-REDAKTEUR: Ryk Hattingh

KOPIEREDAKTEUR: Johannes Bruwer

ONTWERP: Anton Sassenberg

VERSLAGGEWERS: Christelle Terreblanche, Pearlie Joubert, Esma Anderson, Wally Mbhele

REDAKSIË-ASSISTENT: Christi van der Westhuizen

FOTOREDAKTEUR: Sally Shorkend

FINANSIELE BESTUURDER: Mark Beere

BESTUURDER (BEMARKING EN ADVERTENSIES): Lille van der Walt

ASSISTENT FINANSIELE BESTUURDER: Louwrens Potgieter

ONTVANGS: Irene Zulu

KANTOOR-ASSISTENTE: Joseph Moetaesi, Vernon Zulu

so sê hulle

"Ons het dikwels gesondig en ons ontken dit nie." Ons het te lank vasgehou aan die droom van geskeide nasiestate, toe dit reeds duidelik was dat dit nie voldoende kan slaag nie. Daaroor is ons jammer."

FW DE KLERK laas Vrydaggaand op Winburg tydens dié dorp se viering van sy 150e bestaansjaar

"Every revolutionary ends by becoming either an oppressor or a heretic."

ALBERT CAMUS (1913-1960), French novelist, playwright and essayist in *The Rebel* (1951)

"But for my own trouble, a so-called hero, I got nothing. I don't think it is fair that any killer - Strydom in particular - should be rewarded for bastardly acts. It makes crimes pay, doesn't it?"

SIMON KHOROMBI MUKHONDELELI who disarmed Wit Wolf Barend Hendrik Strydom after his killing spree, on the money paid by Rapport for Strydom's story

"Ek voel hom skop, en wens net hy wil nou uitkom. My baba moes al begin leer loop en praat het. Nou sit hy steeds in my maag."

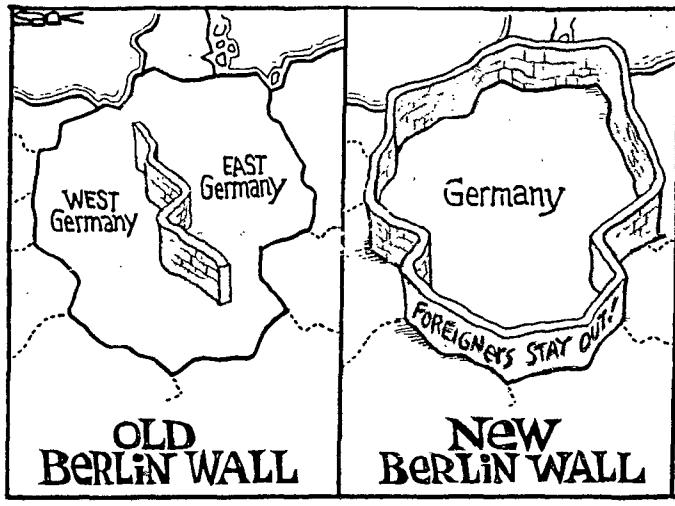
RACHEL LEVOCQUE wat nou al 24 maande swanger is (die baba is reeds 15 maande laat).

"Jy was 'n kind toe baklei ek vir jou op die fokken grens."

EUGENE TERRE'BLANCHE na bewering aan sersant Richard Grobler in die skietery wat tussen die polisie en AWB-lede uitgebreek het verlede jaar by 'n vergadering van FW de Klerk op Ventersdorp

"They're trying to prove their manhood."

Presidential candidate **ROSS PEROT**, complaining about two women reporters who asked him tough questions

het jy geweet?

Die nagmerrie van 'n kernoorlog het nie saam met die Koue Oorlog verdwyn nie. Al het die VSA en Rusland ooreengekom om hul interkontinentale kernmissiele te verminder, gaan elkeen teen die jaar 2000 nog 3 500 van dié missiele behou (afgesien van ander kernwapens soos gedra deur bomwerpers, duikbote, ens.). Sowat 10 000 kernbomme wat op 'n korter trefafstand as taktiese wapens gebruik kan word, word ook nog in die voormalige Sowjet-republieke Rusland, Ukraine, Kazakhstan en Belarus geberg. Terwyl die interkontinentale missiele in streng sekuriteit geberg word, is dit onseker hoe veilig toegang beheer word tot die kortafstand missiele wat oor die brokstukke van die voormalige Sowjet-Unie versprei is. In Wes-Europa behou die Noord-Atlantiese Verdrag-Organisasie (Nato) boonop 700 kernbomme - elk 20 keer kragtiger as die bom wat op Hiroshima gewerf is. Dan is daar nog die gevare van onstabiele kleiner lande met oorlogsguitlike leiers, soos Saddam Hussein in Irak, wat kernwapens ontwikkel. Slaap gerus...

vrydagoggend

met max du preez

'n Boere-Zoeloe-regime?

White tyranny, however discriminatory and cruel, was not the worst fate that could befall the SA blacks, any more than Tito's communist dictatorship was the worst fate that could befall the peoples of Yugoslavia. Leave ill alone does not sound a very humanitarian thing to do, but often it can save lives. With every step towards majority rule, the number of blacks killed increases. Not nearly as many blacks died in the heyday of apartheid as now during its decline and fall. At least under white tyranny the economy improved, from which blacks benefited. It is not improving now and, realistically speaking, has no chance of improving in the foreseeable future. By their fruits shall ye know them. What are the fruits of black majority rule likely to be in SA? Not so much peace and plenty as civil war and famine.

HARDE, siniese woorde. Ja, reaksionêre woorde. Woorde wat regse rassiste se tone sal laat omkrul van die lekkerkry. En tog is dit standpunte wat nie een van ons, selfs nie die mees idealistiese onder ons, durf sommer net ignoreer nie.

Die woorde is dié van Peregrine Worsthorne, die redakteur van die Britse dagblad *The Telegraph*, in 'n artikel dié week oor onder meer Suid-Afrika.

Dit is tragedies waar dat al hoe meer swartmense sterf hoe nader ons aan 'n regering deur die meerderheid beweeg, en dat heelwat meer swartmense nou in politieke geweld sterf as ooit onder apartheid.

Politici kan soveel draaie loop soos hulle wil, maar uiteindelik is die grootste enkele oorsaak van die huidige bloedvergieting die bittere twis tussen die ANC en Buthelezi se Inkatha. Ons hele land, elkeen van ons gewone landsburgers, het nou die slagoffers van dié twis geword, en die De Klerk-regering - én die onderhandelingsproses - is in 'n groot mate die gevangenes daarvan.

Dis ironies, maar waar dat as die Buthelezi-faktor nie aanwesig was nie, ons waarskynlik reeds heelwat nader aan 'n skikking sou gewees het: die wit Pretoria-regering kan maklik onder druk geplaas word om redelik te wees en het reeds bewys dat hulle en die ANC oor die basiese dinge kan ooreenkoms. Maar watter druk plaas 'n mens op Buthelezi? (Of op die ANC?)

Redelikheid is nie eens ter sprake nie; die man praat openlik van burgeroorlog en afskeidiging. Kyk jy skeef in sy rigting, dan is dit 'n aanval op of beleidiging van die Zoeloes - en oor kru stampolitiek is daar nie veel te redeneer nie.

MAAR DIT HELP NIE om bloot te sê Buthelezi is 'n bloeddorstige, magsugtige stamleier met bittermin landwye steun nie - selfs al is dit waar. Die feit bly staan dat hy steun onder tradisionele Zoeloes in veral KwaZulu het; maar veral dat hy 'n groot geweldspotensiaal het - hy het selfs 'n goed georganiseerde, deeglik opgeleide private leër tot sy beskikking, die KwaZulu polisiemag. Hy kan inderdaad, in sy eie woorde van destyds, die hele land in bloed baai.

Buthelezi het boonop in die laaste paar weke gewys dat hy gaan toesien dat hy nie alleen staan wanneer hy in konfrontasie ingaan nie. Hy het Oupa Gqozo en Lucas Mangope, albei tuislandleiers met relatief sterk weermagte en 'n mate van tradisionele steun in hul eie gebiede, en die ver-regses gemonster om saam met hom weerstand te bied.

Hier is die verskriklike dilemma: moet ons toegee aan afpersing, want dit is waarop dit neerkom; moet ons Buthelezi en sy magte toelaat om 'n belangrike rol in ons nasionale sake te speel net omdat hulle met oorlog dreig; moet ons 'n tiran sy sin gee net om lewens te kan spaar?

HOOR WAT IS WORSTHORNE se voorgestelde oplossing vir Suid-Afrika: "Realistically speaking, the only stable multiracial future for SA would be under a condominium of the two militarily strongest tribes - the Boers and the Zulus. President FW de Klerk and Cpt. Mangosuthu Buthelezi should make common cause. If there were to be a civil war, those tribes would certainly win it. ... A Boer-Zulu condominium would not be a model democracy. Human rights would not be guaranteed. But at least apartheid would have been completely destroyed without this leading to such a degree of chaos and disorder as to reduce the economy to ashes." (Toemaar, ek het ook nie geweet wat beteken "condominium" in dié sin nie. Volgens die Oxford Dictionary beteken dit "the joint control of a state's affairs by other states".)

Al sal dit teen baie mense - goeie mense - se grein ingaan om 'n man sy sin te gee bloot omdat hy 'n geweldenaar is, sal die ANC en ander partye iets daadwerklik moet doen om die Inkatha-bedreiging te ontlont. Dit is dalk tyd om die hoë morele grond 'n effe prys te gee. Daar moet 'n vorm van akkommadering met Buthelezi beding word.

As dit nie gedoen word nie, sal daar dalk wel 'n burgeroorlog kom en sal Worsthorne se scenario van 'n "Boer-Zulu condominium" dalk waar word. Met ander woorde, akkommadering hom nou teen 'n lae prys eerder as na 'n vernietigende burgeroorlog wat Sarajevo inderdaad beskaafd sal laat lyk. ('n Senior Amerikaanse diplomaat sê dié week vir my hy was twee jaar gelede deel van 'n gesprek waar die konsensus was dat indien 'n mens jou geld moet sit op een van twee lande met die grootste kans op 'n burgeroorlog, Suid-Afrika of Joego-Slawië, dit Suid-Afrika moes wees.)

DIE SLEGSTE MOONTLIKE scenario is seker dat ons stadigaan al dieper in 'n moeras van geweld gaan sink wat uiteindelik in 'n volskaalse burgeroorlog kan ontwikkel. En dan is Worsthorne se Boere-Zoeloe-beheer waarskynlik. Maar om dit as 'n gekose scenario voor te stel, is oppervlakkig, rassisties en gevaelik.

Daar is waaragtig net een oplossing, en dit is om 'n regering te kry wat die meeste volwasse Suid-Afrikaners se steun geniet met sterk waarborgs oor menseregte, eiendomsreg, die soewereiniteit van die reg, gereelde verkiesings en streekseggenskap wat in die grondwet verskans is.

As die geweld bekamp kan word en ons só 'n regering tot stand kan bring, dan hoef ons nie deur Worsthorne se donker vooruitskouing oor die ekonomiese gepla te wees nie.

Die minister van Finansies en van Handel en Nywerheid, Derek Keys, het self dié week verklaar dat die ANC se ekonomiese beleid sal werk en met Cyril Ramaphosa, Tito Mboweni en Trevor Manuel aan die stuur, is hy daarvan oortuig dat hulle die wa deur die drif gaan trek. 'n Versekering uit 'n beter oord kan 'n mens seker nie kry nie.

(Terloops, hoekom het dié belangwekkende uitlating van die minister van Finansies so min publisiteit gekry? Ek het dit net op *Beeld* se sakebladsye weggesteek gesien. Dit vertel 'n storie op sy eie.)

BRIEWE

JY'T KWAAI LANGS MY HART GEKRAP

PHALATSI-A-DIRA TSHOAGONG VAN MAHALAPYE, BOTSWANA, SKRYF:

Nog 'n krakkie inligting by Pearlie Joubert se soektog na die stukkende siel van Pretoria (VWB 18-24 Sept), wat ek tog so geniet het:

In Setswana noem ons 'n virtuous "Mma" (moeder van). Mma-melodi: mother of melodies, nie melodies of mother nie. Mma-seapei: die beste kok, sy kos is nog die lekkerste. Mma-bontle: die mooiste jong vrou.

En dan: sediba = watergat, en sediba = by die watergat. In die geval van die kliniek wat tant Rosina help stig het, is die gewoonte om daarvan te praat as "die watergat" of "by die watergat" aangesien dit gesondheidsorg aanvul.

Ek onthou nog. Net hier langs Boomstraat, daar waar die groot mark nou staan. Dit is waar een van die "Kgatla"-mans wat Afrikaans vir my so glad kon praat, grootgeword het. In Marabastad. Ek glo hy is nou een van die gegradeerde van Atteridgeville.

Aan Pearlie wil ek net sê: jy het kwaii langs my hart gekrap. Hou koers, my kind. Laat ons bekommern en dink. Maar asseblief tog, blink daardie glas so sodat ons ons broek natpis van die lag. Het ek nie van die "coloured gemaakte kaffer" gelag tot die tranen hier af neerstort nie?

Die opdrag om Pretoria se mense opstook alle soorte gedagtes. Wat waarskynlik is, is die feit dat hier om Pretoria nog mense woon wat die toekoms, die nuwe paradigm, pylregop tegemoet loop.

Ek wens net dat Dr Mofekeng nie net aan Atteridgeville dink as hy sy gemeenskap bou nie. Daardie gesindheid van "goed-ingelig en selfstandig" behoort aan die hele Suid-Afrika gebied te word.

Foei tog, sê ek nog aan dié hoëmoedigheid daar op Eersterust. Gaan tog Moretele Park toe, nooi Vincent Mokhotlu se jollers die Chicago Club in. Herken asseblief u stukkende siel.

TWEEGATJAKKALSGEIT

DR ELSABÉ SMUTS-PAUW VAN MENLOPARK, PRETORIA SKRYF:

In gewone boeretaal noem ons dit tweegatjakkalsgeit. Ek verwys na prof Dieter Holm se artikel (VWB 18-24 Sept), meer spesifiek na die meditasies en uitsprake rondom die Reserwe Bankgebou.

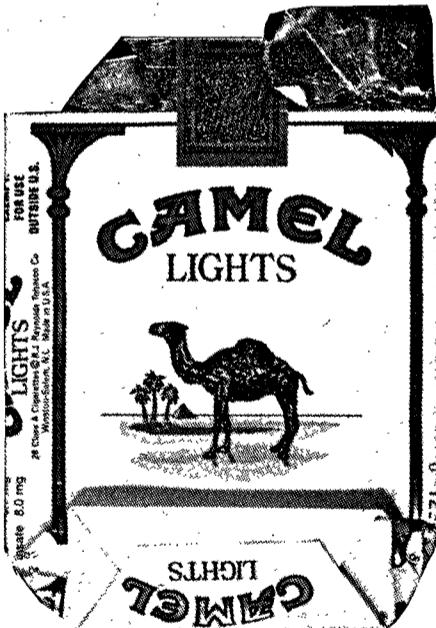
So onlangs as 1989 was Holm die senior beoordelaar van 'n paneel van drie wat die Reserwe Bank aangewys het vir 'n meriete-toekenning van die Transvaalse Provinciale Instituut van

Argitekte - dieselfde jaar waarin 'n meriete-toekenning aan die firma Holm, Jordaan en Holm toegeken is (deur dieselfde paneel?). Daar is dus 'n duidelike en direkte assosiasie.

Dat Holm se geheue hom dus só in die steek kon laat dat hy dié gebou (wat deur sy regstreekse toedoene 'n toekenning met aansien in die argitektuur verwerf het), toe die situasie hom pas, só kon kritiseer (sewe paragrawe lank) en eers later, in die verloop van sy gesprek met die betrokke Italiaanse besoeker, bykans terloops onthou dat dit wel 'n toekenning ontvang het, laat my my hande in ongeloof saamslaan.

Nou wonder ek: Kom die tweegatjakkalsgeit in by die toekenning van die prys (terwyl hy die gebou destyds in der waarheid totaal onaanvaarbaar gevind het), of lê die tweegatjakkalsgeit by die feit dat sy professionele opinie maar so saam met die wind en sy Italiaanse besoeker se reaksie draai (terwyl hy wel in alle eerlikheid gevoel het die Reserwe Bank verdien onvoorwaardelik 'n prys)?

Om professor Holm se punchline te parafraseer: Dís nou menslik!

WORK OF ART

RAFAEL BEËLSEBUB-HEFER OF PRETORIA SKRYF:

Enclosed please find my latest work of art, entitled "Flattened Camel Packet III". Although showing a marked converse resemblance to the monumental totemic art of Polynesia, my work is closer to the Kelim culture of the Middle East and North Africa through the iconography of the pyramid, the camel and the date palms. I also have an aquiline nose and know a few things about the religious philosophy of New-Guinea and the Upper Mongolian Delta.

Thank you very much.
PS. My name has lots of meaning.

NICESTE BOUDE

DAISY VAN EERSTERUST, PRETORIA SKRYF:

Aan die man met die niceste boude in die industrie (Natanél, natuurlik doll). Die critics kan sê net wat hul dém lus is, maar eniglets negatiefs teen jou is bull!

Ek het nog nie die voorreg gehad om een van jou shows te sien nie, maar dit wat ek van jou lees en op TV sien, maak my lekker lag. En dis mos wat tel.

Jy hoef nie te worry nie: met 'n attitude soos joune sal jy nog vrot stink ryk word. En met 'n paar boude soos joune kan jy staan vir President ók.

Jy moet net nie lelik wees met Laurika nie!

LOVE & PEACE

RJ DOMBO OF SOVENGA SKRYF:

I would like to draw your attention to Ivor Powell's inaccuracies on Who's who in the homelands? (VWB 25 Sept - 1 Oct). Although Lebowa is one of the ten designated homelands, it is not controlled by Lebowa People's Party (LPP); the government of the day is run by the United People's Front (UPF) whose predecessor is the United People's Party of South Africa. Unlike the LPP to which Powell referred to, the UPF is not an ethnic political party concerned with parochial issues, but a strong political party with the objective to unite all peace loving South Africans irrespective of their religion, gender or colour.

The UPF has and is striving for better working relations with like-minded political parties and organisations without compromising its character and objectives. The leader of the UPF is one of the most respected leaders in the region and a proponent of political freedom, liberty and democracy. Mr Ramodike, the governor of Lebowa and leader of the UPF, has never encouraged suppression of any political movement except the promotion of peace and understanding in the region. Hence some political parties are uncomfortable with the UPF and regard it as being in the "big rucksack" of other movements, the truth is that this is not the case.

The UPF is one of the parties whose wishes and actions is the promotion of goodwill amongst the diverse political interest groups in the region. Hence the

UPF's motto: "Love and Peace".

Finally, there are no paramilitary forces in Lebowa. A call to the UPF by Powell could have enabled him to set the record straight. A newspaper of high quality like *Vrye Weekblad* should maintain standards by reporting accurately.

(Ivor Powell replies: Yes, the name of Ramodike's party has changed recently and he has been trying to stuff all sorts of other non-entities into his "rucksack". But very little else has changed. It will take more than mottos like "Love and Peace" to convince me otherwise.)

SUGAR FOR THOUGHT

CAROL HERBERT, SENIOR DIETICIAN OF THE SOUTH AFRICAN SUGAR ASSOCIATION, OF JOHANNESBURG SKRYF:

In reply to Len Evans ("Food or Sugar?" VWB 24 Sept - 1 Oct): Millions of poor people rely on sugar as their basic source of energy and to enhance the taste of food which might otherwise be unpalatable. It does not spoil, needs no special preparation and has an indefinite shelf life.

It is therefore a useful component in emergency feeding programmes. The sugar donated by South Africa's Muslim community is probably helping to provide many starving Somalis with the energy necessary for daily survival.

Certainly, sugar is a critical ingredient in oral rehydration therapy which is helping to save children the world over who would otherwise die of dehydration resulting from diarrhoea. The simple sugar, salt and water mix replaces body fluid and mineral salts in an inexpensive and satisfactory way.

Sugar has a moderate but meaningful role to play in human nutrition.

ADAPT OR DIE

JH ENGELBRECHT OF NORTHCLIFF, JOHANNESBURG SKRYF:

I have read the letter by Gregory Sander, "Boorish attitudes" (VWB Brieve 2-8 Oct), with amusement, but also with concern. If he correctly ascribes the characteristics referred to in his letter to "at least a section of the Afrikaans speaking community", then, judging from the contents of his letter, he is undoubtedly a member of that section.

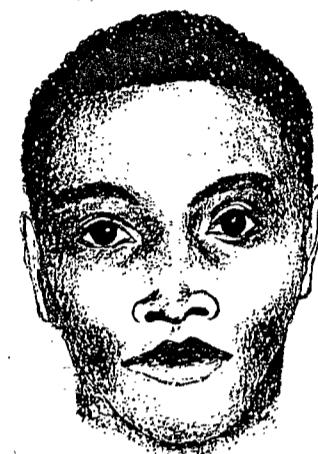
Regarding his address and his background, it is apparent that the apartheid era benefited him tremendously. Whilst many white South Africans would conceivably not easily be able to adapt to a new South Africa, it is obvious that someone like the author of that letter would never be able to adapt.

Brieve korter as 300 woorde geniet voorkeur.

Rig brieve aan:
Die Brieredakteur VWB
Posbus 177 Newtown 2113

NUWE SKRIKBEWIND IN YEOVILLE

Profiel van 'n welsprekende verkragter

Nadat die Yeoville-verkragter se jongste gewelddadige aanvalle het die polisie dié week agt identikits aan die publiek uitgereik

In Yeoville, Johannesburg, het 'n aantreklike, welsprekende jong man pas sy tiende slagoffer vanjaar verkrag. Donderdagoggend, 'n week later, is hy terug na die slagoffer se huis waar hy hom teen twee van haar vriendinne vasgeloop het. Ná 'n geveg is hy weg, net om 'n rukkie later terug te kom en hulle weer aan te val. Die polisie het die laaste nege maande baie inligting bymekaargemaak oor watter soort mens hy is, wat hom pla en hoe hy lyk, maar die verkragter is duidelik nie bang hy gaan gevang word nie, skryf PEARLIE JOUBERT

HY stort sy hart welsprekend teenoor sy angsbevange slagoffers uit wanneer hy hulle beetpak. Hy's nie bang hy word gevang nie en hy raak al hoe meer brutal en gewelddadig. Sy slagoffers meen hy is bitter omdat hy swart is.

Die Yeoville-verkragter is omrent 23 jaar oud, sowat 1,75m lank en altyd netjies. Hy het 'n hoë voorkop, lang, maar hande, 'n ligbruin vel, "amper soos 'n Kleurling" volgens die polisie, mooi gevormde lippe en hoë wangbene.

Sy slagoffers sê hy het baie groot "Naas Botha-tipe voortande".

Die polisie meen hy het waarskynlik'n wit vriendin en óf hy self óf sy vriendin of vriende studeer aan die Universiteit van die Witwatersrand of die Witwatersrandse Technikon.

Met sylaaste verkragting het die man 'n T-hemp van die Wits-karnaval aangehad en glo ná die verkragting op 'n fiets wegerry. Die slagoffer het die verkragter oortuig om 'n kondoom te gebruik. Tydens Donderdagoggend se aanval het hy weer die T-hemp met die Wits-embleem op gedra.

Die twee vroue wat met hom geveg het, sê hulle het die Blitspatrollie gebel

dadelik ná hy die eerste keer weg is. Ná die tweede aanval, sowat 20 minute later, het die Yeoville-polisie opgedaag.

Dié keer is vingerafdrukke gevind, en die semen-monster in die kondoom kan ook waardevolle getuenis wees.

Die verkragter is vol selfvertroue dat hy nie gevang gaan word nie, meen polisiewoordvoerder Lt-kol Dave Bruce. "En hy gaan beslis ook nie ophou verkrag voor hy gevang word nie."

DIE MAN WOON vermoedelik iewers in Yeoville, Berea of Bellevue en hou sy slagoffers dop voor hy toeslaan - want hy slaan net toe as die slagoffer alleen tuis is.

Tot dusver is al sy slagoffers vroegoggend op 'n Vrydag, Saterdag, Sondag of Maandag verkrag. Waarskynlik werk hy dan nie, of is sy vriendin nie tuis nie, sê Bruce - "wat hom die kans gee om laatnag uit te gaan en te verkrag sonder dat dit agterdog wek".

Die polisie glo nie die verkragter kruip weg nie, maar beweeg rond "omdat hy meen sy vriende sal hom nooit verdink nie".

Die verkragter dra glo graag 'n donkergron jas met 'n Duitse vlag op

die mou en 'n kakie voering. Dié kledingstuk is egter taamlik gewild in Johannesburg.

Die verkragter se slagoffers sê uit sy gesprekke met hulle is dit duidelik dat hy verbitterd is omdat hy swart is. "Hy wil baie graag wit wees, maar hy verag witmense," sê een slagoffer.

Die man is intelligent en welsprekend. Die polisie glo die meeste van sy vriende is wit en "heel moontlik polities links". Een slagoffer sê hy verkrag "linksgesinde, kunssinnige" vroue omdat hy graag deur dié groep mense aanvaar wil word.

Die meeste van die slagoffers is blond, maar daar is nie ander fisiese ooreenkoms tussen hulle nie, sê Bruce. Die polisie weet nie of hulle op enige ander manier met mekaar verbind kan word nie, behalwe dat al die slagoffers tussen 20 en sowat 35 jaar oud is. Die man het egter ook al 'n 14-jarige meisie probeer verkrag.

Die man gaan sy slagoffers se wonings ongewapen binne, maar gebruik enige skerp voorwerp in die huis tydens die verkragtings. Hoewel hy tot dusver binne dieselfde gebied toegeslaan het, is die laaste slagoffer in Southstraat verkrag - 'n bietjie verder van sy vorige aanvalle, sê

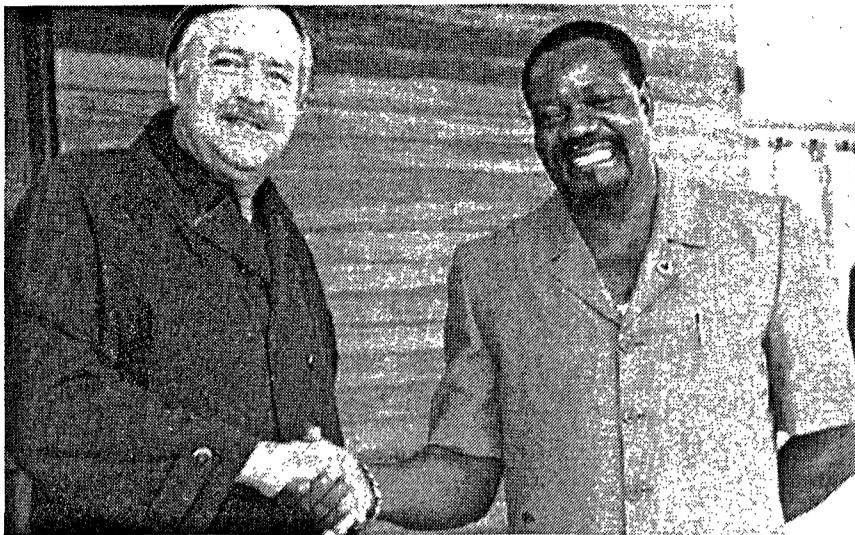
Bruce.

Die verkragter raak aggressief wanneer hy teengesit word.

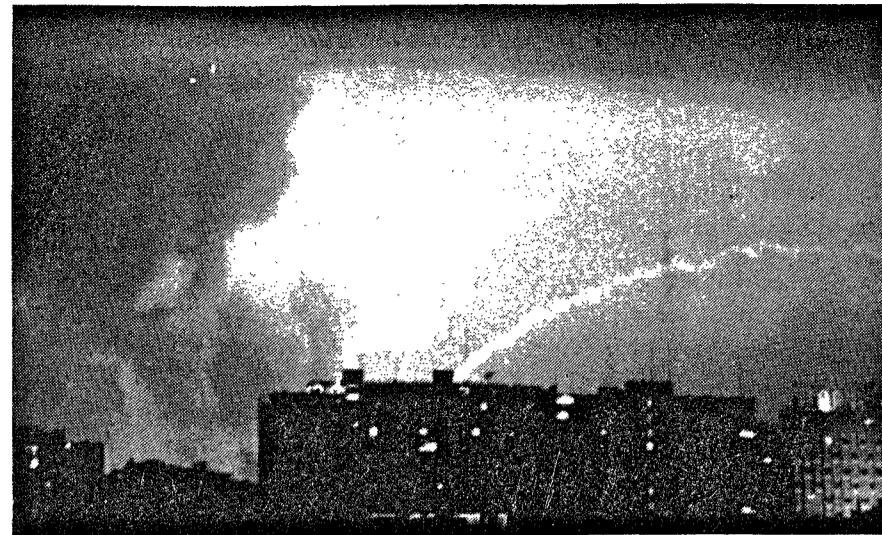
DIE POLISIE HET al skerp onder skoot gekom omdat die man steeds los is sedert hy sy eerste slagoffer in Januarie vanjaar probeer verkrag het. "Die polisie het foute begaan," erken Bruce, "maar ons doen alles in ons vermoë om die man te probeer vastrek. Ons ondersoek word bemoeilik deur die bepaalde omgewing: in Yeoville is daar tot laatnag nog baie mense op straat. Ons kan nie elke swartman vastrek wat drie-uur sogrens op straat is nie."

Die verkragter het behandeling nodig, sê Bruce. "Hy verkrag beslis nie oor die seks nie, maar oor die geweld en mag. Heel moontlik het hy 'n groot minderwaardigheid kompleks."

* Enigiemand het inligting kan adj-off Jaap Coetzee bel by (011) 643 4811, na ure: (011) 728-1564, of kol Henry Basson by (011) 642-9025 of radiospoor: (011) 804-2777 kode 7288. Die blitspatrollie kan ook geskakel word by 10-111.

Botha en Savimbi skud blad in Huambo tydens Dinsdag se ontmoeting (Foto: AP)

Luanda se middestad vroeg Donderdagoggend (foto: AP)

Vredesduif Pik tot die redding

As die minister van Buitelandse Sake, Pik Botha, 'n skikking tussen president Jose Eduardo dos Santos en Jonas Savimbi kan bewerkstellig, sal dit die kroon span op sy lang diplomatieke loopbaan. Maar laat dié week was vrede in Angola nog glad nie verseker nie, berig MAX DU PREEZ

DIE langs-dienende minister van Buitelandse Sake in die wêreld het vandesweek 'n baie elementêre probleem gehad: hy kon nie die twee sentrale figure in sy kritieke bemiddelingsrol per telefoon bereik nie.

Botha moes heen en weer tussen Luanda en Huambo vlieg om Dos Santos en Savimbi te sien en boodskappe oor te dra, want daar is nie meer 'n telefoniese verbinding tussen die twee Angolese stede nie. In Luanda bly Botha op 'n drywende hotel in die hawe.

Ondanks die wilde skietery wat Donderdagoggend weer in Luanda uitgebreek het, was Botha nog optimisties dat hy 'n volskaalse oorlog kan help voorkom deur 'n regering van nasionale eenheid, waarin Savimbi 'n belangrike rol sal speel, te beding.

"President Dos Santos is baie redelik en billik oor die hele probleem, en dr Savimbi ook," het Botha Woensdag uit Luanda gesê. "Savimbi het vir my 'n belangrike ding gesê: 'President Dos Santos needs me, but I also need him.' Dit is 'n belangrike erkenning, en ek werk nou op die basis daarvan. Nou dat die spanning effens aan die afneem is, is daar 'n goeie kans dat die twee mekaar kan vind. Ek vra albei kante om geweld in die openbaar af te sveer."

Botha sou Donderdag weer met Savimbi in Huambo kontak maak nadat hy Woensdag vir Dos Santos gesien het kort na sy terugkeer uit Huambo. Savimbi weier om na Luanda te vlieg vir 'n ontmoeting met Dos Santos, en Botha probeer nou om die twee in Pretoria of Namibia bymekaar uit te bring.

'n Woordvoerder van die Departement van Buitelandse Sake sê Savimbi is glad nie so "hard line" as die Unita-volgelinge in Luanda nie, wat die vermoedelike ontstaan dat die skietery die werk is van ongedisiplineerde Unita-elemente. Maar party waamers glo Savimbi laat toe dat daar kort-kort Unita-aanvalle is omdat dit

druk op Dos Santos kan plaas om kompromieë aan te gaan.

Volgens die woordvoerder is die een positiewe stap wat nou geneem is, die opdrag van Savimbi aan sy generaals om weer hul plekke in die top-struktuur van die gesamentlike Angolese weermag in te neem.

Intussen is daar 'n geskarrel onder diplomate en VVO-amptenare in Luanda om die kwessie rondom die verkiesingsuitslag en die ondersoek na die beweerde verkiesingsbedrog bevredigend op te los.

Daar is 'n moontlikheid dat Dos Santos dalk nie die minimum 51 persent stemme op hom as presidentskandidaat verenig het nie, wat sal beteken dat daar weer 'n verkiesing gehou kan word.

Dit is ironies dat Botha sy internasionale diplomatieke aansien dramaties verhoog met sy bemiddelingsrol in Angola en onlangs in Mosambiek, want sy kontakte met die probleempersoonlikhede is gebore uit Suid-Afrika se jarelange beleid van destabilisering van sy buurlande.

Suid-Afrika was van 1975 af Unita se belangrikste bondgenoot en het jare lank sy militêre stryd vir hom in Angola geveg.

Suid-Afrika was saam met wit Rhodesië ook die skeppers van Renamo. Militêre en logistieke steun uit Pretoria is die belangrikste redes waarom Renamo hoegenaamd 'n mag is waarmee rekening gehou moet word.

'n Senior amptenaar van Buitelandse Sake het dié week daarop klem gelê dat Botha in sowel die geval van Angola as Mosambiek deur die internasionale gemeenskap gevra is om 'n bemiddelingsrol te speel.

Botha het dié week selfs steun gekry van die ANC vir sy pogings. Die hoof van die internasionale departement van die ANC, Thabo Mbeki, sê as Botha 'n hernieuwe burgeroorlog in Angola kan voorkom, staan die ANC agter hom.

Mosambiek vee die lei skoon

MAPUTO - Terwyl die ANC en die NP-regering in Suid-Afrika nogstry oor hoe, wanneer en vir wie 'n amnestie ingestel moet word, is 'n volslae amnestie aan alle oud-vegters van die rebellebeweging Renamo en die Frelimo-regering gister saam met die volle skietstilstand in Mosambiek ingestel.

Kragtens dié amnestie, die mees kontensieuse kwessie in die vredesakkoord wat gister deur publikasie parlementêr bekragtig is, word almal wat ingevolge Mosambiek se militêre en veiligheidswette tronk toe gestuur is of verhoor afgewag, nou bevry. Dit sluit in:

- Alle Renamo-lede wat weens oorlogsmisdade in die tronk sit. Dit geld nie net vegters nie, maar ook Renamo-ondersteuners soos die groep mans wat vroeër vanjaar in Beira opgesluit is omdat hulle 'n werwingsnetwerk vir Renamo in die stad georganiseer het.
- Dertien mense wat tans verhoor word op aanklag dat hulle saamgesweer het om die regering omver te werp in 'n beweerde staatsgreep-komplot verlede jaar. Dié verhoor is op dieselfde wette gegrond wat teen Renamo gebruik is.
- Alle Mosambiekse soldate wat tronk toe gestuur is weens militêre misdade soos drostery, diefstal van militêre eiendom en die aanranding van of selfs moord op burgerlikes of gevangenes.

Die amnestie vee die lei heeltemal skoon. Geen verdere verhoor kragtens Mosambiek se militêre en veiligheidswette mag gehou word oor enigets wat voor dié week gebeur het nie. Enige Neuremberg-tipe verhoor oor oorlogsmisdade word daardeur onmoontlik gemaak.

Die menseregtebeweging Africa Watch, wat in die VSA gebaseer is, het dergelyke verhore voorgestaan vir die ergste oortreders aan Renamo sowel as die regering se kant. President Joaqim Chissano het egter nadat die parlement Dinsdag vir die bekragtiging van die vredesakkoord gestem het, gesê 'n volslae amnestie is nie net 'n vereiste van die akkoord nie, maar 'n noodsaklike stap na "nasionale versoening".

"Versoening behels dat mense geen haatgevoelens jeens mekaar koester nie en nie uitdrukking gee aan 'n drang om wraak te neem nie. Daar mag geen delging van rekeninge wees nie," sê Chissano.

'n Span van 25 militêre en administratiewe personeellede van die VVO het gister in Mosambiek aangekom om die skietstilstand te moniteer in die aanloop tot die algemene verkiesings wat binne 'n jaar gehou moet word.

Ingevolge die skietstilstand moet alle Renamo-vegters en alle Mosambiekse soldate hulle vóór Woensdag aanstaande week aanmeld by bepaalde vergaderplekke onder toesig van die VVO.

Daar is 49 van dié vergaderplekke - 29 vir die Mosambiekse troepe en 20 vir Renamo-lede. Sodra die vegters hulself aangemeld het, mag hulle dié plekke nie weer verlaat nie, behalwe met toestemming van die VVO. - AFP

From campus spy to policeman to journalist to IFP-leader

A number of former right-wing white student leaders have resurfaced in key positions in Inkatha, the KwaZulu government and other homeland governments. IVOR POWELL and CHRISTELLE TERREBLANCHE look at the case of one of them, Philip Powell, identified as Security Police Sergeant Philip Powell. For reasons which will become obvious, the first author wants to make it clear at the outset that the subject (described by one of his former political opponents as 'a bonus point for the liberation movement') is in no way related to him

FROM campus spy to Inkatha Central Committee member - the rise of Special Branch policeman Philip Powell.

Vrye Weekblad can reveal that controversial KwaZulu government Natal midlands representative and Inkatha Central Committee member, Philip Powell, is on official police records as Sergeant Philip Powell, Special Branch policeman.

His Special Branch tenure coincided with his years as a politics student, and leader of "moderate" student organisations at the University of Natal at Pietermaritzburg, and later as a correspondent for the ultra-right wing Aida Parker newsletter.

According to official police records, he left the force in May 1991, when he took up a position in the Inkatha Institute. Other past and present members of staff at the Institute - supposedly an independent think tank - have also been alleged to have close connections with the South African security forces. Many associates of Powell from his days in the National Student Federation also latterly found employment at the Institute, including present KwaZulu government spokesman Kim Hodgson, his brother Shane, now with the Institute and Ed Tillet, also employed there.

The police records merely serve to confirm the testimony of a VWB informant who identified Powell as being attached to Security Police (now Criminal Investigation Services) headquarters in Maritzburg. The SAP could not determine exactly how long Powell was in the service, but confirmed that it was "a number of years".

VWB has the utmost confidence in the source, and though he requested anonymity, his testimony has been lodged with legal representatives.

Powell's cover was that of an ordinary student at the University of Natal in Pietermaritzburg, where he was prominent in right-wing student politics and spearheaded a virulently anti-Nusas campaign on the campus.

According to VWB's source Powell was in the late 1980s sent on secondment to the ultra-rightwing Aida Parker newsletter (its latest edition lionises Oupa Gqozo as a leader of courage and a "real man"), before re-emerging as a researcher and spokesperson at the Inkatha Institute. Ms Parker confirmed that Powell had in fact been employed there at the time.

Earlier this year, as part of an Inkatha Institute shakeup, Powell moved along with fellow student right-winger and Inkatha Institute researcher Kim Hodgson to the central KwaZulu legislative apparatus. Here he has emerged as an important media figure and powerful proponent of the IFP version of the violence. In particular, he has been prominent in selling the theory of armed attacks by alleged MK members, dressed in SADF uniforms, but

allegedly sent in from Transkei and then brutally and indiscriminately attacking IFP members. He also serves on the IFP's Central Committee.

Three years ago Powell, then a student leader in Pietermaritzburg, was linked to an embarrassing media blunder in which a press statement supposedly emanating from the IFP Youth League structures was discovered by New Nation newspaper to have been sent from a fax machine in Maritzburg Security Police headquarters. The explanation given by the IFP youth leaguers was that they had passed on their statement to the National Students' Federation, of which Powell was local leader for distribution to the media.

Powell allegedly then took possession of the document and responsibility for its dissemination.

IT WAS NOT however the first time that suspicions of playing double roles had been generated around Powell's activities. His whole career as a student politician was dogged by controversy. This involvement, at least at a visible level, began in early 1983, when Powell was a first year student.

Returning from an indaba which was held over the Easter vacation with other soon to be prominent student right-wingers including Russel Crystal (who now works for the International Freedom Foundation, and is associated with organising on behalf of the IFP in Cape Town's white suburbs), Powell explored the possibility of setting up a moderate student alliance in Maritzburg, hawking around the campus a manifesto which, fellow student leaders note, was "word for word" the manifesto later adopted by the national alliance.

The eventual national organisation which emerged from these moves in right-wing student politics was last year revealed as having been funded by SA government slush funds.

In August, 1983, Powell went public, founding a right-wing student group called the Students' Action Front, set up on an ad hoc basis to counter moves on campus to reaffiliate the SRC with Nusas. Though only a first year student Powell was elected chairman. Also, and more immediately at issue was a decision in June by the essentially liberal rather than radical SRC to nominate the still imprisoned Nelson Mandela for the chancellorship of the university.

Though not a particularly significant force on the campus - it returned only three members, including Powell, to the SRC in August elections - the SAF, like its partners, was extraordinarily well funded. Its pamphlets, a new one every day, were glossy and printed on paper beyond the resources of the average student political grouping, and it was able to come into being with T-shirts and various other pieces

of promotional paraphernalia already produced.

What struck student leaders in the Nusas camp as particularly peculiar at the time was that the first promotional items were printed by a firm based in Tzaneen, suggesting that this was not an entirely local operation. Odder was the fact that similar items on other campuses (though officially there was no link up between the various "moderate" groupings mushrooming around the country) were printed by the same Tzaneen-based firm.

IN THE EVENT the campus referendum did lead to a reaffiliation with national co-ordinating body, Nusas, and in the aftermath of the decision, Powell's SAF tried different tactics. In January 1984, political opponents intercepted a confidential form letter sent around to local business concerns, calling for funding to fight the threat allegedly posed by communist domination of the SRC, a charge which contemporaries claim is "completely untrue".

The rumpus around the smear letter occasioned the resignation of Powell from the SRC, and the adoption of an essentially reactive strategy, focusing on anti-Nusas pamphleteering and heckling rather than direct confrontation. Only once in the late 1980s did the organisation stand again, with little marked success, for SRC election. By this stage the NSF had been formed and Powell elected to its national executive.

His later academic career included an Honours course in Strategic Studies in Durban, where he studied under an SADF officer by the name of Clifford-Vaughan. The strategic studies course in question was attended in the main by military professionals in the SADF and SAP. It was later closed down amid student protests and after Clifford-Vaughan was allegedly discovered plagiarising the work of his students.

Graduating from the Strategic Studies course, Powell disappeared in the mid-1980s for some months. It has been alleged he was receiving specialised training in the security forces during this time, though there is little to substantiate the allegations.

Next, Powell reappeared as a correspondent/researcher for the Aida Parker newsletter, leaving, according to Ms Parker, in order "to get married two and a half or three years ago". It was shortly after this time, in 1990, that Powell first became associated with the Inkatha Institute. The Parker sojourn, VWB's source in the security forces revealed, was on secondment from the SAP.

Other prominent NSF members also came to light in the Inkatha Institute, including the Hodgson brothers Kim and Shane, and Ed Tillet, all of whom were active on the Rhodes University campus in

Former Sergeant Philip Powell - 'a bonus point for the liberation movement'.

the 1980s. Kim Hodgson, like Philip Powell, was recently moved to a post in the KwaZulu government.

BUT IT WOULD APPEAR the Institute serves as a breeding ground for even more sinister persons. Two months ago, VWB, acting on information received from Natal sources, phoned the Inkatha Institute in Durban, asking whether Kheta Shange was employed there and whether we could speak to him. Shange was the controversial KwaZulu police killer, described by his trial judge as a "beast in policeman's clothing", who was released earlier this year after serving only eight months of a more than 20 year sentence.

We were duly put through to a man who confirmed that he was indeed Kheta Shange, and did in fact work at the Institute. However, when reporter Lucky Khuzwayo identified himself as being from VWB, the man appeared to take fright, and said he would put Khuzwayo onto "the appropriate person".

The telephone then went dead. Later attempts to get hold of "Shange" met with blanket denials from throughout the Institute that he either was or ever had been employed there.

Director Gavin Woods, finally contacted on the subject, repeated the denial and offered to make the Institute's employment records available for scrutiny to prove his point. We declined the offer.

Powell was not available on Thursday to comment on the allegations. According to his Pietermaritzburg office he would be available only on Monday.

Hostelle:

die soeke na oplossings

Minstens 6 000 mense is die laaste twee jaar dood in geweld wat met hostelle verband hou. Hostelle word wyd gesien as forte van Inkatha-impi's, en nou gaan dié plekke omhein en bewaak word. Maar is dit die oplossing? Hostelbewoners en Inkatha self is sterk daarteen gekant. CHRISTELLE TERREBLANCHE kyk na die verskillende aangebode oplossings vir dié probleem

IS hostelbewoners 'n spul boosaardige, barbaarse moordenaars wat van die samelewings weggehou en ingehok behoort te word? Of is hulle vreesbevange, wantrouwe mense wat in 'n situasie van verval en geweld vasgevang is, sonder enige seggenskap oor hul eie lot?

Dit word gevra nadat daar besluit is om die 28 hostelle wat deur die Goldstone-kommissie en die regering as "probleem-hostelle" geïdentifiseer is, van volgende week af te omhein.

Jeff Wilken, Witwatersrandse hoofdirekteur van fisiese beplanning van die Transvaalse Provinciale Administrasie (TPA), verduidelik waarom daar besluit is op dié plan: "Dit is soos stoute seunjies wat mekaar bloedneus slaan en aan die hare uitmekaaar gesleep moet word tot hulle afgekoel is en soos mense meekaar die hand gee." Die hostelbewoners moet dus eers afkoel voordat daar oor die

toekoms van die hostelle onderhandel kan word.

Volgens 'n onafhanklike verslag van 'n konsultantmaatskappy het geen politieke party tot dusver die hostelbewoners se werklike behoeftes op hul agenda geplaas nie, maar almal het verkijs om die geweld as politieke speelbal rond te gooie.

NIE ALLE HOSTELBEWONERS is geweldeenaars nie en nie alle hostelle is by die geweld betrokke nie, maar volgens die Community Agency for Social Inquiry (Case), was hostelle nog altyd sentraal tot die geweld.

"Vanaf die eerste aanval in Julie 1990, was hostelle by die meeste voorvalle van geweld betrokke, of dit nou trein-, taxi- of townshipgeweld was," sê Dave Everard van Case. "En die geweld is sonder twyfle politiek en strukturele probleme moet gekonfronteer word voordat blywende opgradering

moontlik is. Nietemin erken alle partye dat geen enkelvoudige oplossing moontlik is nie. En namate die vinnig-groeiende behoeftes in die land verander, sal die hostel-probleem ook geraak word. Vandag se oplossings sal nie oor vyf of tien jaar nog geld nie."

Inkatha het homself reeds teen die skepping van familie-eenhede in hostelle uitgespreek en gesê sy lede verkijs die enkelkwartiere.

Prof Herbert Vilakazi van die Universiteit van Zoeloeland verduidelik die verskynsel aan die hand van die hostelbewoners se landelike agtergrond en hul verwydering van die stedelike ingesteldheid van die partypolitiek. Hy meen hulle wil hul grond en gesinne in die landelike gebiede behou omdat hulle nie 'n toekoms in die stad sien nie. Hulle is ook bang dat indien hulle in "meer permanente" woonplekke soos huise woon, hul grond in gevaar sal wees. Daar is ook 'n gevoel dat die mans graag in groepes saam wil wees om hul sosiale tradisies uit te kan leef.

VWB verneem die bestaande hostelbewoners is tot dusver oor die opgradering gekonsulteer slegs deur hulle te vra of hulle enkel- en gesinseenhede verlang en watter kleur verf hulle verkijs. Kan 'n laag of wat Plascon werklik die hostelle tot vredsame wonings vir die Nuwe Suid-Afrika omskep?

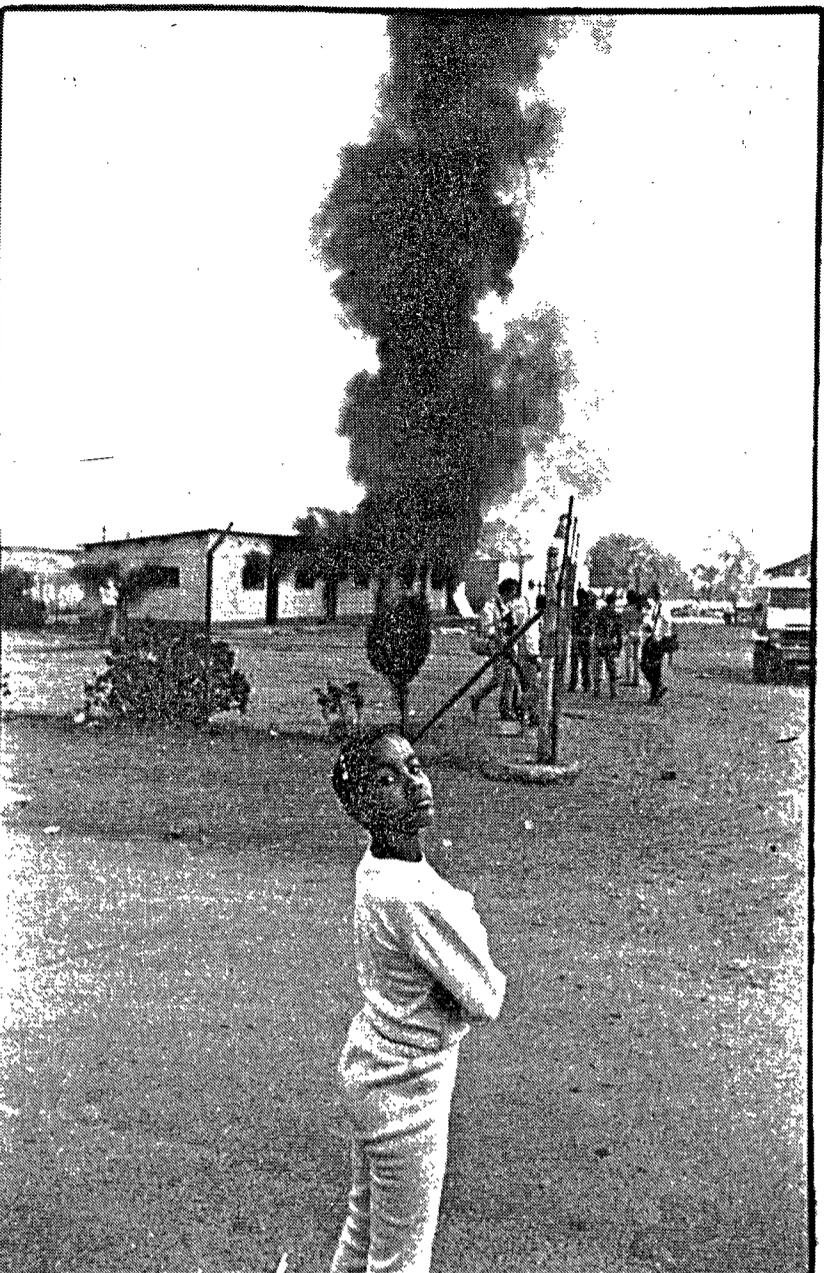
Die ANC het aanvanklik geëis dat die hostelle so gou as moontlik met die grond gelykgemaak word, ná hul aakklike geskiedenis en boustyl wat daarvan "kasernes van beheer" gemaak het. Maar gegewe die nypende tekort aan behuisings en selfs skole, waarin hostelle ook omgeskep kan word, is van dié standpunt afgesien. Nou beskou die ANC die oplossing van die sosiale, politieke en ekonomiese kwesties rondom die hostelle as een van die dringendste in die tydperk van ons oorgang na 'n demokratiese bestel.

DIE NASIONALE BEHUISINGSFORUM, wat bestaan uit die onderskeie politieke partye, die civics, vakbondes, hostelbewoners en organisasies soos die

Ontwikkelingsbank van Suider-Afrika, het verlede jaar saam met die regering korttermynriglyne vir die opgradering neergeleg wat onder meer behels dat alle belanghebbendes seggenskap in besluite oor hostelle moet hê. Dit maak ook voorsiening daarvoor dat hostelle as deel van 'n breër behuisingsprobleem aangepak word. Voordat daar aan alternatiewe behuisings tot hostelle gedink kan word, moet voorstelle soos dié vir trosbehuisings, opgeweeg word teen die behoeftes van plakkergemeenskappe. Hulle lot word deur die meeste betrokkenes gelykgestel aan dié van hostelbewoners.

TERWYL die hostelle nou afgekamp word om "af te koel", word daar voortgegaan om met die inwoners te onderhandel. Maar dit is 'n probleem dat baie gewone hostelbewoners uit vrees wegtrek en dan vervang word deur politieke vaandeldraers en kriminele elemente wat die politiekery rondom die kwessie uitbuit.

Twee belangrike groepe word uit die onderhandelinge oor fondstoewysing uitgelaat: die werklike, oorspronklike inwoners asook die omliggende gemeenskap. Die Behuisingsforum en die minister van Nasionale Behuisings, Leon Wessels, het egter uitdruklik ondeneem om dié groepes in te sluit. Intussen is dit wel so dat as die plaaslike owerhede by 'n vergadering instap, stap die civics uit en

Die probleemhostelle

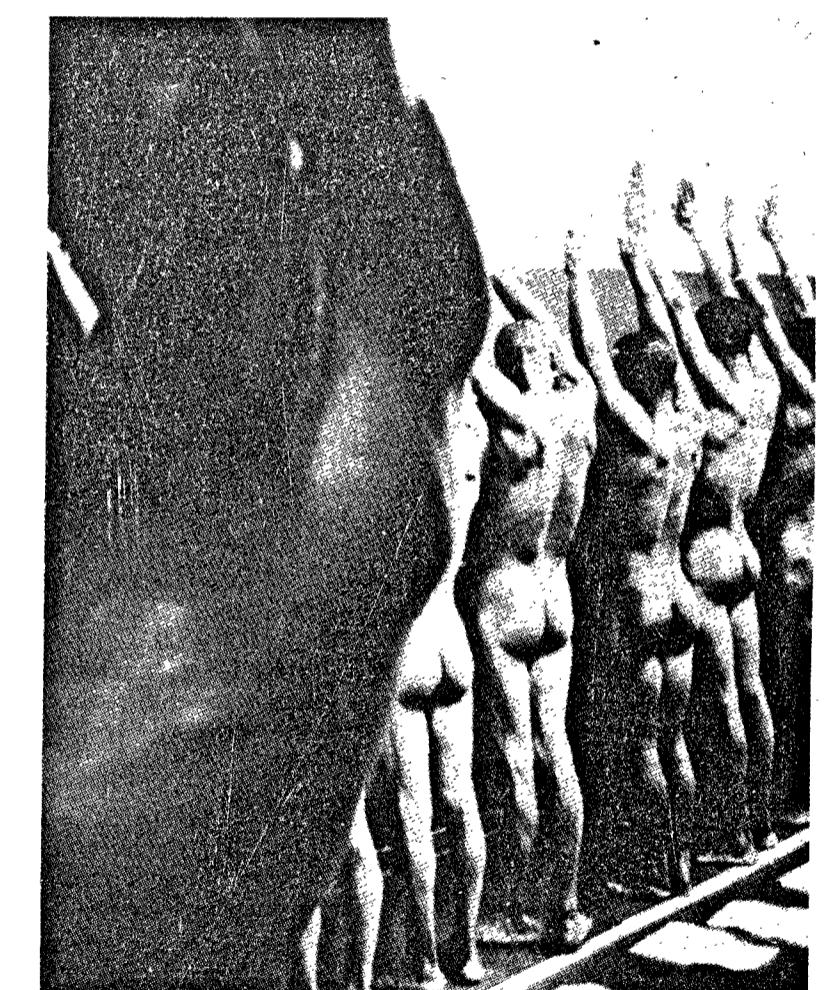
CASE, die Gemeenskapsagentskap vir Sosiale Onderzoek, publiseer binnekort omvattende syfers oor geweldpleging wat uit hostelle spruit. Hier is Case se lys van die 18 hostelle wat sedert die uitbreek van hostel-verwante geweld met die meeste voorvalle verbind is. Volgens Case is 17 van dié 18 erkende Inkatha-vestings.

Madala in Alexandra; George Goch in Johannesburg (Denver); Dobsonville, Jabulani en Merafe in Soweto; Tokoza en die Nguni-hostel aan die Oos-Rand; KwaMadala in die Vaaldrifhoek (Boipatong); KwaThema aan die Oos-Rand; Nobuhle in Alexandra; Jeppe in Johannesburg; Dube in Soweto; Meadowlands/Mzimhlopo in Soweto; Kwesine aan die Oos-Rand; Sebokeng in die Vaaldrifhoek ('n ANC-vesting); Kagiso aan die Wes-Rand; en Ratanda aan die Oos-Rand.

* Sover VWB kon vasstel, het Regter Goldstone feitlik al dié hostelle as brandpunte geïdentifiseer en die omheining daarvan aangevra.

met die politiek van die plaaslike owerhede nie.

Wilkins sê ook: "Dit is 'n geweldsprobleem. Of daar politiek betrokke is of nie, dit raak ons (TPA en plaaslike owerhede) nie. Ons is druk besig om die politieke kant sover moontlik uit te stoot. Ons werk op humanitaire gronde."

Hostelle is so oud soos die kapitalisme in Suid-Afrika - 'n toneel uit die eerste helfte van dié eeu.

betrokke nie. Minstens die helfte van die ander 44 in Transvaal was wel.

Volgens verskeie verslae deur ontwikkelingsgroepes, konsultante en politieke partye oor die hostelle, is een van die grootste probleme in dié proses die swart plaaslike owerhede. Die owerhede het min of geen geloofwaardigheid meer onder die publiek nie, maar wel in sommige hostelle, baie daarvan "probleemhostelle".

Die meeste van dié hostelle word deur die plaaslike owerhede besit. Talle belanghebbendes glo dat solank geld vir opgradering deur hulle gekanaliseer word, die Nuwe Hostelle kort voor lank weer vervalle sal raak.

Daar word oor 'n wye front voorgestel dat die regering geld deur ander kanale beskikbaar stel. Wilkins van die TPA sê egter dat sal onmoontlik wees, omdat die regering verantwoordelik is vir die geld. Hy sê hy en sy spanne het geen probleme

LAWYERS FOR HUMAN RIGHTS

KAROO REGION

QUALIFIED ATTORNEY: MOBILE LEGAL UNIT

lawyers for Human Rights, an organisation of human rights lawyers and activists striving for the attainment of equal human rights for all in South Africa with links to the National and International Human Rights Movement, is urgently seeking to appoint a qualified attorney for their new Mobile Legal Unit based at our Karoo Law Clinic in Colesberg.

Reporting directly to the Regional Director, the incumbent's duties will, inter alia include:-

- Travelling regularly around Colesberg and its neighbouring rural areas rendering legal services to the disadvantaged communities.
- Dealing with all aspects of litigation and court work.
- Cultivating a harmonious working relationship between LHR and community-based structures in the Karoo.
- Generally advising clients on whatever legal queries they may have.
- A code 8 driver's licence is essential.

The salary will be commensurate with qualifications and experience and will be supplemented by an attractive range of fringe benefits.

Candidates should please send their applications together with CV's to

**Antony Osler, P.O. Box 232, Colesberg,
5980.**

**Telephone: (051752) 722; Fax: (051752)
335.**

R1 000,00 BELONING

STOP MISDAAD BENODIG U HULP!

As u enige inligting het omtrent 'n misdaad wat onopgelos is ... skakel ons asseblief.

As u inligting lei tot die arrestasie of die herwinning van gesteelde eiendom, kan u tot soveel as R1 000,00 vir u hulp ontvang.

U hoef nie u naam te verskaf nie ...
u skakeling met Stop Misdaad
sal streng vertroulik wees.

TOLVRY
0800 11 12 13

**GESAMENTLIKE AKSIE DEUR DIE GEMEENSKAP EN DIE
SUID-AFRIKAANSE POLISIE OM MISDAAD TE BEKAMP**

Die departement Afrikaans en Nederlands van WITS bied aan in 1993

'n Honneurskursus en 'n kursus-M.A. wat 'n wye verskeidenheid van historiese en aktuele velde dek, beide in die taalkunde en in die letterkunde.

Albei kursusse is daarop gemik om die student te oriënteer ten opsigte van die jongste ontwikkelinge op die gebiede van die moderne taalkunde en literatuurteorie. Die benadering is dié van 'n oop en problematiserende gesprek ook wat betref "Afrikaans self."

Volledige besonderhede in verband met kursusinhoud, beurse, aansoekvorms ens. is beskikbaar by

Die sekretaris

Department Afrikaans en Nederlands
Poskantoor Wits

- 2050

Tel. (011) 716-3741
Faks. (011) 403-2317

CENTRE FOR APPLIED LEGAL STUDIES

AIDS Legal Officers

The Centre for Applied Legal Studies has vacancies for two AIDS legal officers to join its AIDS Law Project. Practitioner status and practical experience in litigation will be a recommendation, though applications from all legally qualified applicants will be considered. One post is at Senior Research Officer level; the other at Research Officer level.

Duties will include:

- conduct of public interest litigation around AIDS and HIV
- training, education and public speaking in the field, especially with unions and community organisations;
- research and writing
- policy formulation
- participation in the activities of the AIDS Consortium.

Starting date: January 1993 or earlier.
Salary will be commensurate with experience.

Applications, including a detailed C.V. with the names and addresses of 2 referees should be sent to: University of the Witwatersrand, Personnel Office, Private Bag 3, Wits 2050, or fax (011) 339-2223.

Closing date: 25 October 1992. Quote ref WM 1309.

WITS UNIVERSITY

Facing the challenges of the future today.

CRAFT COUNCIL EXHIBITION

in the Johannesburg
Art Gallery Foyer.

Demonstrations on
Saturdays and
Sundays
from 10.30 - 4.30

Exhibition on now till
31 October 1992.

Kennisgewing van die Redaksie

VRYE WEEKBLAD het vier jaar gelede met 'n rubriek begin wat daarop gemik was om 'n bietjie die spot te dryf, skerpsinning te wees, onskuldig te skinder. Twee korrespondente is gevra om die rubriek te behartig, en hulle het dit toe onder die skryfname Brolloks en Bittergal gedoen.

Brolloks en Bittergal was uiterst gewild onder lezers en die redaksie was baie tevrede. Maar toe kom FW de Klerk en sy Nuwe Suid-Afrika, en dit was gou duidelik dat dié twee korrespondente nie kon aanpas by die nuwe gees van versoening en die vinnige verandering nie.

Dinge het stadigaan agteruitgegaan en uiteindelik onhoudbaar geraak toe Brolloks 'n tyd gelede na 'n Minister in die Kabinet van die Republiek van Suid-Afrika, Minister Hernus Kriel, as 'n "poepol" verwys.

VWB se redaksie het dit verwerplik gevind en ná beraadslaging Brolloks se kontrak summier beëindig. Bittergal het toe die rubriek alleen behartig.

Maar dit het ook nie lank geneem nie voor Bittergal homself aan soortgelyke vergrype skuldig begin maak.

Vandeelsweek het hier 'n brief van 'n leser aangekom wat waarskynlik die mening van vele lezers weerspieël. Nelet Jansen van Johannesburg skryf dat sy Bittergal "interessant en vermaaklik" vind, maar kla dan oor "daai seksistiese onderrok". Haar brief lui:

'n Paar weke gelede skryf jy van Oupa Gqozo dat 'n vriend van jou reken hy lyk "soos 'n regte premature ejaculator". En in vanoggend se koerant is dit Gatsha wie se naam glo "klein takkie" beteken.

Omemand te takseer op grond van sy seksuele uithouvermoë getuig myns instens van 'n uiters primitiewe lewensbeskouing - die soort wat mens sou verwag van prehistoriese krygers wat by maandelik met geverfde gesigte om 'n vuur dans en oorlogskrete skree.

Die aanmerking oor Gatsha is nog erger. Omemand te verkletneer op grond van die

(beweerde) grootte van sy pens is nie soveel anders as om hom te takseer op grond van die kleur van sy vel nie, of hoe?

Ek is jammer om dit té sê, maar dié soort aanmerkings is meer onvleitend teenoor die persoon wat hulle maak as teenoor die persoon waaroer hulle gemaak word.

DIE REDAKSIE van VWB stem volkome saam met die sentimente in die brief. Boonop het Bittergal in dieselfde rubriek op onsmaklike manier verwys na die Minister van Buitelandse Sake, Roelof Botha, wie se noemnaam die vulgêre Hollandse weergawe is van dieselfde orgaan wat aan Hoofman Buthelezi se naam gekoppel word.

Hoekom is dit dat Afrikaanse humor so gereeld draai om voortplantings- of ontlatingsorgane? Ons het begrip daarvoor dat met die soort politieke leiers wat Suid-Afrika deesdae het, dit moeilik is om van dié organe as analogie en beeldspraak weg te bly. Maar ons verwag van verslaggewers en korrespondente om vindingryk te wees.

(Misken moet ons sommer ook die rekord regstel. Ons het dit op goeie gesag dat al beteken die naam Gatsha "klein penissie", is hierdie insinuasie heeltemal onvanpas in die geval van hoofman Buthelezi. Daar is geen verskoning vir die kruheid nie: Bittergal kon ewe maklik na die hoofman se "tradisionele wapen" verwys het as hy werklik die draak met die hoofman móés steek.)

Die redaksie wil dus hiermee weer eens die lezers om verskoning vra vir die onsmaklikhede wat aan hulle opgedis is. Bittergal is versoek om op lang onbetaalde verlof te gaan terwyl daar ernstig besin word oor die toekoms van dié rubriek.

Intussen is daar egter iemand nodig wat die rubriek moet behartig. Ná deeglike oorweging en voorleggings deur die gewese rubriekskrywer Brolloks, is besluit om hom vir 'n proefydperk te vra om die rubriek te behartig - op voorwaarde dat hy nie weer so ligtelik met menslike organe omgaan nie.

Die rubriek sal dus tot verdere kennisgewing Brolloks heet.

Brolloks Hier's ek weer!

Gee 'n naam en wen 'n knuppel

DIE Suid-Afrikaanse Polisiemag het besluit om hul naam te verander wanneer hulle in Januarie 'n gedaantewisseling ondergaan. Brolloks voel dit is sy burgerlike plig om te help soek na 'n naam.

Samboksarels? Casspikkrels? Knuppelknappe? Die Bliksembede? Te negatief. Ons soek juis iets wat goed moet bou. Ons Manne in Blou? Te corny. Blou Bulle? Te veel van 'n skop-konnotasie. Boonop is daar heelwat vrouepolisiepersone, en 'n mens kan tog nie 'n mag die Blou Bulle en Koeie noem nie.

Wat van iets lekker korts, soos Blou Jobs?

O alla Basie

DIE polisie gaan ook in Januarie 'n nuwe struktuur kry, met 'n sterk klem op streeksjurisdiksie en 'n nasionale FBI-tipe liggaam.

Brolloks het dit op goeie gesag (dis nou ernstig) dat die huidige kommissaris, Johan van der Merwe, die nuwe FBI-baas gaan wees en Basie Smit die nuwe kommissaris.

Basie se naam het glo 'n rol in sy aanstelling gespeel, want met al die swart en bruin generals word gevoel dat almal steeds sal moet beseif wie is Baas.

En dan sal kriminele weer soos van ouds kan sing: "O alla Basie, wat het ek

HIERDIE is 'n comeback wat in die annale (oeps! Al weer 'n verwysing na 'n orgaan...) van die geskiedenis opgeskryf gaan staan.

Hieronder is 'n briefie van Evita Bezuidenhout wat sê: Die vryheid van spraak eindig op die redakteur se lessenaar. Brolloks het persoonlike ervaring daarvan.

VWB se redakteur begin homself soos Dinkpoliste gedra. Brolloks sê: Te hel met sensuur! Niks is heilig nie! Dte kaalkop-waarheid (ouch! daar's dit weer...) of nik!

(Naskrif: Brolloks is jammer by het die agbare minister 'n poepol genoem. Hy's eerder 'n drol in die drinkwater, en dit verwys nie eens na 'n orgaan nie.)

Nou ja. Watch this space, kamerade en ander geletterdes.

gemaak? Toe kry ek dertig dae bo in die Roelandstraat."

Daggawie?

LUGDIENSKELNERS het in die volksmond as koffiemoffies begin bekend staan. Met die lugwaardin wat in Londen met hasjijs gevang is, gaan haar kollegas nou waarskynlik daggadosies heet.

(Soos in boksies - g'n orgaan ter sprake nie.)

Roelof die Duit

IRONIE van die week: Minister Roelof (jy weet, die een met die orgaan-naam)

Botha vlieg uit vredesame Suid-Afrika Luanda toe om vrede te maak tussen die twee strydende politieke politieke groepe, en meanwhile, back at the ranch...

Viva Evita!

DIE storie dat Evita Bezuidenhout afgetree het met 'n gewaarborgde, belastingvrye pensioen is 'n kwaadwillige gerug. Brolloks kan vandag onthul dat die ambassadeur alive en well is.

Evita skryf laasweek vir Dominee Izak van Rapport 'n brief na aanleiding van die Barend Strydom-debakel. Dit lui so:

SUID-AFRIKA
My Liewe Izak
Moot Skoot!

Izak, ek het altyd geweet dat daar onder al die vroomheid en skynheilige 'n ware man verberg lê met vuistie gebal en ken reg vir baklei. Ek sien uit volgende week na Charles Manson se storie, en misken die week daarna hoe Jeffrey Dahmer sy slagoffers vir aandete voorberei het.

Lank leue Rapport, laaste laager van gesubsidieerde vrye spraak!

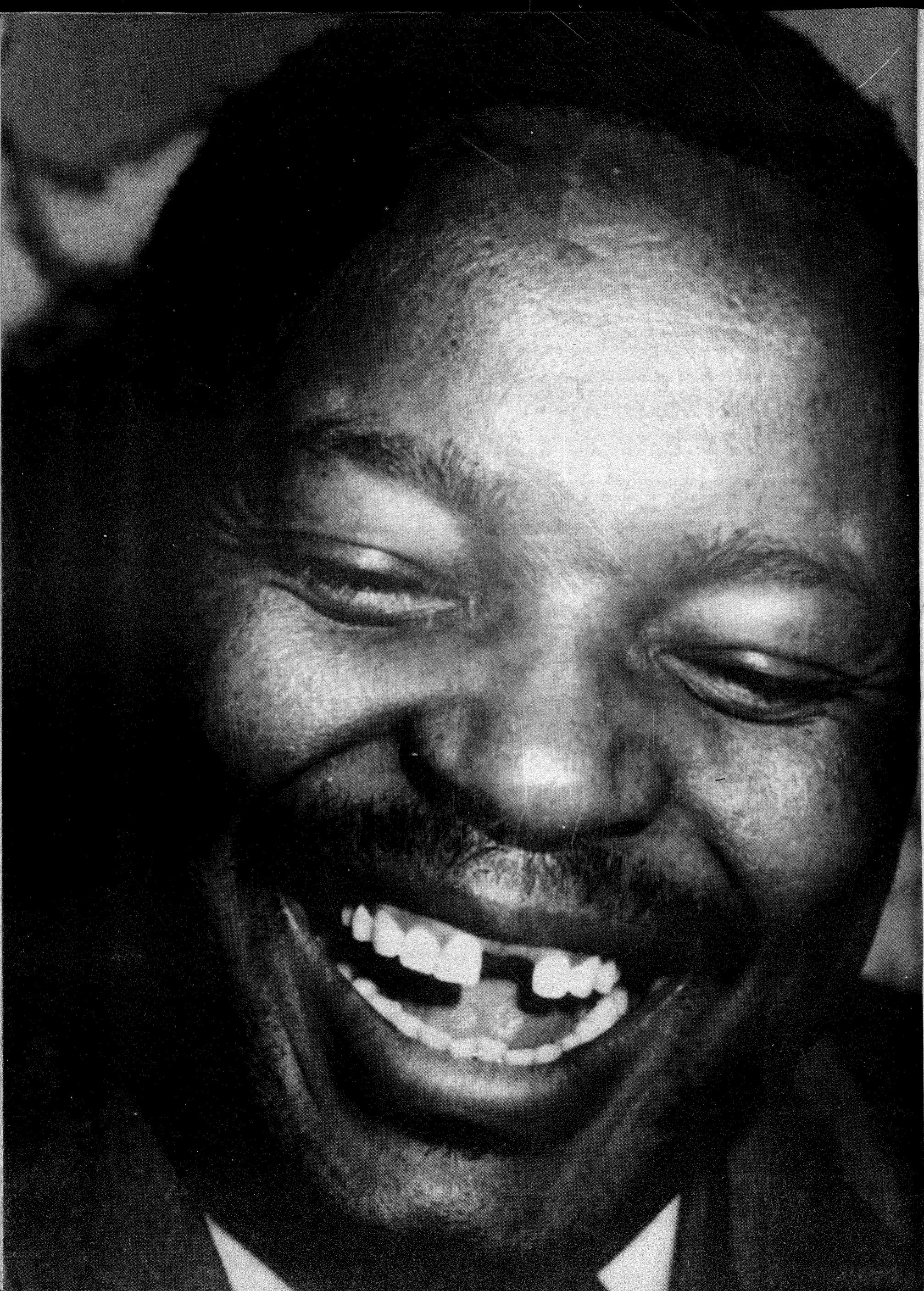
Wit Wolf soentjies op jou hoof!
Evita Bezuidenhout
Ambassadeur en die Ware Stem van Suid-Afrika.

Dominee Izak
antwoord toe
só daarop:

Briewebus

E.B. van B: Nee dankie vir jou soort soene.

IN 'n briefie aan VWB sê Tannie Evita: "PW het mos altyd gesê: die Vryheid van Spraak eindig op die Redakteur se Lessenaar... Behalwe as jy betaal word soos die Wolf. En ek het dit so goed bedoel..."

'UIT SWAARKRY KOM ALTYD IETS GOEDS'

PATRICK 'TERROR' LEKOTA, tot onlangs die ANC se Intelligenziehoof en nou 'n lid van dié organisasie se onderhandelingspan, is in dieselfde jaar as formele apartheid gebore - 1948. Hy wou eers 'n professionele sokkerspeler word, maar Robbeneiland het dié droom gekeer. Tog beskou hy dit vandag as 'n 'voorreg' dat hy tronk toe kon gaan vir dit waarin hy glo, sê hy aan CHRISTELLE TERREBLANCHE

WAAR kom jy eintlik vandaan?

Ek is gebore in die omgewing van Senekal op 'n plaas. In die middel-veertigerjare het my ouers na Johannesburg gekom en my ma het hierso in die kombuisie gewerk en my pa was ook 'n gewone werker. Hulle het hierso ontmoet, maar teruggegaan Vrystaat toe, waar albei grootgeword het, om te trou. Ek het gewoonweg met my oupa op die plaas grootgeword, totdat my ouers 'n huis op Kroonstad gebou het. Toe het ek saam met hulle in die lokasie gaan bly, so omtrent 1959. Ek was toe elf jaar oud. In Kroonstad het ek standerd ses klaargemaak. Toe het ek eers Transkei toe gegaan tot 1967. Daarvandaan is ek na St. Francis Kollege in Natal, waar ek einde 1969 matriek geskryf het. Daarna is ek na die Universiteit van die Noorde, Turfloop, om maatskaplike werk te studeer.

Jy was in jou jongdae hoofsaaklik as sokkerspeler bekend. Waar het jy leer speel?

Wel, van kleins af. My pa het 'n voetbalspan in Kroonstad gehad. Hy was self 'n goeie speler in sy dae en hy het daar afgerig. Ek het eers in sy span gespeel, die City Blacks. Daarna het ek vir verskeie skole gespeel. Dit is eintlik in Transkei waar ek die naam "Terror" gekry het.

Hoe het dit gebeur?

Net vanweë die feit dat ek die opposisie 'n bietjie swaar tyd gegee het. Ek was voorspeler en, jy weet, eintlik doelman.

Kom jou politieke bewussyn ook van kleins af?

Dit begin eintlik in die sportveld. Omtrent die begin van die sestigerjare was die beleid van apartheid besig om te ontwikkel. Voor dit was die voetbal-liga nie-rassig. Dit was bekend as die African Football Association, of sommer as Africans, en dit het swartmense, Kleurlinge en Indiërs ingesluit. Maar, jy weet hoe dit gewerk met Apart-

heid, elkeen moes toe sy eie liga kry. Toe moes ons ons Kleurlingspelers uitskop. Die regering het 'n ander liga begin, wat as Bantu bekend was. En Bantu het baie steun gekry en was geregtig om geriewe te gebruik. Dit was toe 'n groot probleem vir African om velde te kry. Ek onthou baie goed hoe die munisipaliteite dit altyd baie swaar vir ons gemaak het. Wanneer 'n besoekende span kom speel, sou ons die dag 'n veld vol gate of met hope sand op aantref. So van daai tyd af is mens bewus daar is iets wat nie ordentlik loop nie. Meer as dit nog, die hantering van die mense op die plase, waar ek my vroegste ervaringe gehad het, was al self swaar. Ek onthou baie dinge.

Sos wat?

Sos dat die boere die werkers hard geslaan het en miskien dat so nou en dan 'n werker 'n brief gegee is om na 'n buurplaas te neem en as hy daar aankom, wag 'n hele klomp mense al op hom en die brief sê hy moet gedonder word of so iets. Dit het heen en weer gebeur.

So toe ek van die plaas af op die dorp kom, het ek gedink ek het dié dinge agtergelaat. Maar toe kom die apartheid en die sport-besigheid. Dit het vir my aangedui dat die hantering van swartmense anders as dié van blankes was. En as ons in die dorp ingegaan het, kon ons sien, ons ouers vir wie ons baie respek gehad het, vir die blankes moes baas noem, al was hulle kleiner as hulle, dan kleinbaas. Ek het dit as eienaardig ervaar, veral omdat ek grootgeword het binne die stelsel waarin ouer mense gerespekteer word.

Het jy ooit blanke vriende daar gemaak?

Nee. In een stadium het ek in die tuine gewerk. Maar die blanke man het 'n klein seuntjie gehad, en ek was ook nog so jonk, maar ook in dié verhouding was hy die baas. Eintlik was ek lid van die Boy Scouts,

en ons het 'n fundraising-projek gehad - 'n Bop vir 'n Job - ons het rondgegaan en vir 'n stukkie werk gevra, en dan is jy 'n sjieling betaal. Dis hoe ek my werkgewer ontmoet het.

Het dinge in Kroonstad nou verander?

Die hele tradisie van jong swartes wat ná skool oorgaan na die wit buurt om tuinwerk te doen, bestaan nog. Dit bly nog een van die grootste werkgeleenthede vir jongetjies wat wil geld verdien. Maar baie het verander. Ek onthou ek het vir my dogter uit die tronk (Robbeneiland) geskryf en gesê in daai tye, hoe dit swaar was vir ons om op die sypaadjie te loop. Ons moes padgee vir blankes en van die jongetjies het aspris so vier langs mekaar geloop sodat ons moes padgee. So, toe was dit 'n precarious existence, if I may use this phrase.

In die lokasie was dit onspanne, maar as jy in die dorp ingaan, was daar onmiddellik spanning. Daar was 'n kans dat 'n blanke nie van jou hou nie en vir jou pla. As daar dan 'n geveg is, het die polisie altyd hulle kant gevata, of die polisie kon altyd iets fout met jou pas kry.

Maar Kroonstad is 'n klein dorpie, en ons het altyd mooi geluister en geweet watter blanke het vir wie geslaan. Ons het altyd gevoel dat in die lokasie ons eintlik in 'n hok was en dat die dorp gevaaarlike gebied was. Ek onthou in 'n stadium was een van ons mense Suid-Afrika se vlieggewig bokskampioen, en blankes het kom kyk wie is die kaffer hier met die titel. Nou en dan was hy gepla, net omdat hy kampioen was. Net om vir hom te sê hy mag kampioen wees, maar nie in hulle oë nie. Soms moes hy dan teen drie of vier van hulle terugveg.

Hoe het jou betrokkenheid by die politiek begin?

Toek in matriek in Natal was, was Steve

Biko ook daar by die universiteit waar hy medisyne studeer het. Ons het hom en ander studente uitgenooi om ons in te lig hoe die lewe werk, wat die posisie op die grond is.

Toe Sas (South African Students' Organization) in 1968 gestig is, het so vier van ons matrikulante die verigtinge bygewoon. Teen die tyd wat ek universiteit toe is, was ek baie bewus van die politiek en so baster daarteen gekant. In die tyd het ek dr Beyers Naudé hier in Braamfontein ontmoet. In daardie stadium was hy nog direkteur van die Christian Institute en ek het 'n geleentheid Natal toe gekry saam met hom en 'n Rooms-Katolieke priester van Amerika.

Dr Naudé was besig om aan die priester te verduidelik wat apartheid aan die mense gedoen het, en dit het 'n baie groot indruk op my gemaak. Ek was eintlik baie verbaas dat daar blankes was wat gekant was teen apartheid.

Is jy toe dadelik ná skool universiteit toe?

Nee, ons was sewe kinders by die huis en dit was net onmoontlik. My pa het nie genoeg geld gehad nie. Toe het ek teruggegaan na die skool in Natal, waar hulle my laat klasgee het in Suid-Soto, my huistaal, waarin ek 'n A-simbool behaal het. Ek het ook met geskiedenis gehelp, waarin ek nogal sterk was. Maar so kon ek nie genoeg geld kry nie en ek moes as staatsamptenaar 'n werk vat, as tolk in Pinetown en later in Glencoe, omdat ek Xhosa, Zoeloe, Afrikaans en Engels en ander tale ook kon praat. Deurentyd het ek by die skool gehelp. Na 'n jaar, begin 1971, het ek genoeg geld bymekaargehad, maar die Amerikaanse priester het my ook verder 'n bietjie geld gegee.

In die tweede helfte van my eerste jaar op universiteit het ek lid van die studenteraad geword, en dit het probleme aangegee - veral nadat

Al op 'n Vrydag of Saterdag na
Vrye Weekblad gaan soek
net om te hoor dit is
uitverkoop?

Hier is die oplossing:
laat dit elke Vrydagoggend op
jou voorstoep aflewer.

dis net jou skuld as jy iets mis

Ons doen huisafleverings op die volgende plekke:

Die PWV-gebied, wat insluit Johannesburg, Pretoria, Verwoerburg, Midrand, Sandton, Randburg, Roodepoort, Randfontein, Krugersdorp, Florida, Germiston, Alberton, Bedfordview, Kemptonpark, Benoni, Boksburg, Springs, Brakpan, Vereeniging en Vanderbijlpark. In Transvaal is ons ook beskikbaar in die sentrale dele van Witbank en Nelspruit, en in die Vrystaat ook in sekere dele van Bloemfontein. In die Kaap en Suidelands lewer ons af in Woodstock, Rosebank, Observatory, Mowbray, Claremont, Newlands, Bishopscourt, Wynberg, Kenilworth, Constantia, Tuine, Oranjezicht, Vredehoek, Higgovalle en Bellville (slegs sekere dele). VWB word ook in Stellenbosch en Somerset-wes afgelewer.

En as jy buiten een van dié streke val, stuur ons VWB teen dieselfde koste per pos aan. So moenie elke Vrydag skarrel om jou gunsteling nuustydskrif in die hande te kry nie, stuur liever nou R150 en ontvang VWB vir 'n jaar of R80 vir ses maande (BTW en aflewing ingesluit).

Vul dié vorm vandag nog in en stuur saam met jou tjk of poswissel aan: VWB Verspreiding Posbus 177, Newtown 2113.

Stuur VWB vir my per pos/tuisaflewing aan vir

- 1 jaar
 6 maande

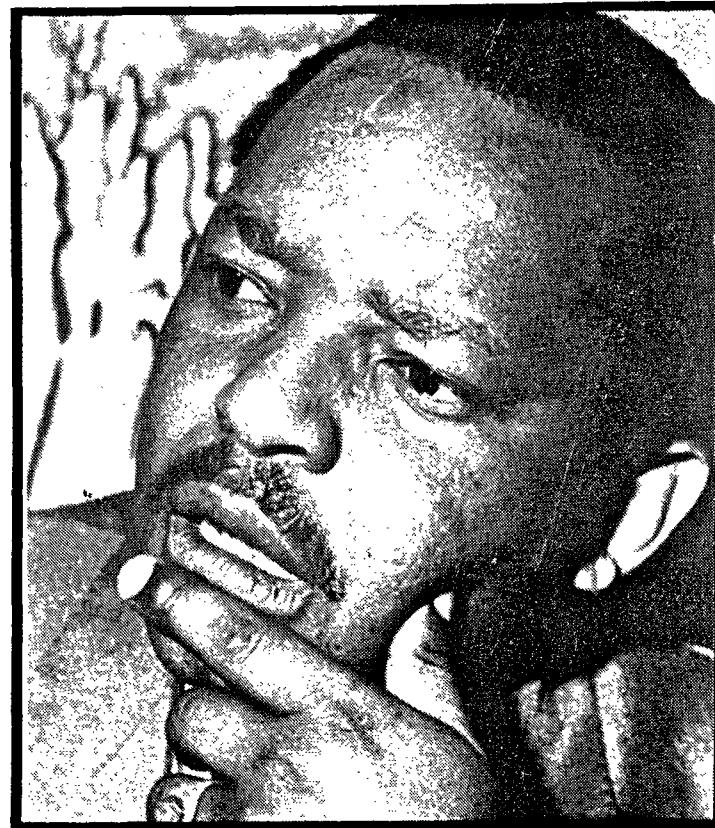
Naam .....

Adres (aflewing) .....

Adres (korrespondensie) .....

Poskode .....

Telefoonnummer .....

Abraham Tiro geskors is. Ons was verantwoordelik vir studente-aktiwiteete en dinge was toe baie geopolitiseerd. In my tweede jaar is byna almal geskors, maar die SR-lede is nooit weer toegelaat nie. Ek kon nie my studies voltooi nie.

Ek is toe terug Natal toe en het hoofsaaklik met voetbal betrokke geraak, hoewel ek ook aktief was in Saso. Aan die einde van 1973 moes Abraham Tiro weghol na Botswana, en ek is toe in sy plek as nasionale organiserer van Saso gekies. Dit het ek toe voltyds gedoen. Kort daarna is Tiro met 'n briefbom doodgemaak. Teen die middel van 1974 is die Portugese regering omvergewerp en ons het 'n rally gereel om die Mosambiekse onafhanklikheid te vier op 25 November. Dit is verban, maar ons het voortgegaan. Ons het 'n verklaring uitgereik, jy sien, en toe het die regering die rally uitmekaar gejaag. Ek is dieselfde aand gevang en na die lang hofsaak wat eers in 1976 aangehandel is, tot einde 1982 op Robbeneiland.

En toe?

Ná my vrylating het ek 'n bietjie vir die vakbond gewerk en uiteindelik is ek in 1983 gekies as die Nasionale Skakelbeampte van die UDF. Van einde 1983 tot Desember 1984 is ek weer aangehou, en in April 1985 is ek weer in hegtenis geneem. Toe is ek tot Desember 1989 deels op Robbeneiland aangehou.

Ek verstaan jy het op Robbeneiland 'n medalje vir rugby verwerf?

Ja, aan die einde van die jaar het ons so 'n kompetisie tussen gevangenes gehou. In 1989 het ek vir een van die rugbyspanne gespeel, maar ek het eers na my vrylating gehoor ek het die medalje gekry. Iemand het dit saamgebring.

Dink jy die gevangenis het die deure toegemaak vir 'n loopbaan in sokker?

Voor ek die eerste keer aangehou is, was ek professioneel. As dit nie vir apartheid gewees het nie, sou ek voltyds, 'n lang, lang tyd voetbal gespeel het. Oor die jare het ek altyd baie betrokke gebly. Maar vroeër kon ek in elk geval nie regtig professioneel raak nie, weens die diskriminasie.

Wat anders doen jy as jy nie werk nie?
Ek draf soveel ek kan. Ek hou daarvan om voetbal en rugby te volg. Ek hou van tuinwerk, maar ek het nie 'n tuin nie. Ek woon in Pimville.

As dit nou 'n normale land was, wat sou jy eerder gedoen het as om politikus te wees?

Ek sou sekerlik 'n plaas vrouê en boer. Toe ek op die plaas grootgeword het, het ek gevind dit is 'n baie goeie lewe en gesond ook.

Jy het vroeër gepraat van jou verbintenisse met die kerk. Is jy 'n Christen?

Ja, ek is 'n Roomse Katoliek.

Is jy lid van die SAKP? (Hy lag bate lekker en sê niks.)

Waar kom jou goeie Afrikaans vandaan?

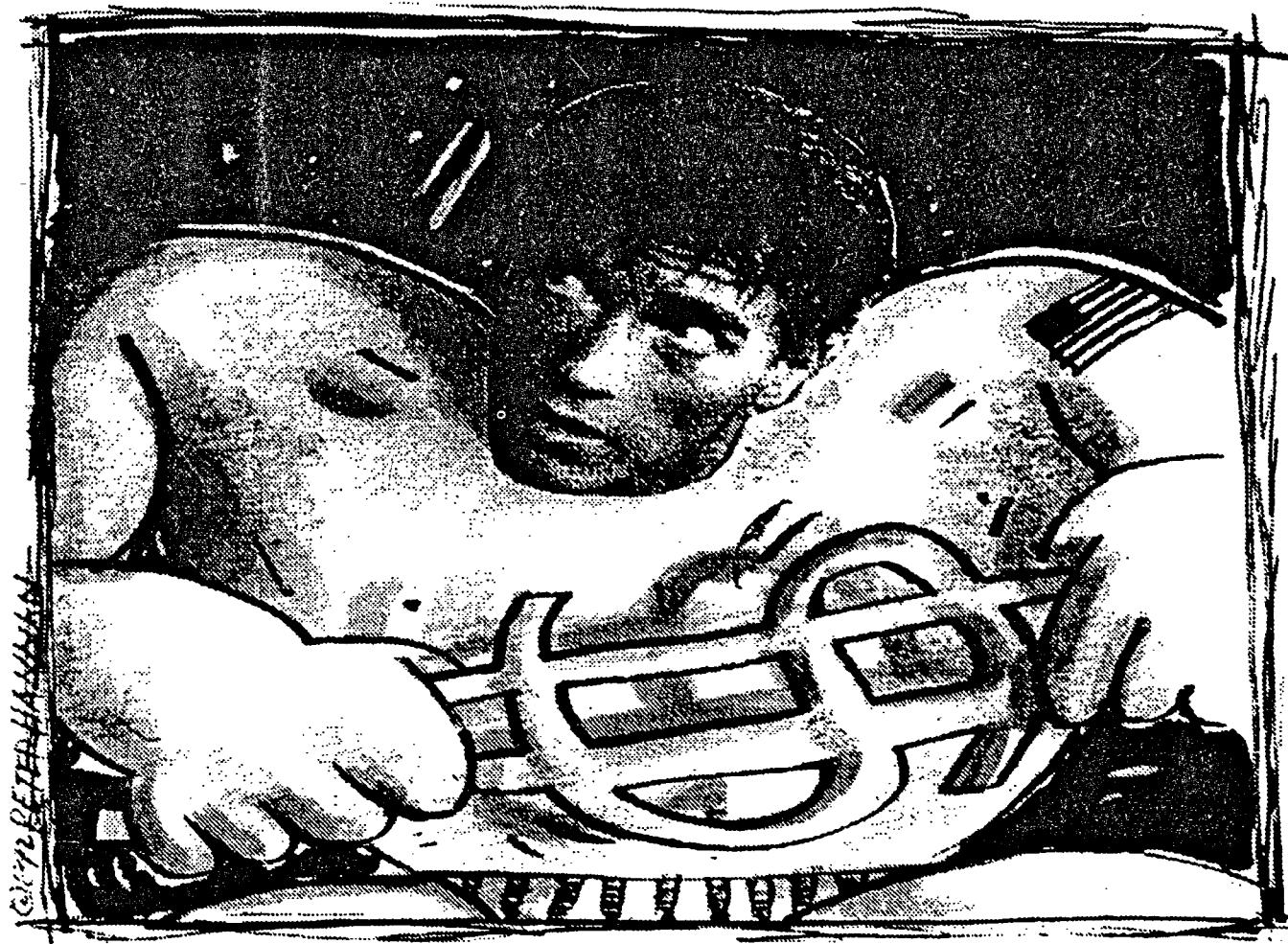
Ek het bietjie op die plaas geleer. In die tronk was ons van die bewaarders, wat meestal Afrikaans was, afhanglik om nuusblaais te bekom. Hulle het Afrikaanse koerante gelees. En ons moes maar leer verstaan sodat ons kon uitvind wat in die buitewêreld aangaan. Ons het *Die Burger* gereeld gelees, later ook die *Huisgenoot, Bollie en sy Vrolike Familie* het ek baie geniet.

Jy het apartheid aan die lyf gevoel, maar as 'n mens met jou praat, lyk dit nooit asof jy bitter is nie. Is jy?

In 'n stadium was ek, soos party ander mense, baie kwaad oor die hele ding. Maar toe ek nou groter geword het, het ek geleer om die land se soort probleme te verstaan en dit het my benadering baie verander. Die geskiedenis het ons op hierdie punt geplaas. Onder apartheid was ons nie so goed af soos die blankes nie, maar bitterheid maak 'n mens nie beter nie. Ek dink dit is nog 'n voorreg om deel te wees van 'n beweging wat apartheid teengestaan het en om tronk toe te gaan vir dit waarin mens glo. En ek dink ons het 'n spesiale kans gehad, in die land, wat blanke Suid-Afrikaners nie gehad het nie. Ja, dit is nie lekker om swaar te trek in 'n tronk nie, maar daar is altyd iets goeds wat uit swaarkry kom. Jy weet, dit is soos 'n spier, as mens die spier oefen, wordhy sterker. Maar partymense het baie seergekry en dit het hulle gebreek, dit is waar.

THE US ECONOMY:

the movie

Turned off by the economy? No wonder, if you look at the way it's packaged. Where's the action, where's the hot sex, the car chase, the sci-fi angle? And where's Cat Woman? Don't just let money talk - let it scream, let it laugh, let it shudder with ecstasy and terror.

Let Arnold Schwarzenegger go to bed with it, writes NANCY FOLBRE

THE following exchange of memos between a Hollywood producer and director has just been leaked to the press:

My advice is, pick the star, then build the script. What does the public really want the economy to look like? What are their fantasies? Try the Terminator approach with Arnold Schwarzenegger - big muscles, self healing powers, could deal with debt and unemployment. Problem: big bucks, especially for special effects. But illusion of omnipotent prosperity well worth it. Back-up possibilities: Tom Cruise. Advantage - still thought of as "young" therefore makes sense to talk about need for his "growth" (this a bit problematic with Schwarzenegger). Sci-fi fans want Sigourney Weaver (exploit woman angle), but she looks half-dead even before she dies in latest. Also some dissident might argue that aliens represent transnational corporations, politically risky. Michelle Cat Woman Pfeiffer? The whip imagery would be good (employers should crack it, we need discipline, etc), but prob. too kinky for Middle America. Also, politically confusing. Penguin, other master criminals resemble capitalists?

What do you think? Let's do lunch.

Great. I'll have my girl call to set a date. Schwarzenegger interested but feels other characters are weak. Doesn't like concept of *The Hulk* playing the Debt, claims it's mixed metaphor. Wants Henry Fonda to play Unemployment (very highbrow, viewers would like), could cut in old footage from *Grapes of Wrath*. Agrees that Jimmy Stewart perfect for Savings and Loans (their good intentions, *It's a Wonderful Life*, etc) but modernize by letting Donna Reed be banker too. For European Economic Community, maybe Gerard Depardieu, but women love him, he may be too sympathetic. Japan - big problem. Traditional money-grabbing villain Danny DeVito doesn't look Asian enough.

Sorry we couldn't get together in person, but this trip to Rio has been planned for months. Asked Kurosawa for advice re Japan, learned he's just launched remake of *Rashomon* (arty classic about same story told from different points of view), has got Charlton Heston to Bolskin from Council of Economic Advisers (not experienced actor, but great body). Other prominent economists begging for bit parts in nude scenes. Probably too avant-garde for mass audience.

Hope you had a good trip. I love K's idea about including real economists. The really big news: Perot willing to bankroll if hero played by little guy. Schwarzenegger out. Here's my reasoning: Dudley Moore?

Wrong nationality. Mickey Rooney? Too old. Macaulay Culkin? Too young. Perot himself? Can act, but may be too "real." Ears would need work. Let's go for Patrick Stewart (shorter than he actually seems on the set of *Star Trek, The Next Generation*. Conveys maturity, intelligence and "high-tech" plus good connotations of *Starship Enterprise*.)

My people like it. Make it so. Now, what's your story line?

Need advice. Scriptwriters couldn't find realistic solution for recession even with help of Harvard/MIT economists. They recommended a sci-fi spin.

Three possibilities. Macroeconomy promotes investment in R&D, genetic engineering develops new strain of mutant workers, love to work, don't want pay increases, reproduce by parthenogenesis on job, are copy-protected. Though accused of being rate-breakers, they are a simple but noble people, and even the unemployed come to love them. Problem: Unions won't like it, and even ordinary working people might be insulted. More feasible and potentially popular (leaves class stuff alone and plays on nationalism) would be following scenario: US macroeconomy plays by the rules, but Japanese don't. They try to take over our movie industry, we fight back. The CIA learns that their corporate leaders are aliens in disguise, addicted to foreign exchange. When Japanese people learn this they rebel and decide to join the United States. They promise we will never have to learn Japanese as a second language. Very upbeat! Problem: They would still dominate our economy.

Finally, my favourite (the woman angle, again): Representatives from an advanced alien civilization contact us, seeking a special trade arrangement. They want to hire experienced mothers, teachers and social-service workers to become childcare workers on their planet, will provide fabulous salaries and free health service for life in return for two years service. As the demand for these workers goes up, their wages on Earth skyrocket, causing a major redistribution of income, and prompting Earthlings to re-evaluate their values. Problem: may be too feminist. Still, very consistent with "family values."

We like the concept. The demographics are good, Year of the Woman and all that. But we can't commit right now. Economic projections indicate that most people will be too broke to pay for movies next year. Let's do lunch, anyway.

Nancy Folbre teaches at the University of Massachusetts and is a staff economist with the Center for Popular Economics. This article appears in the latest issue of the US news magazine *In These Times*.

© Institute for Public Affairs, Chicago

Halo, kan jy my hoor?

Die soektog na intelligente wesens in die buitenste ruimte het dié week in alle erns begin. PETRUS VAN SCHALKWYK doen verslag

IS daar iemand daar buite tussen die sterre?

As daar is, sal ons miskien binnekort van hulle hoor. Miskien praat hulle al lankal met ons, maar tot dusver het niemand nog ordentlik geluister nie. Nou het die Amerikaners besluit om hul ore tien jaar lank fyn gespits te hou.

Maandag het wetenskaplikes van Nasa (National Aeronautics and Space Administration) die eerste deeglike soektog na intelligente wesens in die buitenste ruim begin deur twee reusagtige radio-teleskope na die hemel te rig op soek na intelligente seine.

Binne die eerste paar uur van dié soektog is reeds na 'n veel breër spektrum van radiogolwe geluister as in al die

duisende ure van die sowat vyftig beperkte soektoge wat voorheen uitgevoer is.

Die wêreld se grootste radio-teleskoop met 'n antenne van 304 meter in deursnee in Arecibo, Puerto Rico, en 'n kleiner antenne van 34 meter in die Mojave-woestyn in Kalifornië het begin om die ganse hemelruim te deursoek vir enige intelligent-klinkende radio-uitsendings. Nog 'n radio-teleskoop in Tidbinbilla in Australië sal later ingespan word.

Uiteindelik sal 16 miljard radio-kanale tussen die frekwensies 1 000 en 10 000 megahertz gemoniteer word.

Elke sekonde doen rekenaars in Nasa se Jet Propulsion Laboratory (JPL) in Pasadena, Kalifornië, 100 miljard berekenings om die radio-golwe te sif en

dié wat van die aarde kom, uit te skakel. Dié deel van die soektog heet die All-Sky Survey.

In 'n tweede deel van die soektog na buiteruimtelike wesens, die Targeted Search, word twee radio-teleskope gemik na 'n beperkte gedeelte van die hemelruim - die naaste 1 000 sonagtige sterre, almal binne 80 ligjare van die aarde.

In dié soektog word na minder radiokanale (net 2 miljard) oor 'n kleiner aantal frekwensies (1 000 tot 3 000 megahertz) geluister, maar met baie meer sensitiewe instrumente. Hier sal rekenaars elke sekonde 15 miljoene kanale deursoek op die uitkyk na 'n "intelligente" sein.

DIE SOEKTOG is baie moeiliker as om 'n naald in 'n hooimied te probeer kry. Die rekenaars moet sowat 50 miljoen toetses per sekonde doen om alle radio-uitsendings met 'n natuurlike oorsprong (soos die radiogolwe wat sterre uitsaai) of 'n aardse oorsprong (die elektroniese media, militêre en amateur-uitsendings, ens) uit te skakel. Dit laat maar een uit drie miljard seine oor wat verder ondersoek sal word om te sien of dit dalk van ET kom.

Om die soektog te vergemaklik word net na die betreklik "stil" kosmiese radiokanale geluister - die mikrokortgolwe met 'n frekwensie van tussen 1 miljard en 10 miljard siklusse per sekonde. Die kanale in die langer frekwensies is oorlaai met geraas (aards sowel as kosmies): van FM-uitsendings tot die ontploffings van sterre.

Sommige Amerikaners -veral suinige senatore - meen die soektog, wat 100 miljoen dollar kos, is 'n vermorsing van geld. "Dis speletjies soos dié wat mense die joos in maak vir die federale regering," sê die Republiekinse senator John Duncan van Tennessee.

Dis verbeeldinglose mense wat so praat, antwoord Edward Stone, direkteur van die JPL. Hy sê dis van pas dat die soektog op Columbusdag begin het (500 jaar nadat dié seevaarder Amerika ontdek het). "Waar sou ons gewees het as mense soos Columbus nie die onbekende verken het nie?" vra hy. "Soos Columbus staan ons duskant 'n uitgestrekte oseaan. Alwaarvan ons seker kan wees, is dat daar iets aan die ander kant moet wees."

Radioseine wat dalk deur intelligente wesens gestuur is, is al tale kere deur wetenskaplikes gehoor - maar die seine was almal kortstondig en geeneen is ooit herhaal nie.

Hoe sal 'n mens weet jy luister na 'n "intelligente" sein? Nasa se wetenskaplikes het verskeie riglyne neergelê. Vir eers sal die sein waarskynlik nie van frekwensie verander nie. 'n Intelligentiese wese sal die sein korrigeer sodat dit op dieselfde golflengte bly ondanks die rotasie van die wese se planeet.

As die sein aan en af pulseer, sal dit ook dui op 'n intelligente radio-operateur, want radio-seine wat só gestuur word, kan waargeneem word op vlakke van uitsending wat tien keer swakker is as volgehoue seine.

Nog 'n manier waarop wesens uit die buitenste ruim kan probeer aandag trek, is om hul seine in 'n waaier-straal, soos die lig van 'n vuurtoring, deur die ruimte te swiep.

Wat is die kansie dat daar wel iemand daar buite is? Baie goed, meen talle

wetenskaplikes. Van die sowat 400 miljard sterre in ons eie sterrestelsel alleen, die Melkweg, stem sowat 10 persent ooreen met die ouderdom en samestelling van ons son. Dit beteken daar is sowat 40 miljard sterre in ons sterrestelsel wat lewe soos dié op aarde kan onderhou - en ons sterrestelsel is maar één van die 100 miljard sterrestelsels in die heelal.

Op grond van infra-rooi waarnemings wat van die satelliet IRAS gedoen is, meen sterrekundiges vandag dat planete saam met omtrent elke ster gevorm word. Hulle meen sowat 10 persent van dié planete sal nie te warm of te koud vir lewe wees nie. Dit beteken daar kan sowat 4 miljard planete in ons sterrestelsel wees wat nie te veel van die aarde verskil nie.

Sê nou maar die kansie dat intelligente lewende wesens op van dié planete ontwikkel het, is een in 'n miljoen, dan kan daar 4 000 buur-beskawings in ons sterrestelsel wees.

"As mens die miljard geleenthede vir lewe om te ontstaan in ons sterrestelsel in ag neem, sal dit verstommand wees as ons die enigste vorm van intelligente lewe is," sê die sterrekundige Paul Horowitz van die Harvard Universiteit.

EN WAT GAAN die wetenskaplikes doen as hulle wel intelligente boodskappe uit die buitenste ruim ontsyf? 'n Regstreekse gesprek met die wesens van 'n ander ster sal nie moontlik wees nie. Dis nie taal wat die probleem sal wees nie - want wiskundige kodes wat na universele strukture soos atome verwys, kan gebruik word om herkenbare inligting oor te dra.

Die groot probleem is afstand - ons buurwesens sal ligjare van ons verwyder wees, sodat dit radioseine jare sal kos om by hulle uitte kom. 'n Sein met wiskundige beskrywings van ons sonnestelsel, die mens se DNA-struktuur en ander inligting oor die aarde is byvoorbeeld in 1974 van die Arecibo-radioteleskoop na die konstellasie Hercules gestuur in die hoop dat iemand daar dit sal hoor. Maar omdat Hercules 25 000 ligjare van die aarde is, sal 'n antwoord op die vroegste eers oor 50 000 jaar verwag kan word. Die seine van die TV-programme waarvan uitsending in 1939 begin het, reis ook steeds deur die ruimte - maar het teen dié tyd nog net 1 100 van die 400 miljard sterre in ons stelsel bereik.

Kommunikasie sal dus in lang, eensydige monoloë moet geskied en die inligting wat gestuur word, kan baie verouderd wees wanneer dit die ontvanger uiteindelik bereik.

WORD 'n intelligente boodskap van die sterre wel gehoor, sal dit 'n enorme uitwerking op die mens se lewensbeskouing hê. So 'n kosmiese perspektief sou 'n helende uitwerking kon hê op die mense van ons klein planeet, van wie baie mekaar vandagnog as vreemde, onkenbare wesens beskou en daarom nie oor die weg kan kom nie.

Word niks uit die ruimte gehoor in die tien jaar lange soektog nie, sal dit egter nog geen finale antwoord gee op die vraag of daar wel iemand daar is nie. As daar intelligente wesens is, kommunikeer hulle straks nie deur radio-golwe nie, maar met tegnologië waarvan ons nie bewus is nie.

EK SAL ALLES môre WEER DOEN AS EK KON

Mimi Coertse, 60, ons eie diva, die liefeling van Wenen, het pas 'n plaat uitgereik wat "acid reggae" bemark word. Mimi sê sy weet nie wat reggae of acid is nie, en sy weet beslis nie wat acid reggae is nie. Maar sy's 'n bok vir sports. PEARLIE JOUBERT gesels met haar

WAAR kom jy vandaan?

Ek's in Durban gebore en skree vir Natal. Ek was nie universiteit toe nie. In standard nege het ek 'n kursus begin in musiekonderrig, klassang en musiekwaardering. Later het my ouers Germiston toe getrek en ek't in Johannesburg matrikuleer. Ek het my hele lewe lank gesing. My ma het later jare vertel dat ek in my kot gesit en sing het. Ek't twee broers gehad. Die tweede een het pragtig klavier gespeel en dan speel hy sommer 'n oktaaf hoër om af te show met my wat nou so hoog kon sing.

Het jy oor jouself en jou sangloopbaan gedroom?

Aag, ek was die wêrelde se beste operasanger. Ek was elf jaar oud toe sien ek my eerste opera in Johannesburg. *Hansie en Grietjie*. Ek weet nie, ek het dit nooit besluit nie, dit het maar net so gebeur. Sing was van die begin af ál wat ek sou en wou doen.

Altijd opera? Wou jy nooit 'n Madonna word met sexy klein

swart goedjies aan en mans...

Nee, nee nooit. Dit was óók ópera, die aantrek en iemand anders word, verskillende rolle. Toe ek klein was, gaan ek in die toilet en dan trek ek die ketting. Dit was my orkes. En dan sing ek. Almal staan naantou buite en wil inkom, maar ek sing en sing en trek elke keer die ketting. Ek het van kleins af, as my broers wou hê ek moet sing, gesê hulle moet betaal. Ek het 'n trippens gekry as ek *The Isle of Capri* gesing het. Tóé reeds wou ek nie sing as ek nie betaal word nie.

En na skool?

Drie jaar na skool, in 1953, is ek getroud - vir die eerste keer. Ek en my man is toe Wenen toe. Ons was 20 jaar lank daar. Ek het daar 'n ses jaar opera-kursus by die Akademie gedoen.

Het mense toe al gesê jy's blíérrie goed?

Ja, hulle het toe al vir my gesê ek moet net sing en sing. Die Koningin van die Nag was toe eenkeer siek vir 'n optrede in die staatsopera en my professor het gesê hy

het iemand. Ek was amper 23. Sonder 'n oudisie kom ek toe by die staatsopera aan. Dit was my debuut. Ek word toe 'n kontrak van drie jaar aangebied en van daar af word ek 'n permanente lid van die Staatsopera totdat ek, 17 jaar later, teruggekom het... Ek was 19 jaar in Wenen. Ek het net gesing... In die top-operahuis in die wêrelde - soos Wenen destyds was - ek leer nuwe goeters, nuwe rolle, gasoptredes in ander plekke. Ek was besig om 'n loopbaan te maak. Jy eet, drink, slaap sang. Jy is alleen. Met ander woorde jy is baie egosentries ingestel. Jy weet, alles is net... as ek *Koningin van die Nag* gedoen

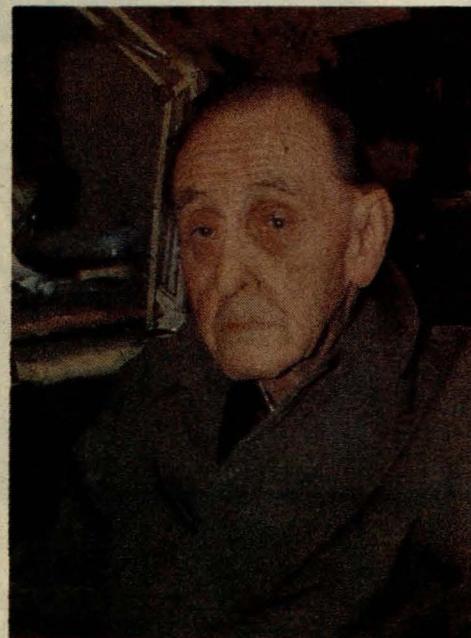
het, was my lewe soos 'n regiment ingedeel. Ek het reg geëet, vroeg gaan slaap.

Hoe werk daai reg-eet-dinge?

Ek het altyd, voor optredes, weggeblev van neutre omdat dit jou stembande uitdroog, jy bly weg van suiwelprodukte, jy eet vroeg en gesond. Baie groente en vrugte. Ek eet nooit voor 'n opvoering nie. Die middag voor die tyd sal ek 'n stuk steak eet of iets. Die groot ding is om fisies gesond te bly en vroeg te gaan slaap. Dit is nogal 'n ding wat ek hier mis. Behalwe vir optredes is daar baie ander dinge wat my moeg maak.

There is a fine line which lies between the myth of the artist as outsider and the glum reality of the artist as misanthrope. The first guarantees heroism, vitality and independence, the second is merely pathetic. We want to believe that inherited ways of approaching the world of the senses represent some kind of failure of will; we want to see the individual perception and the individual reality in the ascendancy over the collective. Hence we will lionise the triumphant outsider, the individual who challenges and transcends our shared and reduced realities.

But it is possible to go too far along this path. The myth of the outsider only works as long as alienation can be construed as somehow enriching life or intensifying experience or as giving the lie to the quotidian - even in very late Romantic embodiments of the myth like that of Samuel Beckett or Marcel Duchamp. There has to be some kind

of access to humanity or to passion, because in the end the whole romantic project is based around the redemption of those things. It is not to elevate him to that kind of company to note that the late Port Elizabeth-based painter **Fred Page** stands somewhere very close to the wrong side of the dividing line.

There is no liberation being signalled in his pinched, bleak, grey visions, or for that matter, any concealed truths. In Freudian terms, if - and it works to a very significant degree - you think about the Romantic artist as embodying the triumph of the id, Page is hopelessly stuck inside the superego.

His paintings tend to be miserable more than they are existentialist, caught up inside a dehumanisation rather than translating and

transmuting its shapes and its colours. **Thus:** *The Opening* (1981), which reduces artworks on a gallery wall to tatters of clothing on a line, crowds to figures of cheap alienation in kitsch-

surrealist paintings by Delvaux, without even the frisson of their being naked. So Page had a bad time; that is the point of realisation; the artwork as the waste product of experience, dream in the Freudian sense of psychic shit.

Thus: *But why are they taking it all out?* (1970). The archetypal abortion scene, the mother sits depressed in a chair, the monster foetus glares balefully out from a jar, the doctors gather in sinister fashion on the other side of the painfully white door. There's guilt in there, there's fear, there's a kind of broken down horror. But beyond those pulp feelings, the painting is as

airless as Page's environments. The universal of the metaphor strives to realise the particular of the psychology; not the particular to discover or embody the universal.

It's surrealism by psychic numbers, the tingle of strangeness substituting for the shadow realities of the interior life, the detritus of trauma posturing as its substance.

Usually it is only students who can't see the difference, but sometimes it is also sad old men. And sometimes whole art communities capable of putting on major retrospectives and publishing glossy catalogues.

IVOR POWELL

Dis maak of breek vir Coetzer

sê TIM SANDHAM in dié week
se Sportrubriek

SATERDAGAAND klim Suid-Afrika se Pierre Coetzer in die kryt teen Engeland se groot Frank Bruno. Dié keer is dit maak of breek vir albei boksers. Bruno is al lank, miskien te lank, op die bokstoneel, en maak sy soveelste comeback. Ná sy

sensacionele uitklophou in die eerste ronde teen Gerrie Coetzee in 1986, het hy egter nooit aan die verwagtinge voldoen nie.

Sy poging om Mike Tyson se wêreldswaargewigtitel van hom weg te neem, was 'n patetiese mislukking. Maar, soos alle boksers maar doen, het hy homself sedertdien 'n paar keer reeds daarvan oortuig dat hy steeds aan die vereistes voldoen om kroon te dra.

Afriger Alan Toweel sê hy het Coetzer aangeraai om sy bokshandskoene op te hang as hy die geveg teen Bruno verloor. Coetzer se reaksie op die mosie van vertoue is nie bekend nie.

Wat wel bekend is, is dat Coetzer met

toewyding en doelgerigtheid vergoed vir sy gebrek aan natuurlike bokstalent. Soever het Coetzer meestal teen tweederangse boksers te staan gekom. Sy mees onlangse teenstander, Riddick Bowe, was ook sy gedugste opponent, en Coetzer moes in die sewende ronde die knie buig.

Boks is 'n bedryf waarin dit moeilik is om te bepaal hoe goed boksers werklik is. 'n Bokser wat teen een paloeka na die ander veg en oortuigend wen, word gereeld hoëraangeslaan as 'n ander wat naelskraap teen goeie boksers verloor.

Verder is dit moeilik om te bepaal hoe goed 'n bokser homself handhaaf tussen gevegte. Party herstel nooit volkome van

die straf wat hulle in vorige gevegte verduur het nie. Ander word verlei deur die goeie lewe: drank, dwelms en skoonheidskoninginne.

Een ding wat Bruno moet onthou, is dat sy opponent nog nooit uitgeslaan is nie. En in boks gaan dit die helfte van die tyd oor wie die uitklophou kan plant en die res van die tyd oor wie houe die beste kan absorbeer. Coetzer het al oor en oor bewys dat hy 'n hou op die punt van sy ken kan vat sonder om 'n oog te knip, om dan terug te kom en self 'n paar uit te deel. My hoop is op Coetzer.

EK HET NIE VEEL hoop vir die Suid-Afrikaanse rugbyspan Saterdag in Lyon, Frankryk, nie. In al die wedstryde sover was hul eenheid soos dié van 'n span wat die oggend vir die eerste keer saamgeoeft het.

Dit is kommerwakkend dat hulle relatief swak gevaaar het teen spanne wat self haastig saamgeflass is en nog nooit saamgespeel het nie.

Môre se toets gaan beslis nie teen 'n gelapte span wees nie. Dit hou darem ook 'n voordeel vir die Bokke in. Die streekspanne tot dusver het bittermin op die spel gehad en kon bekostig om kans te waag en onvoorspelbaar op te tree. Die Tricolors dra egter die Franse nasionale trots en sal meer konserwatief speel.

Veel is al gesê en geskryf oor die ontstellende gemak waarmee die Franse deur die Suid-Afrikaanse agterlyn se verdediging glip. Niemand rep egter 'n woord oor die punt wat opponerende senters daarvan maak om op Naas Botha af te storm om sodoende die gaping te skep nie.

In al die bewegings wat tot die Wallabies en All Blacks se drieë teen die Springbokke gelei het, was daar kritieke laagvatte wat Botha halfhartig en onsuksesvol uitgevoer het. Die argument dat hy 'n wedstrydwinner is wat nie sy trui hoef vuil te maak met twak soos verdediging nie, hou nie meer water nie - rugby is 'n spansport. Sy lafhartigheid (ook op die aanval) en sy wegskop van goeie besit in verlede Saterdag se wedstryd, bevestig dat hy slegs 'n wedstrydwinner is wanneer sy skrum algeheel oorheers. Sy spel onder druk is 'n verleentheid om te aanskou. Ongelukkig is dit ondenkbaar om hom as toerkaptein uit die span te laat.

DIE SUID-AFRIKAANSE sokkerspan was nie die enigste om verlede week in Lagos 'n pak slae op die lyf te loop nie.

Volgens Roy Bailey, die omroeper wat tydens die uitsending van die 4-0 slag die luim probeer opvrolik het deur staaltjies van sy wedervaringe in en om die Nigeriese hoofstad te vertel, het 'n twintigtal seuns oor die heining gespring en om die veld genael. Hulle is deur amptenare aangekeer en het elkeen ses van die bestes gekry - op die veld!

Al is ons sokker nie so waffers nie, is ons sekerheidsmaatreëls darem nie meer so primitief nie. Oor die doeltreffendheid van dié dissiplinêre stappe kan daar eindeloos bespiegel word. Of dit meer barbaars is as die skollies wat tydens eendagkrieketwedstryde op die veld hardloop, kan daar ook lank oor gepraat word. Ek is seker daar's 'n hele paar oud-onderwysers wat vir die prys van 'n toegangskaartjie met 'n lat by die Wanderers of Nuweland sal gaan diens doen. As die oplossing vir die nasionale span se verknorsing ook maar so eenvoudig was.

GEE U BESTUURSGELEENTHEDE 'n HUPSTOOT MET UNISA SE FUNDAMENTELE BESTUURSPROGRAM (FBP)

REGISTREER VOOR 27 NOVEMBER.

Unisa se Nagraadse Skool vir Bedryfsleiding (SBL) se Fundamentele Bestuursprogram oorbrug die gaping in bestaande bestuurontwikkelingsprogramme. Dit verbreed die kennisgrondslag van junior bestuurders, toesighouers en kleinsakeondernemers regoor die spektrum van handel en nywerheid.

Die FBP rus deelnemers toe met die kennis en vaardighede om alle funksies van bestuur op toetreevlak doeltreffend te hanteer. Dit bied ook meer omvattende begrip van bestuursbeginsels en -praktyk en lê sodoende 'n grondslag vir toekomstige vordering op die korporatiewe leer. Die FBP verskil van tradisionele benaderings deurdat dit bestuursontwikkeling in 'n pragmatiese, resultaatgedrewe lig beskou. Klem word op die ontwikkeling van vaardighede en persoonlike ontwikkeling geplaas - die gevolg van intensieve navorsing wat by 22 vooraanstaande Suid-Afrikaanse ondernemings gedoen is. Programteorie word aangevul deur 'n praktiese benadering tot bestuur.

Ingesluit by die program is 'n gespesialiseerde Personeelbestuurskeuserigting vir deelnemers wat belangstel in 'n loopbaan in menslike hulpbronbestuur.

Die FBP begin op 1 Februarie en duur 9 maande.

Vir u FBP programbroschure met volledige besonderhede, skryf asseblief aan: Mededirekteur: FBP

SBL Unisa

Posbus 392

Pretoria 0001

Of skakel Deanna Voigt by (012) 322-6777 (Faks 012-320-0421)

SBL

NAGRAADSE SKOOL
VIR BEDRYFSLEIDING

UNIVERSITEIT
VAN SUID-AFRIKA

LEIERSKAP IN DIE PRAKTYK

'People are more important than theories'

Sixteen years ago, INA VAN DER LINDE attended a court case in Pretoria in which Anthony Holliday, a journalist at the *Rand Daily Mail*, was jailed for drawing up and distributing Communist propaganda. Having always wondered what had become of him, she meets him again in Cape Town, where he lectures in philosophy at the Department of Education at the University of the Western Cape, and occasionally writes a column in the *Cape Times*

ANTHONY HOLLIDAY, 52, the son of a banker, mother a nurse, grew up in Heathfield, somewhere between Wynberg en Muizenberg. He was at school at St Joseph's College, run by what he calls "a backward order of Catholic Brotherhood". After matric he worked for a printer, and used to hang out with lefties at coffee bars, where he met academics and became interested in philosophy. Later he became a clerk at the city library, and in 1965 landed a job as reporter at the *Cape Times*.

Among his friends was a young woman who started his "political education", as he calls it. Shortly after the promulgation of the 90 days detention clause in Parliament, he joined the SA Communist Party and was placed in one of the networks. Real "spook-stuff" that he does not want to talk about.

In 1967 he joined the *Rand Daily Mail*, and two years later went to Fleet Street for a few months where he renewed contact with his SACP buddies and got new instructions. At the end of 1979 he rejoined the *Rand Daily Mail*, and started writing an underground SACP journal and distributing pamphlets. "It taught me that it is possible to be both bored and scared at the same time."

In 1976, a few months after the Soweto uprising started, he was arrested, severely beaten up, eventually sent to jail. He came out in 1982 with a BA and Honours degree in philosophy. He immediately left for the University of Oxford on a scholarship and completed his D Phil on an extremely difficult subject: *The importance of value preservation and moral forms of life in Wittgensteinian philosophical semantics and the Marxist theory of history*.

Holliday returned to South Africa in 1990. He never got married and lives a simple life in a sparsely furnished flat in the centre of Cape Town.

When did your "conversion" to Communism take place?

I don't much believe in conversions. During my first years at the *Cape Times* I got to see that the Communists were in the forefront of everything that was happening. They were almost always the best people, the most dedicated, the kindest. I became interested in Marxist theory on an intellectual level. I read everything I could lay my hands on, and made contact with the underground.

Are you still an active SACP member? How do you see Communism these days?

I am a member of the SACP and the ANC. At the moment the state is in a grave crisis - far more grave than when I went to jail. It is not possible to stand aside, even if I

would wish to. At the moment I'm caught in a controversy because of the criticisms in my newspaper column against the way the process is conducted. But I have to play a role because I believe in the process. There is no alternative.

The ANC and the SACP are rather different in a way. The SACP has never been a terribly dogmatic body. You get all sorts of people in the SACP, from Althusarians to Stalinists and Trotskyites. There is a part of the SACP that is infinitely mysterious, because it is an academic debate. The theory is so much part of the debate going on in the SACP and South Africans are not used to it.

When the SACP was unbanned it was decided that the Party needed a new programme. That programme endeavoured to accommodate two main trends of thought: the negotiating perspective and the insurrectionary perspective. These two contradict one another. I and a number of others believed the insurrectionary perspective would not happen. It has been clear for a long time that we were moving further and faster and faster into a situation where the solution lies around the negotiating table.

When the new programme was published, it was a dead letter almost before the ink dried. The Party moved away from it and produced a manifesto. My complaint is that while we moved away from the letter of the insurrectionary perspective, some Party members - some - were unable to free themselves from its spirit. It seems to me that the insurrectionary spirit in the Party is responsible for the events at Bisho.

But what should a Communist programme look like? What is left of classical Marxism?

The real danger is that in the media celebration of the collapse of socialist states, the Marxist wisdom is lost. I believe Marx would have nothing to do with the insurrectionary perspective business going on here. Marx was capable of tremendous scepticism - scepticism about human beings and their capacity to live with their realities as changing social beings. He believed himself to have discovered the most powerful theory of social self-knowledge we presently possess and he believed theoretically our ability to attain such self-knowledge is extremely limited. He spent his time curbing the pretensions of egalitarian theory, careful to tell us it is not a historiography, not a crystal ball that allows us to predict human affairs and behaviour in the way we predict physical affairs. He was very careful about that.

At the moment we are caught up in our

own theories. From Harry Gwala to me and beyond, no intelligent Marxist believes the things we believed ten years ago. We're in a process where we criticise each other and every one of those concepts. We have to channel that process and make it visible. At the political level I believe the role for the SACP is to get into a cluster of debate about the economy and the constitution.

We need to turn into a modern parliamentary party. The ANC needs to do the same. Left-wing intellectuals and academics need to be seen to address the North-South problematic in our own country and in global terms. We need an organised and focused study of this problem. If we can forge ahead with that project I believe we will have made a substantial contribution to the world and get the world to take us seriously.

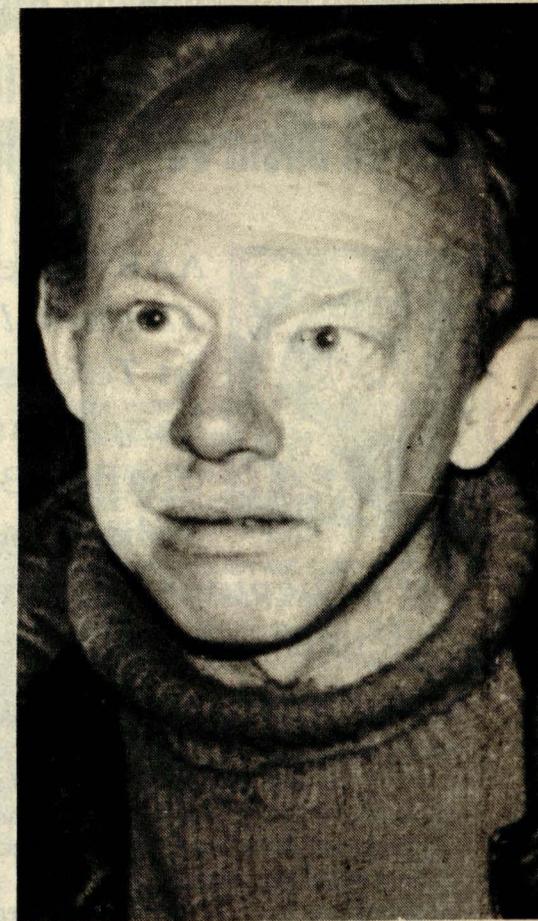
But if learning about Marxist theory is going to turn some people into a set of fanatics who forget all decent human feeling, then quite frankly I would prefer them not to learn it - and so would Marx. Marx was a decent husband and father who loved his wife and children.

We have to make certain common assumptions about one another. The issue that this country faces is not whether historical materialism is the correct explanation of how epochal changes in history occur. The debate about economics is not on whether the labour theory of value is right. The debate is being conducted about the lives of people who have never heard of the labour theory of value, but who need to feed their kids. If we lose that sense and if philosophising is going to make us lose that sense, we had better stop doing it - because we are not fit to do it until we have come to remember things we always knew. Like that it is wrong to behave the way our politicians behaved at Bisho.

In your newspaper column you were very critical of what happened at Bisho.

Yes, the first thing we did, we started an obscene quarrel on how many people were dead, pointing fingers and shouting accusations. But the dead did not count at all. And unless and until we in this country can feel the moral weight of a human life, unless we stop merely counting heads, counting votes, or counting the number of times you can squeeze the trigger, there will be no solution.

What happened surely was wrong. I also think it was wrong for us to get ourselves in a situation where it became necessary for a particular politician to preach a hate-speech over the coffins of

Anthony Holliday (Pic: CAPE TIMES)

some of those poor dead people. If we are going to lose all decent human feeling in the name of a theory we had better get rid of theories.

Do you consider South Africa as a last Marxist outpost where communism will have to prove itself workable?

I do not believe that in practical terms this country is ready for socialism. I do not think we can even start to thinking about socialist programmes until we have a new constitution off the ground. There may be Marxists who want to prove themselves, but it seems to me that if this desperation is turning into adventurous tactics, they will attain the exact opposite from the thing they intended.

Socialism is where each gives according to his abilities to each according to his work. There is no immediate prospect of establishing such a society here. We are looking at a mixed economy. Nobody I know of in the SACP believes we are about to revert to socialism. Joe Slovo does not believe it.

If on the other hand we talk about evolving concrete policies to address the question of poverty, I believe the Communist Party has the capacity to make a contribution in the evolving of those policies.

GODSVERDUISTERING

Die afgelope dekade het ons baie van die sogenaamde "moraliteitswette" sien waai, en dis onder meer die rede waarom die drie Afrikaanse susterkerke so bekommerd geraak het dat 'n spesiale konferensie oor Moraliteit (met 'n hoofletter) onlangs in Pretoria gehou is. INA VAN DER LINDE was daar en besin so 'n bietjie oor die begrip moraliteit

AAR'S die toneeltjie in
The best little Whorehouse in Texas waar Dolly Parton (as 'n prostituut) vir Charles Bronson ('n polisieman) sê toe dié

haar in hegtenis kom neem: "You cannot legalise morality."

Maar mens kan, hartjie, mens kan. Dis presies wat die regering vir dekades probeer doen het met wette wat gewissel het van 'n verbod op Sondagsport, Sondagflik, Sondag-inkopies, sopiestekoop op Sondae tot by drankverskaffing aan swartmense.

Dis dieselfde gees - met natuurlik 'n goeie skeut rassisme daarby - waaruit Artikel 16 van die Ontugwet, wat die saamslaap van swart en wit verbied het, gespruit het. Asook die streng sensuumaatreëls, die streng ekskeidingwette van destyds en die staande verbod op prostitutie, masseersalonne en die dobbelwet. En wie onthou nog Bloemfontein-stadsraad se bepaling dat paartjies minstens 15 duim van mekaar moet lê by die swembad?

Wat die kerk as sonde beskou het, het die regering wette van gemaak.

Die afgelope dekade het ons baie van die "moraliteitswette" sien waai, en dis onder meer dit wat die drie Afrikaanse susterkerke - dis nou die Gereformeerde Kerk, die Nederduits Gereformeerde Kerk en die Nederduitsch Hervormde Kerk - so bekommer dat 'n spesiale konferensie oor Moraliteit, met 'n hoofletter, onlangs in Pretoria gehou is.

Die verdwyning van die sekerhede wat wette bied, is natuurlik nie die grootste rede wat voorop gestel is deur die organiseerders van die konferensie nie, maar eerder die "morele en sedelike verval" wat die land beleef.

IS DIE MORELE EN SEDELIKE verval onder Afrikaanse gereformeerde kerkgangers nou groter as tien jaar gelede? Ja, klink dit as 'n mens luister na prof Paul de Bruyn, konserwatiewe Dopper-teoloog van Potchefstroom. In sy bydrae oor die

omvang, oorsake en gevolge van die "huidige moraliteitskrisis" in Suid-Afrika, haal hy breedvoerig syfers aan soos die aantal moorde, inbrake, gewapende rooftogte, voertuigdiefstalle, motorbotsings.

Dan is daar nog seksuele losbandigheid en huweliksverbrokkeling (75 persent van die wit jeugdiges het seks voordat hulle die hoëskool verlaat, en 90 persent voor hulle getroud is; buite-egtelike geboortes het gestyg van 18,8 per 1 000 geboortes in 1960 tot 69,87 per 1 000 in 1990); ekskeidings, homoseksualiteit, en die uitbeelding van buitehuwelikse seks in rolprente, videos, televisie, en tydskrifte.

En nog is dit nie die einde nie. Materialisme en onbeheerde koopsug, die heersende dobbelgees, bedrog wat gestyg het van 16 205 gevalle in die eerste ses maande van 1987, tot 29 534 in 1992, en handelsmisdade...

En die redes hiervoor, sê De Bruyn en ander sprekers, is ontkerstening, die skeiding tussen leer en lewe, swak prediking, die nalating van die kerklike tug en algemene morele en sedelike verval.

PROF WILLIE JONKER VAN Stellenbosch praat van "Godsverduistering" wat 'n gevolg is van algemene verwêreldliking. Daar is geen uitsig meer op God nie.

Indien dit waar is, sou moraliteit 'n eksklusief Christelike saak wees wat nie-gelowiges uitsluit. Maar moraliteit is nie die alleenbesit van gelowiges nie, hoewel godsdiens en moraliteit so ver as wat die geskiedenis ons toelaat om te sien, nog altyd nou verweef was met mekaar.

Tydens die Verligtingstydperk in Europa het 'n aantal filosowe, moeg van eeuve van godsdiestige oorloë, begin om

ingewikkeld etiese teorieë te ontwikkel op grond waarvan gedrag, moraliteit en etiek gesien word as die gevolg van 'n logiese evolusieproses. Volgens dié denkwysie is die menslike rede en "outonome individuele gewete" die finale arbiter van reg en verkeerd, en die menslike rede moet voorrang geniet bo godsdiestige en kulturele voorskrifte.

Hiereenoor behels godsdiens geloof, houdings en prakteke wat die menslike wese se verhouding tot 'n bonatuurlike opperwese/opperwesens of heilige werklikhede bepaal. Die algemene antwoord van godsdiestige tradisies op die vraag: "Waarom moet ek moreel wees?", is dat daar 'n sekere eskatologiese (eindtyd) beloning op gehoorsames wag. In godsdiens soos die Christendom, Judaïsme en Islam word die hoop op God se goedkeuring die hoofrede vir 'n morele lewe.

WESTERSE KRITICI SOOS Karl Marx en Sigmund Freud het die verwantskap tussen godsdiens en moraliteit sterk afgewys. Volgens Marx is godsdiens 'n poging om die morele norme en kodes van die bevoorregtes en die heersersklas te onderhou, terwyl dit wêrelde onreg bedek onder die valse voorwendsel van belonings buite die wêrelde.

Freud het gesê godsdiens moet eenkant geskuif word omdat dit die mens se morele verantwoordelikheid ondermy en fanatisisme aanmoedig. Individue en groepe wat moreel optree omdat hulle bang is vir bonatuurlike straf, sal nie ander mense respekteer wanneer hulle dié vrees verloor nie.

Godsdienste het sedertdien in intense dialoog getree met nie-godsdiestiges oor vereistes vir 'n morele lewe. Hieruit het 'n vrugbare wisselwerking ontstaan oor die rol wat godsdiens kan speel in die ontwikkeling van 'n beter begrip van moraliteit.

Maar hiervan het min gekom by die drie susterkerke se konferensie. 'n Poging deur dr Louw Alberts om die kerk se "mislukking" op baie lewensterreine te erken, het onmiddellik uitgeloop op 'n dreigement deur dr Daan van Wyk van die Hervormde Kerk dat dit gesprekke tussen die drie susters ernstig gaan benadeel.

Hy moes die verskering gee dat die

mislukking net betrekking het op moraliteit!

Aan politieke, ekonomiese, maatskaplike en ander redes vir die "moraliteitskrisis", het De Bruyn en die meeste ander sprekers nie geraak nie. Die enigste wat daarna verwys het, was prof Amie van Wyk van die teologiese skool Hammanskraal van die Gereformeerde Kerk. Sy pleidooi om 'n skuldbelydenis het egter op dowe ore gevall.

Daar is dus nie gepraat oor kerklike sanksionering van 'n immorele politieke stelsel, wat geleei het tot gruwelike onreg en onderdrukking, en minstens gedeeltelik verantwoordelik was vir die ineenstorting van die ekonomie en die daarmee gepaardgaande werkloosheid en misdadigheid nie.

Terwyl predikante in gemeentes sekerlik daagliks worstel met probleme soos gesinne wat verbrokkel, alkoholmisbruik en tieners wat wegloop, is dit probleme wat maar altyd daar was. Dominees sê hulle bemerk deesdae 'n algemene gevoel van mismoeidigheid, negativiteit, en pessimisme wat saamhang met die politieke en ekonomiese klimaat in die land. Dit hang saam met die Afrikaner wat geglo het apartheid is volgens die Bybel reg, en nou sien hulle hoe hul hele waardesysteem onder hulle verbrokkel. En hoewel die kerk leiding probeer gee, het sy haar integriteit verloor.

MAAR OP DIE KONFERENSIE oor Moraliteit het 'n onuitgesproke gees van "dit is nie die plek om oor sulke dinge te praat nie" geheers. Daar is eerder gepraat oor die "verdringing van persoonlike etiek deur sosiale etiek" (lees: bevrydings-teologie/kontekstuele teologie), of "hoe kan ons samelewning van 'n pretpark van sedeloosheid hervorm word tot 'n tuin van God se vrugtebome?". En selfs van die "teken van die eindtye".

Die kerke het min konkrete besluite geneem en die indruk gelaat dat hulle binne die eng sfeer van moraliteit gaan wegknip van die wêreld omdat die konteks waarin immoraliteit plaasvind, vir hulle te pynlik is. Soos die wyse ds Willie Cilliers dit sou stel: "Dis om die kruis te vermy." En dan word 'n gepraat oor immoraliteit nikanders nie as goedkoop propaganda, iets waarvan kerkleiers die koerante so graag beskuldig.

Verlede Saterdag was die vierde jaarlike gay- en lesbieroptog in Johannesburg. Buiten 'n paar geesdriftige Christene wat met die hel te koop geloop het en 'n verslaggewer wat sy sig tydelik verloor het, was daar geen ander mirakels of voorvalle nie. CHRISTI VAN DER WESTHUIZEN en CHARL BLIGNAUT het ook gemarsjeer

DIE DAG TOE DIE MOFFIES GEMARCH HET

BEDUIMELDE Bybel in die hand, hare netjies teruggebrylcreem, reeds blou in die gesig van laatoggendskadu, staan hy daar. Aan sy sy 'n vaal jong dame met kammetjies in die hare, senuagtig besig met die uitdeel van pamflette. Sy stem donder oor die geroesemoes heen: "In the Old Testament sodomites were stoned to death."

"Sodomites, turn or burn" lees die inskripsie op 'n plakkaat. Die "sodomiete" blyk onbeïndruk te wees deur die dreigemente van 'n gekners van tande aan die ander kant, of waar ook al. Hulle is goed verteenwoordig: jou stereotipiese harige meisie met vriendin, 'n paar Dorisse wat kla oor die hitte en ene opgetof in silwer-en-swart aandrok, die oogledde halfmas van die grimering. Dan is daar die paartjies wat, à la Pretoria, in kruisbande, blou jeans en effekleurige T-hemde hand-aan-hand saamloop.

En jou gewone persoon op die straat wat jy nie sal kan "uitken" as eniglets anders as gewoon nie. Behalwe vir 'n oënskynlike tekort aan swart gesigte, lyk die mense maar soos jou gemiddelde Jo'burgers - mense saam met wie jy werk, wat langs of saam met jou bly, of dalk jou kinders, jou ouers selfs. Hulle luister na 'n paar toesprake, word aangevuur en begin in die straat afmarsjeer.

VOOR HULLE IS daar gumboot-dansers (wat na die tyd die vermaak moes verskaf) en so 'n kleurryke boog van balonne. En tussen die mense is daar natuurlik die plakkate en baniere wat onder meer lees: "Homophobic people suck!", "Hetero-Homosexual. The only difference is in the spelling", "Thank goddess I'm a lesbian", "Moffie Amandla", "I'm too sexy to be oppressed", "I love women, I don't hate men", "Join the piece accord", en so aan.

Hulle wissel van subtel ("Socialism from below") tot minder subtel ("Fuck your gender"). Daar's ook 'n man met 'n Rottweiler en 'n paartjie op fietse met 'n plakkaat wat lees "Dykes on bikes".

Die roete loop verby die Civic, deur Hillbrow, om die blok en, heel gepas, af in Queensweg na die Pieter Roosspark waar 'n karnival gehou word. Daar is baie toeskouers op straat, belangstellendes wat van hul balkonne afloer, mans wat kaalbolyf langs die pad staan en dink hulle is cool want al die faggots wil hulle hè, en 'n swart vrou buite Checkers wat die optog sien, besef dis 'n een of ander protest march, en 'n gebalde vuis in die lug stoot en skreeu: "Viva!"

Die toeskouers, of so lyk dit, is dood tevreden met die optog en 'n mens het net

Foto: JULIE WAJS

The end is naal... Foto: JULIE WAJS

Foto: NICOLAS HOFMEYR

begin wonder of Johannesburgse gays en lesbiërs regtig onderdruk word en of die breë, straight samelewing werkelik omgee met wie of wat jy 'n seksuele verhouding het... Maar dan sien jy die paar Bybel-swaaiendes wat saam draf en sien in dat só 'n optog wel nodig is.

Plakkate met aanhalings uit Levitikus, Titus, Deuteronomium en ander obskure Oud-Testamentiese boeke veroordeel sodomie. Dié plakkaatdraers se kinders is ook daar - en dra saam aan hul bang ouers se vrese.

Gays word luidkeels met die duivel vergelyk, met moordenaars. Die gays hou nie daarvan nie en skreef terug: "Two, four, six, eight, how do you know your preacher's straight?"

DIE DIALOOG TUSSEN die verdoemers en die verdoemdes duur voort.

Laasgenoemde word "fools" genoem en daar word selfs 'n uitnodiging tot hulle gerig: "Jesus will take you if you take him."

Die marsjeerders aanvaar dié uitnodiging nie. Hulle dink dis snaaks en lag so tussen die handbare deur.

So af en toe stap 'n Amerikaanse vrouw in 'n Nataniël-pienk romp en sandale verby en skrou: "Any queers wanna get saved? Any queers wanna get saved today?" Haar rollende r'e verraai haar Deep South Bible Belt-afkoms.

Die gays vind dit queer want die Christene praat van liefde met haat in hul oë.

Een voorbarige verslaggewer van 'n ewe voorbarige tweetalige weekblad gaan sê vir 'n man in 'n outydse suit (en met 'n plakkaat wat lees "Who knowing the judgement of God, that they which commit such things are worthy of death") dis OK, ons het jóú ook lief.

Die suit - later het iemand na hom verwys as 'n Bybelboef - slaan hom met sy plakkaat. "Hullemoermy, hullemoermy," weergalm Handel se Messias soos die marsjeerders sing terwyl die verslaggewer op die teervoel-voel na sy stukkende brilglase.

Die man met die Rottweiler sê vir iemand: "I go for men with moustaches."

'n Bybeldraer (met 'n snor) antwoord: "If you're lucky I'll see you in heaven." Die man met die hond sê: "Great, book us a double bed."

Die Bybeldraers loop tot op die einde saam. By die Pieter Roosspark - die verdoemende plakkate wéér in die pad sodat die marsjeerders verby hulle moes skuur - het die karnival begin.

Foto: SALLY SHORKEND

Warlord of vredemaker?

Temba Khoza is op 33 jaar een van die mees omstrede figure in die politiek. Sy naam is al male sonder tal aan voorvalle van geweld gekoppel en hy word wyd gesien as die Induna van alle krygshere. Hy beskou die saak anders: hy behoort vereerte word vir sy pogings om die geweld te beëindig, sê hy aan CHRISTELLE TERREBLANCHE

KHOZA is leier van die Inkatha Jeugbrigade, 'n lid van die Inkatha Vryheidsparty (IVP) se Sentrale Komitee en die party se organiseerde in Transvaal. In sy streekkantoor in die Johannesburgse middestad, probeer hy sy oggendkoffie sluk terwyl die telefoon aanhoudend lui en 'n hele saal vol mense buite sit en wag in die hoop om met hom te praat.

Hy waarsku aggressief dat hy min tyd het vir die onderhoud (soos ek gevrees het). Maar kort voor lank ontpas die bonkige figuur en word die sjarme aangedraai, terwyl hy effens huiwerig op

vrae antwoord.

"Ek is gebore in Zoeloeland, in die omgewing van Eshowe, wat selfs in die vorige eeu 'n politieke fokuspunt was. Dit was die hoofkwartier van onderhandelinge tussen die Zoeloe-koning en die Britse ryk. Die omgewing was altyd taamlik geopolitiseer. Na skool het ek in Johannesburg kom werk soek."

Hy sê sy politieke bewuswording kom 'n verpad. "My ma kom van die koninklike familie, wat beteken dat sy polities is, hoewel sy glad nie geleerdheid het nie. Sy het my gelear hoe die Zoeloe-koninkryk

tot stand gekom het, hoe ons lede van die koningshuis geword het en waarom die volk nou in so 'n penarie is.

"Maar ek moet ook beklemtoon dat ek uit 'n baie arm familie kom. Ek was al baie oud toe ek die eerste keer tot treine en ander vervoermiddels toegang gehad het. Nou verstaan jy dat ek toe myself begin afvra het waarom ek nie met dié dinge kon grootword nie. En as 'n mens die wit boere se plase sien, wonder jy hoekom jou pa so min beeste het en so aan. Die antwoorde wat opduik, is dat die grond van ons weggenem is."

"In mylaaste jare op skool het ek al haat gedra teenoor die blanke stelsel en John Vorster, wat toe eerste minister was."

OORDIE PERSEPSIE dat hy 'n politieke heethoof is, sê Khoza: "Ek is 'n mens wat sterk in myself glo en ek hou nie daarvan om vir 'n 'ride' geneem te word nie. Daarom bevraagteken ek dikwels alles om my."

"Maar ek is ook 'n welwillende mens, ek slaan ander mense hoog aan en hou daarvan om hulle te help. Wanneer iemand my 'n gelaaiende vraag vra, met 'n duidelik negatiewe motivering daaragter, sal ek natuurlik op die motief antwoord en nie op die vraag nie. Dikwels sal ek sommer sê hulle praat nonsens, want ek verstaan net nie mooi hoekom mense feite verdraai, waarhede ignoreer en dinge beklemtoon wat hulle pas nie."

Hy erken dat sy posisie omstrede is. "Wanneer mense oor die beëindiging van geweld praat, terwyl ek deurentyd op die grondvlak beweeg om die geweld te beëindig, dan sien ek hoe die media die feite verdraai. Ek word natuurlik kwaad, ja," sê hy met drif.

Is dit waar dat hy hostelinwoners gevra het om 'n oproep tot vrede te ignoreer? Dié aantyging het hy nog nie gehoor nie, sê Khoza. "Maar tegnies gesproke, glo ek ek verdien meer eer as enige ander politieke leier van my ouderdom vir my pogings om die geweld te beëindig."

Wat presies het hy in dié verband gedoen? "Ek is altyd daar," sê hy, "saam met die media en polisie om te probeer vasstel wat gebeur het, en ek is die een wat onderhandelinge met ander partye begin het om geweld te stop. Ek het die meeste konstruktiewe voorstelle gedoen ten einde geregtigheid in die proses te laat geskied (in Transvaal)."

"As mense nou gevolgtrekkings maak soos hulle wil, is ek ontsteld. Dan wonder jy oor die sogenaamde vryheid van die pers, want dit word duidelik misbruik." Ja, sê hy, hy glo aan demokrasie en persvryheid. "Maar mense moet dan eerder skryf wat hulle wil, en nie my mening vra nie."

NA SKOOL HET HY eers in Johannesburg as ketelmaker gewerk. "Dit was baie erg weens die rassisme van die blanke base. Ek was te jong om dit te verwerk." Hy lag. "Toe al is ek as 'n hardkoppige, hardwerkende jong man bestempel." Daarna het hy werk by 'n bouvereniging gekry, maar dit effens beperkend gevind. Toe word hy opleidingsbeampte vir 'n

maatskappy, en hy was gelukkig, omdat hy "vreeslik baie" daarvan hou om mense op te lei.

In 1987 het hy heeltyds as Inkatha-amptenaar begin werk.

Khoza sê Inkatha was die eerste politieke organisasie wat onder sy aandag gekom het en hom aangestaan het. "Ek het nie sommer 'n aktiewe lid geword nie, want hoewel ek met die beginsels saamgestem het, het ek in daardie stadium gevoel ons moes lankal tot die gewapende stryd toegetree het. Toe ek meer betrokke by die party geraak het, het ek besef dat dit-soos ek nou nog glo - nie 'n opsie is nie. Regtig. Nou verstaan ek hulle was reg," sê hy.

"Ek is 'n mens wat nie doekies omdraai nie. Ek praat reguit... en mense hou nie daarvan nie. Hulle sê ek is onbeskof. Wat ek meer as enigets in my lewe haat, is leuens en skynheiligeid. En as mense my eers onbetroubaar genoem het, vermy ek hulle sover ek kan."

Snaaks genoeg sien hy nie vir homself 'n toekoms in die politiek nie. Hy trek 'n gesig vir die idee van 'n parlementslid. "Ek probeer nie nederig wees nie. Wanneer die politiek strawwe optrede vra, is ek geskik daarvoor - maar nie vir praatjies nie."

"Ek sal my na die privaat sektor moet wend as die politieke stryd verby is," sê hy. Daarom wil hy hom binnekort vir 'n universiteitskursus in die regte of politieke wetenskap inskryf.

KHOZA GLO NIE SY stellings oor strawwe optrede onderskryf sy beeld as krygsheer nie. "Nee, ek is 'n redelike en verantwoordelike soort mens, nie 'n krygsheertipe politikus nie." Hy glo vas die persepsie van Inkatha as 'n spulmoordenaars sal uiteindelik die wyk neem.

Vra 'n mens hom versigtig uit oor die wapens waarmee hy in sy motor betrapp is, erken hy dadelik dat dit kort ná die eerste vlaag van geweldpleging in 1990 was. "Dis nogal interessant," sê hy. "Ek was besig om van Sebokeng af érens heen te ry, toe die polisie my voorkeer om die motor te deursoek. Hulle het op vier of vyf gewere afgekom."

Hy ontken dat hy geweet het dat hy wapens vervoer. Hy weet vandag nog nie wie dit daar geplaas het nie - "die polisie of 'n opposisiegroep" nie. Hy is vir die eerste keer in sy lewe aangehou - meer as 'n maand lank. "Dit was 'n aakklike ondervinding," vertel hy. "Maar geregtigheid het geskied en ek is vrygespreek - soos ek verwag het." Hy is egter nog bitter omdat sekere koerante hom na sy mening skuldig bevind het vóór die uitspraak.

Khoza kry min tyd vir ontpanning, maar as hy 'n halwe kans kry, gaan jag hy. "Daarvan hou ek die meeste van alles." Tussendeur hou hy daarvan om met mense te gesels en luister graag na fusion jazz en die "ou Afrika-musiek". Miriam Makeba is 'n gunsteling.

Hy sê hy hou baie van eet - en eet sommer baie ook. "Ek hou van vleis, veral steak en van dikmelk." Hy meen ook dis goed om fiks te bly deur oefening, maar biegt dat hy lanklaas daarvoor kans gekry het.

OUI

Suid-Afrika onder die hamer

GOING, GOING GONE...

The ultimate auction sale for the New South Africa
Deur Arthur Goldstuck (teks) & Rico Schacherl (sketse)
Penguin, 1992 (R36,29)

HOEWEL die Nuwe Suid-Afrika geruime tyd reeds met ons is, loop daar soveel spoke van die Ou Suid-Afrika tussen ons rond dat iets daadwerklike gedoen moet word voordat die toekoms behoorlik kan begin. Maar wat?

Die oplossing, volgens Arthur Goldstuck en Rico Schacherl, is eenvoudig: hou 'n veiling en verkoop al die uitgediende corblyseels van die verlede aan enigiemand wat sou belangstel.

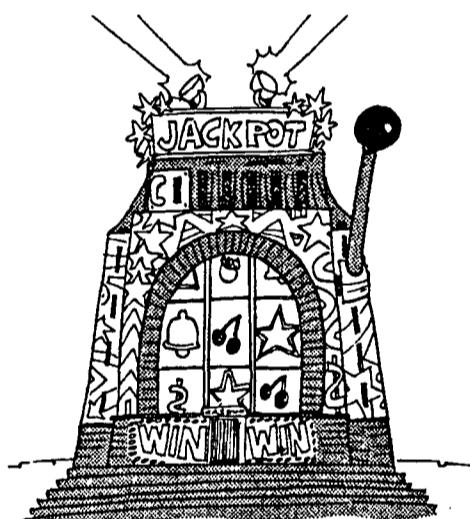
In *Going, Going, Gone...* word altesame 80 objekte, mense en instellings wat 'n bedreiging vir die land se selfbeeld inhoud, gekatalogiseer en van die afslaer se opmerkings, die minimum prys en moontlike kopers voorsien.

LOT 5 The Voortrekker Monument

Auctioneer's Comments:

The world's largest pop-up toaster. Ideal for renting out to rabble-rousing right-wingers and arson-minded left-wingers.

Drawbacks: infested once a year by appalling country singers who mime to their own music.

Reserve Price:
All the "boeresweet" it cost to build it, or the equivalent weight in gold.

Most Likely Bidder:
Sol Kerzner. He could turn it into the world's largest slot machine.

MP's would feel right at home); and even a prison (new headquarters for the National Soccer League).

Reserve Price:
Get both the ANC and PAC to approve your plans - whatever they are - and we'll give it to you for free, with a Nobel Peace Prize thrown in.

Most Likely Bidders:
Andries Treurnicht, Eugene Terre'Blanche, Piet Rudolph, Robert van Tonder (they might as well start getting used to their future lifestyles now).

LOT 17 End Conscription Campaign

Auctioneer's Comments:
For a bunch of pacifist cowards and communist sissies, it's done an excellent job convincing the SADF generals that it's the single most deadly threat to white civilisation in South Africa.

Reserve Price:
Your call-up papers will bring them running.

Most Likely Bidders:
The citizens of KwaZulu (they need advice - fast - on dodging Buthelezi's private army).

LOT 21 Koeberg

Auctioneer's Comments:
Has a hundred and one uses for any seaside residence: keeps water warm for year-round swimming, mutates aquatic life into fascinating new species, provides unlimited power for your home, and, in an emergency, can flatten Table Mountain.

Reserve Price:
How many expendable citizens have you got?

Most Likely Bidder:
The Ukraine (Chernobyl still ain't fixed).

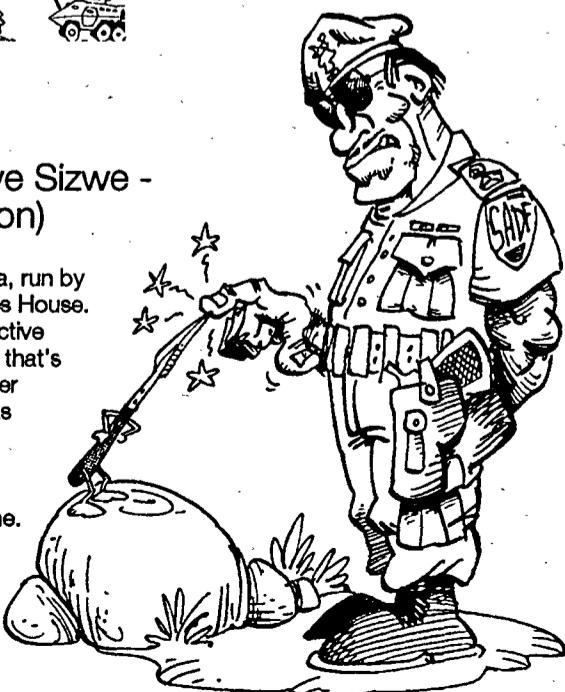

LOT 31 Magnus Malan

Auctioneer's Comments:
The reason the nation's trees are vanishing so fast is that, when he was appointed to his new post, Magnus was told to 'take care' of the forests. He did.

Reserve Price:
Take him. Please, just take him.

Most Likely Bidder:
The Amazon Jungle Burger Baron's Forest-stripping Fraternity.

LOT 51 MK (Umkhonto we Sizwe - Spear of the Nation)

Auctioneer's Comments:
Beside a museum or a Sun-City-by-the-Sea, there are many possibilities for the enterprising developer: a racetrack (the Liberation Stakes could give the Met a real run for its money); new Houses of Parliament (some

LOT 14 Robben Island

Auctioneer's Comments:
Beside a museum or a Sun-City-by-the-Sea, there are many possibilities for the enterprising developer: a racetrack (the Liberation Stakes could give the Met a real run for its money); new Houses of Parliament (some

Reserve Price:
Your own private arms cache.

Most Likely Bidder:
Democratic Party (the only political movement on the continent too bland to have its own private army).

Education: the crisis continues

CRISIS AND CHALLENGE

Black education 1910-1990

By Ken Hartshorne

Oxford University Press, 1992.

ADULT BASIC EDUCATION IN SOUTH AFRICA

Edited by Barbara Hutton

Oxford University Press, 1992.

MCGREGOR'S EDUCATION ALTERNATIVES

Edited by Robin and Anne McGregor
Juta, 1992.

STANLEY FRIELICK

EDUCATION occupies a central position in any set of debates on the form and future of society. In times of social upheaval and transformation, education becomes an arena of struggle and contestation. Ideologies and morals are prised out from entrenched positions as policies of schooling, training, and higher education are scrutinised and re-evaluated. In South Africa - where the education system has been a cruelly effective instrument of domination - debates on educational issues have taken on a new intensity.

Ken Hartshorne's *Crisis and Challenge* provides an ideal introduction through its detailed examination of black education from 1910 - 1990. Drawing on a lifetime of service both inside and outside the "Bantu Education" system, Hartshorne gives a comprehensive account of the ways in which mass schooling has been manipulated for political and economic ends. The historical perspective lends a depth that is often lacking in contemporary views of black education, and sheds light on the political relationship between the State and the black teaching profession.

CRISIS AND CHALLENGE contributes in many ways to what the author identifies as an urgent need to face "the hard questions of how to change systems, how to win over people to a new vision of South Africa, how to get from where we are to a post-apartheid society". Some of the practical proposals include a convincing argument for the redistribution of resources to allow for the rapid development of an effective,

relevant, and universal system of primary education. Hartshorne also suggests improvements in the area of teacher education and in-service training, and how the State can redress the almost criminal lack of attention to schooling in rural areas.

Looking towards the future, Hartshorne outlines four areas of promising potential for action and development in the current transitional phase. Pre-school educare, adult education networks, adult literacy training, and worker education are all sectors of non-formal education which present opportunities for innovation and community involvement. These are also essential for the economic health of a developing nation.

ADULT BASIC EDUCATION IN SOUTH AFRICA, edited by Barbara Hutton, is a useful focus on three of the above key sectors. The book synthesises the grassroots knowledge of many experienced literacy researchers and trainers into a coherent overview of a contested area. The interdisciplinary

nature of literacy research and teaching makes the book essential reading for scholars and practitioners from a wide range of academic fields and literacy programmes.

Adult Basic Education provides comprehensive discussions of the concepts and discourses for literacy work in South Africa. Chapters on the history of adult literacy in South Africa, problems in adult learning, the controversial role of English as a language of both domination and liberation, and an informative view of the importance of numeracy add substance and direction for practitioners.

The book also raises the practical issues of literacy and adult education in the future South Africa. What policies and resources will provide ten million people with the basic skills for living in an increasingly complex and literate world? How best will learners move from learning mother tongue literacy to learning a second language? What kind of teacher training is needed, and who will pay for it? These kinds of questions remain unanswered, but they provide a

necessary point of departure for concrete thinking and action in a vital area of education.

BUT DEBATES ON EDUCATIONAL

systems and policies for the new South Africa will remain in the present mode of ideological contestation unless a central issue is confronted and resolved. The main problem is that at the very moment when considerable capital investment is required to transform education, the South African economy is not in a position to provide it.

This question is at the core of McGregor's *Education Alternatives*, which is a truly representative forum of views on the current educational crisis. The contributions reflect a broad spectrum of positions and opinions in the debates. Through analyses of present situations and proposals for the future, the book is a serious consideration of the different policy options for a democratic and non-racial education system.

There are wide-ranging and in-depth discussions of specifics such as financing, university education, the De Lange report, computers in education, teacher education, language policy, and so on. These are all related to certain fundamental questions about education and educational system change. In various ways, the contributors address the basic issues of provision of teachers and classrooms, redistribution of resources and the creation of a unitary and equal system, the quality of education in a time of declining resources, and the relevance of schooling in a rapidly changing world.

McGregor's Education Alternatives clearly shows that there is no easy or single solution to the education crisis in South Africa. Different values and ideals will always contest the role and purpose of schooling in society. Though it does offer though a set of options for policymakers that will hopefully facilitate the informed decisions and visionary thinking for the creation of a just and sustainable educational system for a new society. In a time of uncertainty and fear of change, the book is strong indication that educational transformation is both unavoidable and achievable.

(Stanley Frielick is a lecturer at Wits)

Onrusbarende nuus uit die binneland

LIBERTYN vertel van 'n onlangse gesprek tussen drie kultuurfilosowe by Onrus

EK het altyd gedink dat Onrus 'n enigsins paradoksale benaming is. Onrus, soos u seker weet, is 'n lappie grond aan die Suidwes-Kaapse kus waar 'n kolonie bejaarde kunstenaars, skrywers, afgetreden hooglerare en ander kultuurdraers nog 'n laaste vaprapplek het.

Paradoksaal is dié benaming - nie alleen omdat die dorpie vroeër die rus van 'n kusoord gekombineer het met die onrus van 'n melaatse-kolonie net ander kant die berg nie, maar ook omdat die huidige ingesetenes se rus vandag nog versteur word deur nuus uit die binneland.

Afger die berg wat Onrus van die res afskei is daar, by wyse van spreke, nog altyd 'n kolonie bevolk deur kulturele melaatse en afvalliges. Terwyl die bejaardes en bedaardes hulle oë na die seebamboes wend, bereik onrusbarende gerugte uit hierdie rigting hulle ore.

En dan begin hulle gesels. Ek kan my voorstel dat hierby miskien 'n fles wyn of twee uit die Kaapse hartland te pas mag kom. En alsoou die broederlike en susterlike sfeer nie heeltemal tot "praatjies in die maanskyn" lei nie, verneem 'n mens tog die geruis van besorgde stemme in die skemer, met die see in die agtergrond.

IN DIE JONGSTE UITGAWE van *Die Suid-Afrikaan* rapporteer ene Zeki Ergas, 'n Switserse joernalis, uitreksels uit wat vir my klink na 'n tipies onrustige Onrusgesprek oor literatuur en taal. Ek vestig u aandag op hierdie gesprek as belangrike kultuurhistoriese en -antropologiese dokument.

'n Woordewisseling is dit nie werklik nie, hierdie skemerpraatjie, wel 'n wisseling van woorde tussen vier deelnemers: Ergas metsybandopnemer, Jan Rabie en Marjorie Wallace, wat so goed weet wat die ander een gaan sê dat hulle tussendeur hulle eie klein dialoog voer; en Hermien Dommissie, wat in haar literêr- en kultuurfilosofiese bydrae tot die gesprek die een droë koei op die ander uit die sloot haal.

Teen sonsondergang, só laat hierdie gesprek ons besef, is dit beslis nie net die son wat oor Onrus ondergaan nie. In die skemeraand daal ook 'n atmosfeer van *Götterdämmerung* op die sprekers neer, en formuleer Jan, Marjorie en Hermien rondborstig hulle vrese, hulle vooroordele en hulle woedens.

Ek laat dit aan André P Brink oor om kwaad te word oor wat Marjorie Wallace van hom en sy boeke sê. Miskien sal hy getroos word deur die feit dat sy hom tog wel "in sy hart 'n baie opregte mens" vind en haar eie Jan se Ons die afgod afkraak as 'n "swak boek, 'n pamphlet".

Literêre kritiek vanaf die voorstoep op Onrus. Marjorie en Hermien het so min van Gordimer se *The conversationalist* en Khuzwayo se *I am a woman* dat die korrekte titels en name in hulle geheue verdring is deur indrukke: "drivel" (Gordimer), "swak geskryf" en "protestliteratuur" (Khuzwayo).

Tussen laasgenoemde twee uitsprake is daar vir Hermien Dommissie klaarblyklik 'n kousale verband. In die kwynende lig van Onrus saal sy soos 'n waffese Donna Quichote die oudste van alle ou holrug

geryde perde op: literatuur en politiek, hoe politiek goeie literatuur kan maak, of soos sy dit stel: "hoe skryf 'n mens goeie literatuur as jy emosioneel en polities so vasgedraai is?" (Hierdie "literatuur" spreek 'n mens liefs op 'n byna gewyde wyse uit.)

Hiermien se afgesaagde vraag, intellektueel net so debiliserend as party ander stoepratres se pêrels van wysheid oor "Afrosentrisme" en "Eurosentrisme", produseer 'n verdere "uittreksel" waarin Marjorie haar stuiwer in die armebeurs gooi oor die noodsaaklikheid van die metafoor, die simbool en die allegorie. Skimme in die ondergaande son.

TERWYL DIE SKEMER vinnig daal, kom ook die naam Barbara Masekela terloops ter sprake - en oor haar is veral Jan weer op sy perdjie. "n Kulturele tsar, 'n tiran, dis wat sy wou word"; "Sy is waarskynlik 'n baie gawe vrou, maar sy is misleid." Gelukkig bring Hermien hom 'n bietjie tot bedaring met die mededeling dat Wally Serote nou hoof is van die *cultural desk*, waarop Jan sê: "Hy's 'n bietjie beter as Barbara - hy is 'n digter."

Ek wil dit nie wrede sê nie, maar hierdie klein uittreksel laat 'n mens met die aakklike vermoede dat alle kommunikasie tussen Onrus en die buitewêreld miskien besig is om tot 'n einde te kom. Om maar twee dinge te noem: Wie het ooit gedink dat die *cultural desk* nog bestaan? En wie het ooit gedink dat 'n digter nooit 'n kulturele tsar kan word nie?

Met 'n uitsig oor die see, met die rug na die berg, gee die drie gespreksgenote ook hulle mening oor "hulle". Jan: "Hulle gebruik Engels wat nie hulle moedertaal is nie. Hoe eerlik kan *hulle* kultuur dan wees?" Marjorie: "Ek het die snaakse gevoel dat *hulle* hierdie beeld van Amerika het as die *real society...*" Ja, dit is alles imitasie en *bullesêdis African*. 'n Blatante namaaksel."

Dit strek Hermien tot eer dat sy 'n bietjie hierteen walgooi, al praat sy sommer maklik van die "gemiddelde Afrikaan". Maardit verhoed nie dat die oorweldigende reuk van die Afrikaanse aarde saam met die geur van seebamboes oor die stoepsitters begin sprei nie. Terwyl elke skaduwee van 'n vermoede in die duister bedreigend om die praatjiesmakers kom staan, is dit die liefde vir Afrikaans wat hulle in 'n intellektuele beswyming hul.

OP ONRUS BEREIK DIE drie taal- en kultuurfilosowe 'n konsensus oor watter taal "hulle" moet praat om ontentiek te klink. "Afrika-kultuur" is 'n veramerikaniseerde gedrog, nie "hulle" eie nie. Ons hou nie van "hulle" as hulle Engels praat nie. Die beste "swart" literatuur is geskryf deur "Kleurlingdigters" soos Adam Small (wat natuurlik Afrikaans geskryf het), meen Hermien.

Slaaptyd het aangebreek. Ek laat die laaste rustigewoord in hierdie buitepos van 'n sentimentele verlede tog aan Hermien: "Jy sien, vir my is die Afrikaanse taal op die oomblik die enigste werkelik inheemse ding in die land, want dit het uit die aarde gegroei, uit die mense uit, Engels is op ons afgedwing."

What's in a word?

WOMANWORDS

Jane Mills
Virago Press, 1991

ESMA ANDERSON

FEMINISTS have long been in the cross-fire for making much ado about nothing - concerning themselves with minor issues such as the language and terms applied to women. But Jane Mills' *Womanwords* makes this a fascinating issue. Mills researched the origins, meanings and connotations of hundreds of words referring to women: what they are like, how they look, how they act or should act, and who and what they are.

Do any of these words capture the essence of woman: cheesecake, bag, fish, skirt, cow, prude, wench, cocktease, nag, chick, bitch, mother, tart, witch, snatch, virgin, slut, pussy, governess, cunt? By listing these words and describing their original meanings and the categories women are placed in, Mills powerfully illustrates how women are controlled and dominated by mere power of definition.

Women are not free to live outside the realm of definition and categorizing - such as the age-old perceptions that women are either *virgins* or *sluts*, *mothers* or *lovers*. Nothing in-between exists. Mills also explains how liberated women refused these stereotypes and despite societal pressures, rejected the narrow patriarchal definitions of femininity and were proud to be both mothers and sexual beings.

Society's stereotyping of women encompasses roles which are so opposite as to be incomparable - as is seen in societal (and even feminist) attitudes to the pop icon Madonna. She personifies a great range of contradictory roles - comfortably integrating the seemingly disparate roles of virgin (the Catholic Madonna), whore, lover, hunter and professional. She defines herself by frequently reinventing herself - and seems almost schizophrenic to some because of the ease with which she slips into contradictory roles.

DEFINING WOMEN ALONG the lines of their sexual availability or non-availability is perhaps one of the crudest ways. Years ago I read the following in a *Reader's Digest*: "When a lady says NO, she means MAYBE; When a lady says MAYBE, she means YES; When a lady says YES, she's no lady." I completely forgot this quote until I read *Womanwords* - and how aptly it illustrates this phenomenon.

If she declines sexual offers she is called a *prude* - but if she says yes she's a *slut*, *tramp*, *tart* or *whore*. If she goes halfway, she's a *cocktease*, if she actually likes sex, she's a *nymphomaniac*, if she doesn't, she's *frigid*. You're damned if you do and you're damned if you don't. (Mills

Madonna... Is she a cheesecake, bag, fish, skirt, cow, prude, wench, cocktease, nag, chick, bitch, mother, tart, witch, snatch, virgin, slut, pussy, governess, cunt?

records more than 60 words that describe women as whores.)

Also telling is the zeal with which parallels are drawn between women and animals, especially chickens. Mills traces the origin of *chick* to somewhere in the 14th century as a term for a child or young girl. In the 15th century it became a term of endearment for a female sweetheart. By the early 20th century it came to mean a young promiscuous woman - but by the late 1930s it had evolved to describe a liberated or independent woman, today it refers to young, sexually attractive women.

In comparison, the male *cock* is held in somewhat higher regard, except for the expression "cock-and-bull". Since the 15th century "cock of the walk" has meant an assertive or dominant person. *Cockish* has been the only cocky term applied to women. Since the late 17th century it has been used to denote women who are "wanton, uppish and forward". Mills quotes Aileen Pace Nilsen on the absurdity of the chicken metaphor: "In her youth she is a *chick*, then she marries and begins to feel *cooped up*, so she goes to *hen parties* where she *cackles* with her friends. Then she has her *brood* and begins to *hen-peck* her husband. Finally she turns into an old *biddy*".

The core of the problem remains: in a patriarchal society women are not defined along the same lines as men. Double standards are maintained. Words used for promiscuous men, for instance, do not imply that they are abnormal, immoral or cheap. Instead, they are almost revered as highly sexed and masculine.

Although Mills acknowledges that control of women by power of definition does imply some female passivity and collusion, she stresses that few women in history had the social or economic power to "be" anything other than prostitutes, housewives, mistresses, etc. Therefore it is even more important that women (but preferably society) should take notice of the shortcomings of lexicography and the double standards of definition.

SHEDONS

DIE BOEKWINKEL MET
DIE KOFFIEWINKEL
EASTGATE, INGANG 5

film/theatre

MARKET THEATRE

832-1641

"UNFORGETTABLE
FUGARD...SUPERB PIECE OF
THEATRE...SUPERB ACTING"
Sun Star

PLAYLAND

Mon-Fri 8.00pm /
Sat 6.00pm & 9.00pm
LAST 2 SHOWS!!!

LAAGER THEATRE

832 1641

CHAMELEON
Written by MICHAEL ELLIS
Directed by JERRY MOFOKENG
With PATRICK SHAI &
MOTSHABI TYELELE
ENTERTAINING COMEDY
NOT TO BE MISSED

Mon - Fri 8.15pm
Sat 6.15pm & 9.15pm

UPSTAIRS THEATRE

832-1641

WOYZECK
ON THE HIGHVELD
"MOMENTS OF CHILLING
GENIUS" *Sun Times*

Mon-Fri 8.15pm
Sat 6.15pm & 9.15pm
LAST 3 WEEKS!!!!

KIPPIES
832 1641
THE BROTHERS
(WEEKDAYS) R10.00

Fri, Sat, Sun
SOPHIE MGCINA R12.00

MARKET GALLERIES

11 October - 5 November
LOSING GROUND
Photographic work by
PENELOPE ZEFFERIT

FLEA MARKET

Spend your Saturdays at the original Johannesburg Flea Market where you enjoy live entertainment while you browse bargain hunt in our exciting selection of stores.

Euro-aimless-ness

Independent freewheeling
South African director
ANDREW WORSDALE is on
the festival trail again

THE San Sebastian Film Festival used to be ranked alongside Cannes and before Berlin when highlights like *One-Eyed Jacks*, *Tales of Ordinary Madness* and *Spirit of the Beehive*, Spain's greatest film of the 70s, scooped international accolades.

Now, in the days of European chaos, it has fallen on hard times. Organiser Rudi Barnet fell out with Euroaim and the Media 95 programme which he used to front, so they boycotted the festival. Six months earlier it had been touted as the "great Euro-networking feast". The first ever market at the festival was poorly attended - about ten stands, all television broadcasters - and the choice was rather lacklustre because it was so close to the Venice and Locarno festivals.

The French referendum, the falling lire and pound, and the Yugoslav civil war are putting some strain on Europeans right now. Even the official programme was on the defensive - "in our cynical age, an age of great disruption and confusion... where even death itself is confused with a televised spectacle..." The festival decided to showcase independents who often don't have the means to make their films known.

The only big names here were Barbet Schroeder with *Single White Female* and Roman Polanski with his twisted and over-long S&M tale, *Bitter Moon*. The best attended films were those on the John Cassavetes retrospective which was a salute to a man with an independent and loving spirit. He is enjoying a revival in Europe with Gerard Depardieu distributing his films in France. Opening Night has been playing to capacity houses in Paris for four months.

But the main competition was pretty dire - the Silver Shell was won by what critics regarded as the only decent film on show, Argentinian filmmaker Adolfo Aristarain's *Un Lugar en el Mundo* (A Place in the World). It is a lyrical and uplifting fable of a man's childhood memories, a man whose parents posed a militant resistance to the Peronistas and ended up exiled in Spain. It ends on a constructive note, with the family returning home to fight for their ideals by working in the Bermejo Valley co-operative.

Films I enjoyed included Zhang (Red Sorghum, Raise the Red Lantern) Yimou's *The Story of Qui Jin*, Best Film winner at Venice, a devastatingly simple story of a peasant woman determined to defend her husband's honour after he is kicked in the genitals by a superior. Filmed with hidden cameras and long lenses in the streets of present day China, it offers a unique glimpse into a world that seems decades behind the time. Yimou's wife, Gong Li, once again proves to be an actress of unbridled power.

Blonde bobs and dreadlocks

The Theatre For Africa success story continues with two new environmental pieces on at the Wits Amphitheatre.
CHARL BLIGNAUT reviews *Elephant of Africa* and *Kwamanzi*

NICHOLAS ELLENBOGEN and crew, South Africa's only environmentally orientated theatre company, is currently offering a double bill at Wits. The ensemble works are both presented in the characteristic physical style of the company - the actors generally get to wear tracksuit pants and hurl themselves around the sand arena in the guise of animals, creating noises and effects to match the action of the simple plot.

Anyone who hasn't yet witnessed previous works by the company will most likely be impressed by the guts and technique of the performers, the uniqueness of the indigenous style, the creation of a new theatre language that also possesses significant educative potential.

Seasoned audiences might, however, start wondering when the formula's going to change. Theatre for Africa is one of South Africa's most commercially successful ventures, having toured abroad frequently since 1990, achieved top honours at two Edinburgh festivals and played before royalty. The continued success is understandable. The work is of a high standard and has a certain curio quality - bringing the wilds to the city. And it's cause stuff, pure green - the programmes are even printed on recycled paper. The company has donated masses of money to environmental issues, initiated several competitions and workshops and even bought land in Baviaanspoort for conservation. It's working well enough to continue safely in its current vein.

What is new is the cast, generally younger and displaying huge talent all round. They're Philippa de Villiers, Gideon de Wet, Rubdiego Dzwane, Christopher Goetsch (who steals the show), Brendan Grealy, Thomas Hall, Macks Papo, Tex Teixeira and Bongani Zindela - from blonde bobs to dreadlocks they forge an excellent ensemble, each pulling their weight without upstaging one another or dragging the pace. They were taken into the bush to initiate the rehearsal process and emerged with primal conviction.

ELEPHANT OF AFRICA was created by Ellenbogen and directed by playwright, actor and director Craig Freimond. You guessed it, it's about an elephant, a very large bull born in Kenya and his often destructive journey down Africa. Two city darkies, one a muso, the other a yuppie-cum-narrator go to the bush. The muso is looking for the wood of a certain tree to make his music. He encounters the ancestral spirits who tell the tale of the elephant and his encounters with tribesman and a brute British colonialist. Both sides of the hunting issue are presented in the compelling oral storytelling tradition of the Malawian style. Freimond has brought music, fireworks, costumes and effects to the company and ensures a pacy production with a genuine African feel. He's got the kind of talent to look out for.

Kwamanzi is one of Ellenbogen's finer creations, now re-directed by Brendan Grealy. Originally created in 1986, it won a fringe first at Edinburgh before touring Europe. The play showcases the finest elements of the company. There's no narration, little spoken language and the cast run the gamut of animals of the African wild. It's set around a water hole. Buck, felines, baboons, ostriches, giraffe, even chameleons hang out around a diminishing water source. There are magnificent scenes of stalking and killing, of felines mating, of humorous and quirky creatures, of the rains coming, ending with the arrival of a poacher and the death of, you guessed it, an elephant. The animals are mostly impeccably portrayed and the direction takes a furious pace.

The elephant plays provide a keen insight into the workings of man and nature, they're fun for the whole family and they're on until October 31.

In fact, South Africa was featured in the "first film" section at the festival with Michael Hammon's evocative taxi war film, *Wheels and Deals*. It has finally found a distributor, Wild Okapi in Berlin, but Hammon says sales have been disappointing. On a recent visit to a television festival in the US, distributors were enthusiastic until they discovered Hammon was white. Like Hammon, a cameraman and a director, John T Davis made a small splash with his BBC-funded documentary, *Hobo*. The tale of men who travel as stowaways on the railroads in America, it is a touching road movie overlaid with

Bob Dylan soundtracks and is a damning indictment of contemporary America.

The most bizarre function I attended was a cocktail party to celebrate pre-production on a film called *The Last Battle*, a co-production between Yugoslav Film and Kazakhstan. The brochure for the film painted a long and arduous picture while champagne and bad snacks were passed around a hilltop chateau and a brass band played for a line of dignitaries who looked like relics from the KGB. It was like an absurd cross between a Banana Republic function and a Bosnian peace conference.

Open af deur Figaro

Truk se herproduksie van *Le Nozze di Figaro* is ietwat onewewigig - dit wissel van briljante oomblikke by die sangers tot absolute insinkings by die dirigent en die regie, skryf HENNING VILJOEN

IN die oorspronklike produksie is ek baie beïndruk deur Andrew Botha se stelontwerpe, wat die gestileerde fisiese ruimtes vir die handeling binne 'n kosmiese wolke-ruim plaas. Hierdeur word aan die hoof tema van die opera - wat gaan oor die menslike dilemmas van liefde, trou-ontru, vertroue-wantroue en jaloesie - 'n universele, tydlose karakter gegee.

George Kok se regie is eg tradisioneel en nie so vindingryk soos dié van Francois Swart in die oorspronklike produksie nie. Hy het ook ongelukkig soms die komiese momente oordryf en te veel na die platvloerse geneig om die gehoor tot elke prys te laat lag.

In sy afskeidsoprede as Truk se musiekdirekteur het Gabor Otvös as dirigent die opera met sy swaarvoetige benadering musikaal gekelder. Met sy eiesinnige tempo-bevliegings het hy ook nie altyd kontak met die sangers behou nie. Ek is baie bly dis die laaste sien van dié blikkantien.

Regina Klepper as Susanna is die ster van die produksie en tref met haar dertelende spel en uitmuntende sang die hart van die karakter. Ongelukkig kan ek nie dieselfde van Franz Hawlata se Figaro sê nie. Hy het wel 'n buitengewoon mooi stem, maar Figaro se bloed vloeи nog nie in sy are nie.

Ná Nellie du Toit kon Truk nog nie weer 'n optimale besetting vir die Gravin vind nie. Lucy Peacock se vertolking het momente gehad, maar onder druk verloor haar stem alle fokus... en dis fataal in 'n Mozart-opera.

Die Suid-Afrikaners se aandeel in die opera was een-en-almal uitsonderlik hoog. Raak André Howard net 'n beetjie meer ingespeel in die rol, is hy met sy nobele sang die ideale Graaf. Die rol van Cherubino pas Michelle Breedt soos die spreekwoordelike handskoen. Met haar pragtig egalige, geskoolde stemproduksie was haar twee arias die musikale glanspunte van die opera.

Rouel Beukes (Bartolo) Hanre Lass (Marcellina) Jannie Moolman (Basilio) en Donata Koppel (Barbarina) het volronde kameevertonings gelewer wat getuig van die musikale diepte van Truk se operageselskap.

forms. The DTH just represents another form of American Imperialism.

"The DTH's performances were attended by the same privileged ballet audience which sees all other ballet performances. In ten year's time 75 percent of this audience will be dead."

And the concept of black people doing ballet is not such an alien one - Arlene Westergaard's Zama is a black ballet company operating in Cape Town.

Jazzart, Capab Ballet and the PDC have been doing outreach programmes for decades, sans the hype accompanying the DTH. Nasser claims that PDC workshops presented in the townships have been attended by up to 10 000 children at a time. Nasser complains that because the PDC is funded by the state the work they do is seen as of less value than that done by the politically correct DTH.

"We have been doing workshops in the townships for 20 years. Where do people think Christopher Kindo, the first black person to join a ballet company, comes from?

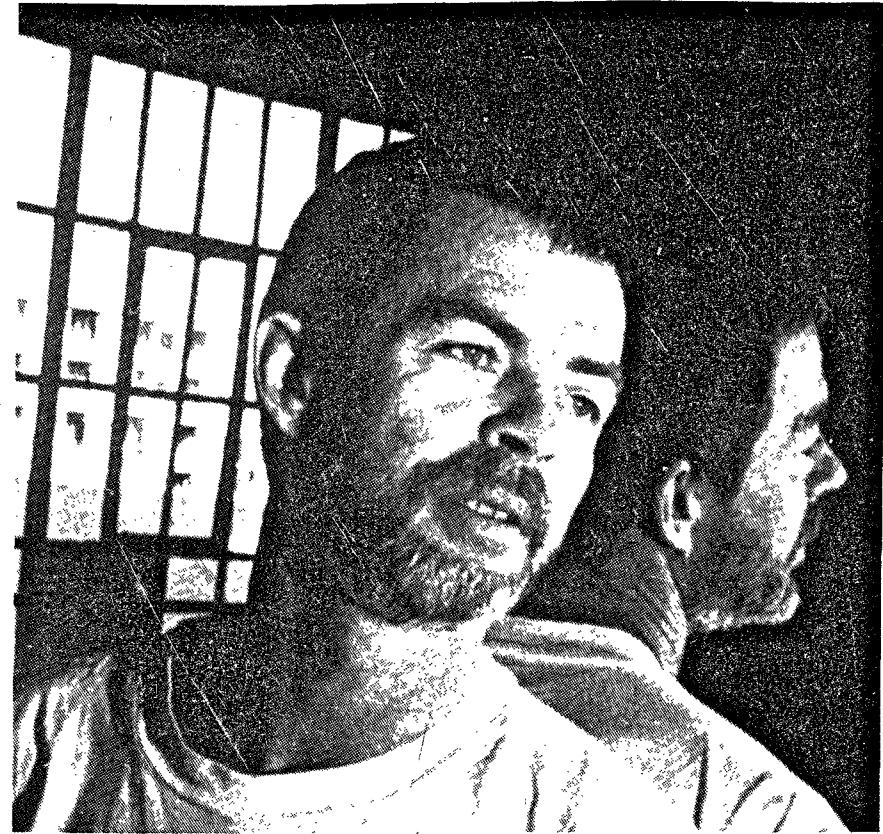
"Napac does a lot of outreach work. I recently presented a piece which combined Kwasa (Napac's outreach group)

with the Napac Dance Company. It was a resounding success. Moreover, Napac is the only arts council which makes all their announcements in Zulu as well as in English."

THE PDC's LATEST season is something of a departure from previous offerings. Until recently Nasser has employed a practice of affirmative action, using every known South African choreographer "often to the detriment of the company".

Nasser has gone farther afield for choreographic material for this programme which comprises American choreographer Robert North's *Death and the Maiden*, Hinkel's *Bolero* and Mark Hawkins's *Some Day My Prince Will Come, But I'll Probably Be Out Shopping!*

Hinkel's *Bolero* won the 1990 IGI Life Vita Award for Choreography. Hinkel has reinterpreted Ravel's shackneyed music and fuses gumboot, classical Indian, contemporary African and Western dance. He has reworked the piece to accommodate the specific talents of the PDC dancers. Napac dancer and choreographer Mark Hawkins believes that "most people take life much too seriously". Hence this comic work.

Collaborating with the enemy

Jazzart's Alfred Hinkel and the Pact Dance Company's Esther Nasser are united in their condemnation of the Dance Theatre of Harlem's visit to South Africa. The money spent on bringing the New York-based ballet company here could have kept two contemporary companies alive for three years, they argue. ANDREA VINASSA spoke to them about their new alliance

IT would seem that progress, and not only misery, acquaints one with strange bedfellows. The collaboration between the Pact Dance Company and Jazzart, while it will irk die-hard isolationists, promises to inject some much-needed excitement into the dance world which has had its prejudices shaken by the visit of the Dance Theatre of Harlem.

Jazzart founder member Hinkel has decided that it is time for the dance community, whether state funded or independent, to work together. Jazzart, traditionally regarded as progressive, is now for all intents and purposes state-funded. Hinkel has become a sort of travelling dance salesman, working with Capab, Napac, Pact and a host of progressive organisations all over the country in a drive to unite the rag-tag dance community.

In the face of so much ignorance on the part of audiences the logic behind Hinkel's thinking is that there is strength in numbers and that the cross-pollination between dancers on opposite sides of the political fence can only benefit dance.

While the controversy around the opening of the Civic Theatre still rages, the dance community is debating whether the Dance Theatre of Harlem's visit was worth the expense. The R3 million or so spent jointly by the City of Johannesburg, the United States Information Service and Nedbank could have been better spent in rescuing the myriad local dance companies from closure.

"The decision to bring the DTH was very short-sighted. Nedbank could have got much more mileage for their advertis-

ing rand if they had more vision," says Hinkel.

They sound like killjoys, but they could have a point.

Says Nasser: "Adele Blank's Free Flight Dance Company has some of our best dancers and for years they have held on in the hope of getting sponsorship. Many of them have had to find regular jobs. This year they might have to close down."

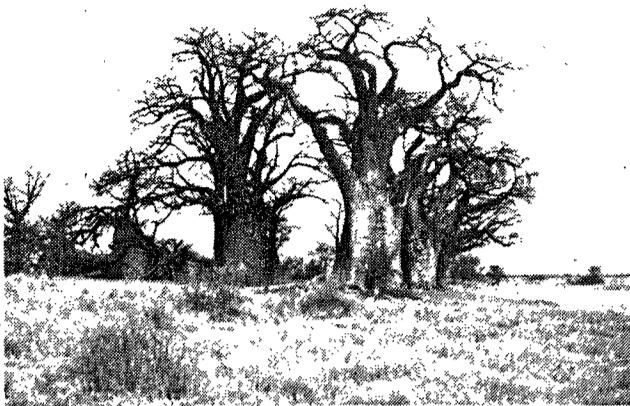
The value of the DTH's workshops, master classes, lecture demonstrations (attended by 10 000 people) and performances at the Civic cannot, of course, be measured. But according to Hinkel's and Nasser's calculations, the money could have been better spent on bringing a more progressive group such as the Phoenix Company from Leeds, a black company with one white dancer and a philosophy similar to Jazzart's, or Judith Jameson or Bill T Jones. - "But he is not part of the establishment." - There are countless companies with more innovative outreach programmes than that of the DTH, they insist.

"It is important that people visit South Africa, but there are smaller (hence cheaper) companies doing sensational work. We need to see new work, not old work," says Nasser.

THE TIMING was very bad," says Hinkel. "It is important for us to ensure the status of indigenous and contemporary dance forms before putting ballet on a pedestal again. People have been brainwashed to believe that ballet is of more value than African, Eastern and contemporary dance

* The PDC's Johannesburg season runs from 21 to 24 October at the Alexander Theatre, 36 Siemens Street, Braamfontein. It runs from 28 to 31 October at the Arena Theatre, State Theatre Pretoria. Book at Computicket.

plant 'n boom

Die groepie kremetartbome in die Kudiakapan in Noord-Botswana wat Thomas Baines in 1862 geskilder het. (Foto: Ryk Hattingh)

OP Woensdag, 21 Mei 1862 skryf Thomas Baines in sy dagboek:

"Moved a little more than two miles along the border of the pan, to the NE by E. A long circuit brought me, with empty pouch, to the clump of baobabs we had seen yesterday from the wagon: five full-sized and two or three younger ones were standing, so that when in leaf their foliage must form one magnificent shade. One gigantic trunk had fallen and lay prostrate, but still losing none of its vitality, sent forth branches and young leaves like the rest. The general colour of the immense stems was grey and rough; but where the old bark had peeled and curled off, the new (of that peculiar metallic coppery-looking red and yellow which Dr. Livingstone was wont so strenuously to object to in my pictures), shone through over large portions, giving them, according to the light or shade, a red or yellow grey or deep purple tone."

Nou, 132 jaar later, lê daardie "gigantic trunk" steeds en groei (links op die foto). Kremetartbome (*Adansonia digitata*) is nie haastig nie. Mense gaan dood om hulle. Volgens die moderne wetenskap, met behulp van die koolstofdateringsmetode, is die heel grootste van dié reuse ("grotesquely fat", sê Palgrave) ouer as 3 000 jaar. Beskawings gaan dood om hulle.

En as kremetarte die slag doodgaan, is daar nie veel tyd vir verval nie. Dié wat nie spontaan aan die brand slaan en hulself as 't ware veras nie, word gou tot 'n droë, stowwige hoop vesels gereduseer. Palgrave vertel dat daar 'n klomp kremetarte dood is tydens die Groot Ryp van 1968 in die gewese Rhodesië. Heelwat geloofwaardige ooggetuies het gesien hoe van die bome spontaan uitgebrand het. Hy sê nie of die ooggetuies hul skoene uitgetrek het nie.

Die kremetart se wasagtige, tweeslagtige, welriekende wit blomme (moet liefs nie een pluk nie, die geeste woon daarin en diegene wat nie gehoor gee nie sal deur 'n leeu opgevreet word) lok heelwat insekte wat op hul beurt deur vlermuse gejag word. Dié vlieënde soogdiere se gruisloos, fladderende vlerke dien as bestuiwers.

Kremetartbome behoort tot die familie *Bombacaceae*, die kapokfamilie, wat bestaan uit 20 genusse en omtrent 180 spesies in die tropiese en subtropiese van Afrika, Madagasgar, Indië, Australië en Amerika. Die kremetart is die enigste verteenwoordiger van dié familie in Suid-Afrika.

Kremetartsaad ontkiem maklik. As jy dit nie in die hande kan kry nie, ondemeem 'n ekspedisie. - RYK HATTINGH

fynproe nettie pikeur

EET 'N STEWIGE BORD KOS MET WYN en los die suidoos dat hy waai

MET die somer se eerste suidoostewind wat om die huishoeke swiep, haal ons met 'n sense of weary repetition weer die Basoeto-kombers uit, trek die fraings tot onder die ken en probeer vrolik van gees wees. Dis nie maklik nie. Die Kaap is vir my so Calvinisties soos drank: lekker, maar jy sal betaal vir die lekkerte. Lente is lieflik mooi, die varkblomme bos in die vlei en die wilde vinkel maak vereblaartjes net waar jy kyk.

Ja, sê vriend Johann, en luister net hoe waai die suidoos die stoepstoelie in die swembad in. Toe praat ons, soos Kapenaars maar doen, 'n kwartier oor die weer. Hoe 'n yslike akkerboom in 'n Tuine-agterplaas middeldeur gebreek en omgewaai het, hoe 'n meter-hoë erdepot met 'n volgroeide yucca by die trap afgeval en aan duisend stukke gespat het en hoe Johann op die Foreshore aan 'n parkeermeter moes vasklou om nie soos Le Petit Prince deur die ruimte te waai nie.

Elkeen het 'n suidoos-storie, en as hy eers gaan lê, is almal honger. Moenie met my praat oor lentekos nie, mor hulle. Maak stew, met rooiwyn en sampioene en rys, en los die slaai uit. Dis nog nie somer nie.

Dis nie dat dit koud is nie, maar onder die ruitjieskombers lees jy makliker oor warm kos as ligte roerbraai-goeidjies. En dis so lekker om die altyd-vrolike docteur De Pomiane se geesdrif oor boerekos te ervaar. "Die goeie koning Henri IV van Frankryk wou hê dat elkeen van sy onderdane elke Sondag 'n hoender in die pot moes hê. Ons het beslis nog nie daarby uitgekom nie," skryf hy sowat twintig jaar gelede.

En kyk net nou. Ons moet hoender eet want vleis is te duur, maar ons toor hom op met 'n geurige wynsous. Noe die dag kry ek 'n bottel Thelema '89 Cabernet present, en besluit dis net die ding vir 'n topklas coq au vin. Ek het darem ook 'n stewige sluk self gevat, sheesh, dis wonderlike wyn. Die teorie is hoe beter die wyn, hoe beter die geregt, maar ek meen dis die soort wyn wat tel. En Thelema is perfek.

COQ AU VIN

Soek 'n groot, gesonde hoender wat verkiekslik op die werf grootgemaak is. Slag hom... okay, okay, gaan Woollies toe en koop een. Sny sorgvuldig op.

Braai 'n halwe koppievol bacon of ham in stukkies in 'n swaar pot. Haal uit en braai dan 24 klein uitjies in die pot met 'n klont ekstra botter. Haal uit en braai dan die hoenderstukke stadig tot goudbruin. Strooi 3 lepels meel oor, en draai die hoender 3 minute lank om en om.

Gooi nou 'n driekwart bottel swaar rooiwyn oor die geregt, asook 'n halwe koppie hoenderstock. Sit die uie en bacon terug, en geur die geregt met tiemie, sout en swartpeper. Laat die geregt hard kook, en draai dan die hitte baie laag. Prut vir sowat 1 uur. Voeg 'n pak gekapte sampioene 'n halfuur voor alles gaar is by die pot, en maak hom weer toe.

Die sous sal effens afgekook wees, fluweelagtig dik word en die hoender behoort sag en gaar te wees. As jy het, voeg 'n halwe glasie brandewyn by die geregt net voor julle opskep. Dis 'n Boere-Franse manier van doen.

Baie rys hierby, en indien moontlik dieselfde wyn in die glase as in die pot.

Die wonderlike ding van coq au vin is dat niemand kan verkeerd loop behalwe aanbrand nie, en dis altyd lekker, met of sonder uitjies (gebruik 3 gekapte groentes), bacon, sampioene, ander kruie... selfs witwyn, ek sweer.

Onthou om die oorskiet uit die swartpot te haal, want rooiwyn maak die geregt mettertyd swart. Die kip is die volgende dag nog lekkerder.

DIE INGILSMAN sê haasvleis is net so lekker soos hoender vir dié soort gaarmaak. Daar's 'n stilte aan tafel, en ons kom ooreen: hy praat nooit meer van baba-hasies nie, en ek sal hom nie vertel hoe huigel die Ingelse met hul stories van kalfies wat in die donker grootword om veal te voorsien nie.

As die wind laat Saterdagmiddag tier, maak jy rustig hierdie pragtige vleisgeregt vir die volgende Sondag. Dis ook oud-Frans en kom van Albi, hence Albigeois.

ESTOFAT DE BOEUF ALBIGOIS

Gebruik regtig 'n groot stuk vleis soos topside, nie minder as 1,8 of 2,5kg nie. Verder benodig jy uie, knoffel, wortels, 'n halwe bottel rooiwyn, 'n glasie brandewyn, 'n groot bos aromatiese kruie soos marjolein, tiemie en pietersielie, asook 'n lourierblaar, 500g varkspesek, en 2 varkpootjies.

Rol die vleis en bind vas, of vra jou slagter om dit te doen. Plaas die vleis in 'n diep pot in warm olie, en druk gekapte uie, 4 of 5 wortels en heel huisies knoffel rondom. Wanneer die uie begin verkleur, gooi brandewyn oor, laat borrel en gooi dan rooiwyn in.

Sny spek in blokkies en die varkpootjies in die helfte, en voeg by, asook kruie en 'n bietjie sout. Maak die pot dig toe met foelie en 'n deksel en plaas in 'n baie lae oond, verkiekslik oornag, vir 7 of 8 uur.

Die resultaat van hierdie besonder lang kook is 'n lieflik sagte stuk vleis, ryk en aromatiese met 'n taamlik vetterige sos met baie jellie vanweë die pootjies. Laat die pot koud word, skep die vet en papgekookte groente en die pootjies af. Die sos in die pot syg jy deur 'n sif. As daar genoeg oor is, bedien net so by die vleis, anders maak jy gravy.

Daar's nou vars boerboontjies op die mark, 'n pyn om uit te dop en jy kry maar min vir die moeite, maar hulle is soet en pas perfek by die ryk vleis. Ook klein aartappeltjies om die sos mee op te mop.

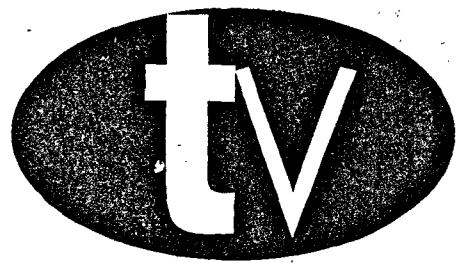
Skink nog rooiwyn voor die suidoos gaan lê. Ons het by die Chateau Libertas gehou, great stuff en nou al 60 jaar in die land.

harridans restaurant

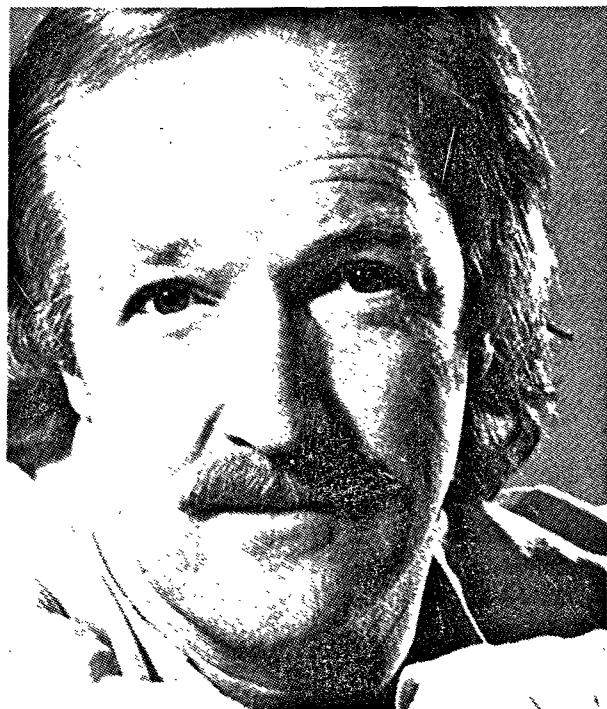
at the market, bree street, newtown

SAFE PARKING AVAILABLE

elmari rautenbach skryf oor die week se

droom voort

Marius Weyers... een van Blanche se beaux in *Golden Girls*

EN daar speel Marius Weyers toe sowaar in *The Golden Girls* - dit nogal as een van Blanche se beaux. En dié wulpse southern belle verwys die heeltyd na hom as "you British"!

Dié stukkie nuus was deel van 'n hoogs vermaaklike, maar partymaal erg sielige dokumentêre insetsel deur Pieter de Vos op Woensdag se *Kuns op Een* oor die drome van duisende hoopvolle akteurs - onder hulle 'n hele paar Suid-Afrikaners - in Hollywood.

Die melodramatiese titel, *On the boulevards of broken dreams*, en die eweneens sombere vertelstem het 'n mens aanvanklik afgeskrik. Daar was al honderde sulke programme op TV. Maar die drie Suid-Afrikaners met wie gepraat is se sin vir humor, hulle bestaan en werk in die "stad van engele", het gou gesorg vir 'n vars, heeltemal nuwe insig in die redes hoekom akteurs steeds in hulle duisende Hollywood toe trek in die hoop dat hulle eendag sterstatus sal bereik.

Die kansie is egter bitter skraal dat hulle dié drome sal verwesenlik. Marius het in 'n stadium statistiek genoem. SAG (no pun intended), die Screen Actors' Guild, se syfers toon dat tussen 80 en 85 persent van hulle lede sonder werk sit. En dit is waar sleeve die ander kant van die munt word. Een van die drama-afrigters het vertel hoe hartverskeurend dit vir hom is om jaar ná jaar jong, hoopvolle akteurs af te rig wat hulle harte uitspeel in hulle strewe na grootheid, maar as hy weer van hulle hoor, doen hulle een of ander los werkie of TV-advertensies.

Daarom, sê Marius, is jy maar te dankbaar as jy werk het. Dit word egter 'n frustrerende bestaan omdat dié werk so selde van werklik goeie gehalte is of enigsins 'n uitdaging bied. Die sitcom (*Golden Girls*) waarin hy opgetree het, was groot pret. Dit is uitstekende ondervinding; dit gee jou blootstelling en die draaiboeke was 'n vreugde om mee te werk, sê hy. Maar ná die derde, vierde opname begin jy voel dis candy floss dié.

Marius is egter van die min gelukkiges wat hoegenaamd werk kon kry. Die ander oefen nog net, elke dag, toneelspel, dans, sang. Een van die akteurs is 'n deskundige in die Oosterse gevegskuns. Maar hy gebruik dit net om soepel en fiks te bly

en noem dit nooit in 'n oudsie nie. As jy eers in die groef van daardie soort fliks is, sê hy, kom jy nie sommer daaruit nie.

'n Ander faktor wat dié hoopvolles in ag moet neem, is watter rol mode speel en in hoe 'n mate jy 'n "produk" is waarop die finansiële sukses van die "maatskappy" berus. Tony Young, die sesvoeter wat bekend geword het in die TV-reeks *Gunslinger* (as ek die titel reg gehoor het), moes op 'n dag hoor die einde van sy reeks het ook die einde van die sesvoeter-era beteken. Die Dustin Hoffmans was "in". Hy het nooit weer werk gehad nie.

En tog is droom deel van kunstenaar-wees, sê Marius aan die einde van die program. Daarom moet akteurs nooit ontmoedig word om te droom nie.

* Met dié soort insetsels sal *Kuns op Een* beslis daarin slaag om die breër publiek se aandag te prikkel. Dit bied ook goeie balans tussen die "swaarder" resensies. Maar kan iemand nie asseblief tog vir Chanté Hinds sê om net 'n bietjie te ontspan nie en net 'n meer gewone Afrikaans te praat? Haar gespanne aanbieding en oor-gesofistikeerde diksie staan in skrille kontras met regisseur Allen Auld se doel om *Kuns op Een* meer toeganklik vir Jan Alleman te maak.

Eienaardig, maar lekker

DEESDAE sorg nie een nie, maar 'n hele paar eienaardige programme vir uitstekende vermaak. Programme wat 'n mens laat wonder of jy kyk omdat dit goed is, of net anders.

En so 'n program is die nuwe TV1-reeks *Stopple'bus* om 9.30nm op 'n Vrydagaand. Aanbieder Cobus Robinson flap sy gewrigte, lag uit sy maag uit dat sy wange so dril, maar slaag op dié manier daarin om 'n heel lekker gesprek aan die gang te kry oor die simpelste onderwerpe. Verlede week is gesels oor wie en wat helde is en hoekom.

Aanvanklik het 'n mens se hare gerys. Die temamusiek, die tekenprentjie-logo, die aaklike, aaklike stel, die boerse ge- "oom" en die duidelik vooraf geoefende bydraes deur onder andere 'n sielkundige en deelnemer in die gehoor het die indruk geskep van nog 'n duur, vervelige TV-flater met "plaaslik gemaak" daarop gebrandmerk.

Maar soos die gesprek begin vlot het, het 'n paar interessante vrae opgedui, soos hoekom is dit eerder die dwarstrekkers wat uiteindelik onthou word en nie die vredemakers nie, die Andries Pretoriusse wat helde word en nie die Piet Retiefs nie; hoekom is dit die ou wat die paaltjies plat duik wat opspraak maak en nie die konvensionele staatmakerspeler nie.

Cobus het dit ook gewaag om oud-rugbyspeler Thys Lourens te vra of hy enige swart helde het, terwyl een van die gaste, 'n swart onderwyser in Afrikaans, vertel het wie hy as 'n klein seuntjie bewonder het.

Die program het dus beslis moontlikhede en missien moet 'n mens weer kyk voordat finaal besluit kan word of dit werk of nie. Waaroor ek wel sekerheid het, is dat die geheel-indruk aansienlik sal verbeter as weggedoen word met die titel, temaledjies én Louis van Rensburg se liedjies, en eerder gekonsentreer word op die behoorlike ontwikkeling van 'n sinvolle gesprek. Die liedje is net 'n onnodige onderbreking ter wille van vermaak en regtig-talentvol soos hy is, spog elke derde Afrikaanse reeks met Louis se temaledjies. Daar is ander Afrikaanse sangers.

NOG SO 'N vreemd-lekker program is CCV se *Sisters*, wat nou Donderdagaande om 10.09nm uitgesaai word. (Saam met *thirtysomething*, wat gisteraand weer om 9nm op TV1 begin het, is Donderdagaand weer soos vanouds een van die topvermaakaande van die week.)

Sisters het seker die mees onortodokse vier susters as hoofkarakters. Hulle spaar nie mekaar óf die kyker se emosies nie. Die stories wentel tussen onbeskaamde schmaltz aan die een kant en hartverskeurende patos aan die ander, met wonderlike skerp satire as afwisseling.

Dit is net in Amerika waar 'n drama met die titel *The Pall Bearer*, waarin die gehoor deel kan neem as begrafnisgangers, draers en roubeklaars, 'n reuse-sukses is!

TSS BIED DEESDAE ook al meer waarde vir ons lisensiegeld. Maar nie net met die programme waarvan 'n mens dit sou verwag nie. Die nuwe plaaslike programreeks op TSS soos *Slabbert on Sunday* bied hoogs genotvolle alternatiewe vir wat die ander kanale bied. Tog is daar tussen-in die eienaardigste stokou opvoedkundige reekse wat onverwags vir 'n heel vermaaklike uur of twee sorg.

Dinsdagaand het 'n onverstoerde langhaar-Amerikaanse professor in *Game of Words* les gegee in hoe om te leer spoedlees en jou leeskonsentrasie te verbeter. Oefeninkies is gegee wat later die hele gesin, in verskillende stadiums van nagklere aantrek, voor die TV gehad het - storieboeke en tee skoon vergete.

Flou plaasvervanger vir LA Law

LA LAW HET in sy laaste reeks beslis ook eerder op die eienaardige as opspraakwekkende hofsake gekonsentreer om kykers se aandag te hou. Maar dit het gewerk, veral teen die einde toe Douglas se sekskapades, Leland se kosgevekte, en die grote Susan Bloom se huweliksoopset 'n mens soos in 'n soap laat wonder het wat die volgende week gaan gebeur. Saterdagaande gaan beslis valer wees na dese.

TV1 se Saterdagaand-program verander nou, met die flik wat verskuif na 8.30nm en 'n nuwe reeks, *Urban Angel*, wat om 10.15nm begin. Hierin is 'n jong, gerehabiliteerde oudgevangene 'n besielde joernalis. Hollywood rek die werklikheid darem maar dun hier...

* Probeer ook kyk na Eve Boswell se verjaarsdagviering in *Eve Boswell's Birthday Gala* mōreand om 11.15nm op TV1, en Barbara Waltersse geselsprogram Donderdagaand om 8nm op M-Net. Walters se gaste is Anjelica Huston, Richard Gere en Bette Midler, wat dalk net vir 'n paar vonke kan sorg.

Motshabi
Tyelele and
Patrick Shai in
Chameleon

The dark side of office politics

Director Jerry Mofokeng's first production as resident director of the Market Theatre is on. If *Chameleon* were a South African play CHARL BLIGNAUT would have been much happier

BENJAMIN HOWARD is a black mover. He drives a Merc and plays golf. He's having an affair with his boss's daughter. He's an executive in a white insurance firm and is ambitious, will tow the line, lick the boss's arse. He's waiting for a promotion, even though he's a darkie and will never get to the top. He has his own office - albeit in the basement - and his own secretary.

Marcia Jackson is the new secretary and right at the outset it's obvious there's going to be conflict. She knows her history and its ramifications. She's an unmarried mother, attractive, spunky, stubborn. She's an active member of the Afro-Asian Committee, she pickets local councillors and she's protesting the white bias in the education system by keeping her kid out of school.

Ben and Marcia are clearly not going to bond, even though there's a bit of a sexy link between them. She accuses him of selling out to the whites and of denouncing his origins. But he's not concerned about his black identity, in fact, he thinks blacks are largely arseholes with no ambition. All he wants to talk about is himself.

Day one is OK, even though she protests the lack of morning coffee because the white tea-lady has bunions and refuses to serve in the basement. By day two she's starting to stir trouble and Ben realises his promotion could be on the line. By mid-week it's war and the verbal punches start flying. To her a simple issue such as a cup

of coffee points to a larger racial discrimination in a pseudo-democratic firm. To him it's fine, not to hassle, sir, no complaints, sir, how's the little lady doing, sir? The chameleon can easily adapt to whatever situation he finds himself in. By Friday she resorts to blackmail.

MICHAEL ELLIS, a Jamaican Brit, wrote the play in 1985. The script suffers from some serious incongruities, yet provides the vehicle for a new kind of theatre at the Market. The dominant black-white conflict makes way for a modern black-on-black battle of the sexes. Although Marcia is obviously politically correct, that doesn't mean we can't identify with Ben. Sure, he's a chauvinist and is selling out, but he's also progressing. The interaction becomes a subtle war of attack and counter-attack - the original London production was set in a boxing ring. The term "office politics" is given a whole new perspective.

Fortunately it's a comedy with a relatively zany style, a sort of thirtysomething sit-com with a dark undertone. The script sends one-liners stinging in all directions and there are plenty of amusing dramatic outbursts. At the same time, though, the arguments are often unclear and the plot development is flat. More incidents would have helped. Where the script develops its socio-tragic elements, the development turns in on itself and focusses on the

Bullshitting Manhattan

American playwright John Guare's *Six Degrees of Separation* hit the right spots on Broadway, scooping up most of the season's awards. But that doesn't naturally guarantee its success at Toerien's Alhambra, says CHARL BLIGNAUT

JOHN GUARE read a story in the newspaper which had enough dramatic potential to trigger his imagination.

It goes something like this: 19-year-old David Hampton is a bright kid who suffers minor delusions, but has balls and plenty of ambition. He's thorough enough to do his homework and glib enough to target the cream of New York's socialites. He arrives at their door wounded as a result of being mugged and claims that he is David Poitier, son of the racial conscience of America's silver screen, Sidney Poitier.

Bullshitting the Manhattan elite proves as simple as finding their addresses, claiming to have studied with their kids and offering them an appearance in daddy's latest film. Hampton wins their trust and their admiration, accepts their charity and almost gets away with social fraud. He is discovered with a rent boy in his room, thrown out of one of the distinguished homes and later arrested.

Director Robert Whitehead was chosen to tackle the South African production, having worked wonders with previous Broadway hits such as *Equus* and *M Butterfly*. His direction of *Six Degrees* is slick and shows a natural flair for the unique stylisation of Guare's approach. The play shifts location and mood at will and balances between realistic scenarios and uncharted flights of the imagination. He's also found himself an exciting cast and created characters and caricatures that often do more justice to the entertainment than do the lines.

Fiona Ramsay and Graham Hopkins are the couple that form the central prey. Ramsay provides the bubbling goodwill that counterpoints Hopkins' dryer sobriety. Her Louisa is the play's backbone. Pat Pillai, seldom seen on the commercial stage, is a fine protagonist. He's pretty, he's smooth and he handles his meaningful wannabe monologues with cool precision.

Robert Colman plays a delightful comic creation from South Africa, Dr Fine. He works for De Beers and is a powerful wimp with a constantly disbelieving, fazed expression to compliment his nervous gestures. Guy de Lancey's unique style creates an equally impressive Geoffrey and is excellently balanced by his detective. Vanessa Cooke also stands out as a wealthy, bored socialite who is thrilled by the unexpected conversation piece. And Jonathan Taylor is his usual charming, exuberant self.

There's also a bunch of young actors exhibiting more than enough skill and presence to make a welcome impression on the local theatre scene - Leila Hendriques, Simon Jones, Alain Benatar (who has the dubious privilege of playing the naked hustler with a tattoo on his butt), Bruce Laing, Joshua Lindberg and Janine Eser.

The set blocks a lot of the contemporary aesthetic and it's grey, modernist mass interfaced with massive paintings is about as charming as the Civic Theatre.

Six Degrees is a funky enough script, but its concentration on the Manhattan way is by its nature removed from the local scene. Whatever made it a hit in America seems missing in South Africa, where we don't even have a glitterati, let alone a star system. But then I did go and see a preview and had to endure okes squirming and grunting with anxious bravado in the unnatural face of another naked man.

ideological struggle between the characters - a potentially nasty comic device which doesn't necessarily succeed in *Chameleon*.

But the production is well directed by New York-trained Jerry Mofokeng, who highlights the character distinctions and the conflict with a lot of physical activity. He has an eye for comedy and a sense of social justice. Some vibey music or rap would have aided the often staggering development. Mofokeng is clearly aiming at the continuation of issue theatre via new and more entertaining methods and that's refreshing. And he's offered his actors meatier and more stylistically challenging roles than usually seen on the local black stage.

Patrick Shai as Benjamin and Motshabi Tyelele as Marcia interact with pace and

understanding. It's always a pleasure to see Shai on stage, even though this isn't one of the great roles. His comic style captures the charming as well as egocentric elements of Benjamin and he offers a skillful range of emotions which often burst forth irrationally in the script. Tyelele has proven her ability to extend a character - she was last seen in *Die van Aardes van Grootoor* - and her charismatic performance compliments Shai. Her projection was at times bad, but she's clearly got what it takes to tackle some hot roles.

*Chameleon is a refreshing change of pace and theme on the local circuit, but is hindered by a clumsy script. I don't know what kind of appeal it'll have for local black audiences, but it can be seen at the Laager until November 14.

Lekkerlaf

ARNOLD BLUMER
resenseer *El Grande de Coca-Cola*
by die Dock Road Teater

DIE teatersituasie lyk benard: gehore bly weg, regisseurs en toneelspelers sit sonder werk, daar word geen ordentlike stukke opgevoer nie. Wat maak jy as jy as akteur aan die gang wil/moet bly? Jy kry 'n paar mede-verknorsdes bymekaar en steek die draak met jou eie beroep.

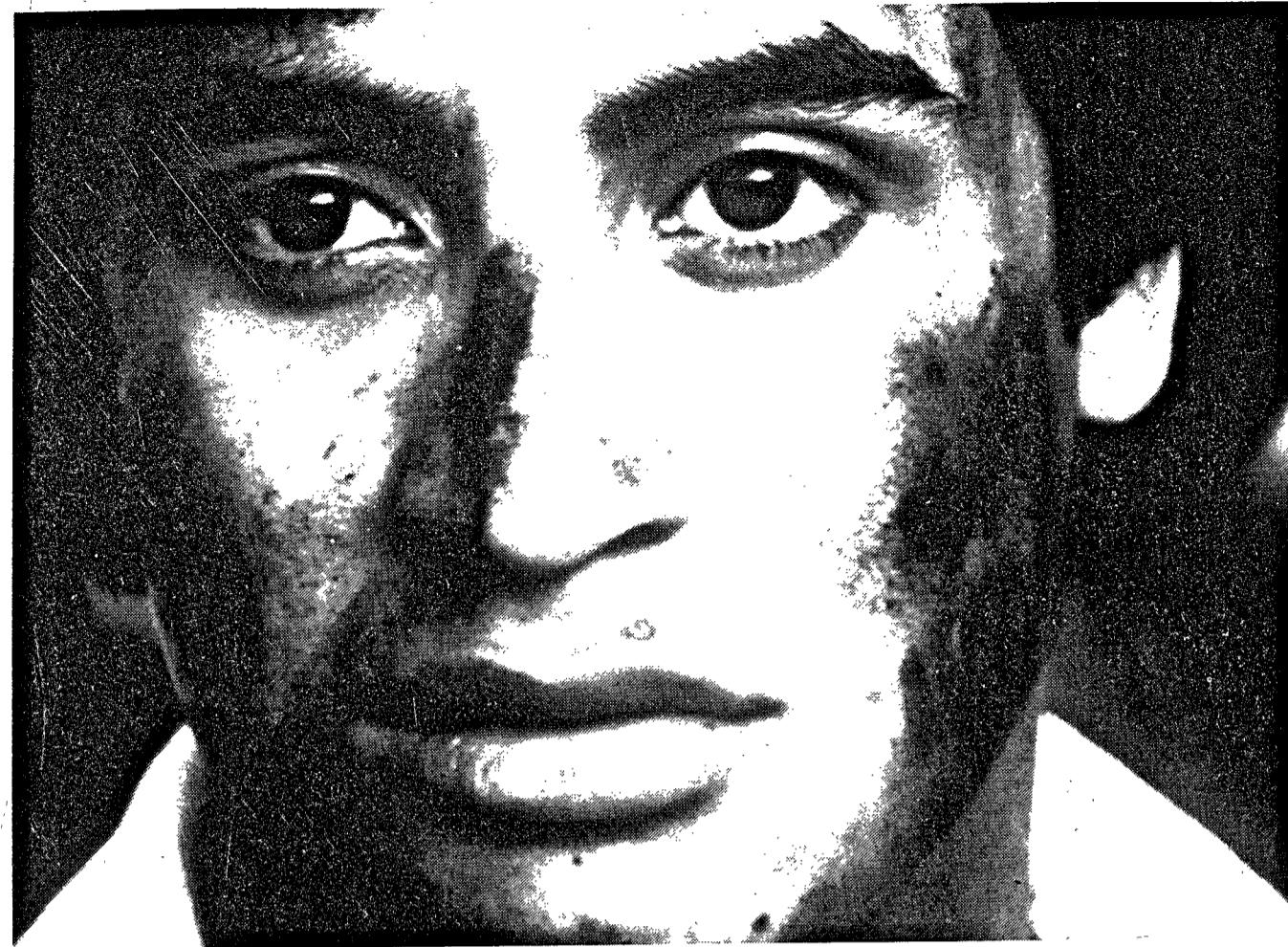
Die handeling vind plaas, sê die program, in 'n nagklub in 'n agterbuurt van Trujillo, Honduras. Pepe Hernandez (Mees Xteen), 'n derderangse impresario, het in die plaaslike pers hoog opgegee dat hy 'n groep beroemde internasionale kabaretsterre in Trujillo gaan laat optree. Hy het sy oom, bestuurder van die plaaslike Coca-Cola bottelary, oorred om hom genoeg geld voor te skiet sodat hy die nagklub vir 'n maand kan huur. Maar hy verkwansel die geld en betrek nou familieliede, almal rou amateurs, by sy sterparade.

Op die Dock Rd Teater se klein verhogie probeer vyf hoogs talentvolle toneelspelers amateurs voorstel, en dis nog moeiliker as om komedie te speel, veral as hulle teks (wat bestaan uit 'n mengelmoes van esperanto-Spaans/Frans) hulle nie ondersteun nie - want dis blykaar gemik op 'n gehoor met 'n IK van minder as veertig. Die gevolg is 'n reeks sketse van uiters wisselvallige gehalte.

Daar is byvoorbeeld die een waar Mark Hoeben Toulouse-Lautrec voorstel wat op kort beentjies oor die verhoog flits. Dis 'n toonbeeld van professionele liggaamsbeheer wat met amateuragtigheid nijs uit te wai het nie. Daarenteen is die toneel met die goëlaar (Megan Kruskal) anderkant laf verby en ek weet nie of ek moet lag of hui nie. Op die openingsaand was daar heelparty mense wat gedurig gerunnik het van die lag of gefluit het vir Petersen en Kruskal se nousluitende kostuums, maar dis sekere omdat hulle voor die vertoning te veel van die rum en coke ingekry het wat in die voorportaal aangebied is.

Ek verstaan die spelers het nijs anders as ligte, jawwe vermaak beoog nie, en daarmee slaag hulle met die klem op laf. Maar dink net wat kon gewees het as dié talente saamgesnoer was om byvoorbeeld self 'n teks oor hul eie situasie in die Suid-Afrikaanse teaterlandskap te skryf en op te voer.

Ek raai die mense wat wil gaan kyk aan om vóór die vertoning self 'n bietjie laf te raak met behulp van gefortifiseerde voggies, anders dink hulle miskien dis glad nie snaaks nie.

David Villalpando

'n Aangrypende sage

Ná die glossy beterweterigheid van Roland Joffé se *City of Joy* is Gregory Nava se *El Norte* soos 'n lentebriesie. ANDREA VINASSA beveel dié Suid-Amerikaanse prent sonder voorbehoud aan

ALMAL ken die kleurryke kleredrag en artefakte van die inboorlinge van Guatemala. 'n Mens het die helder borduurwerk al in curio-winkels gesien. In dié aangrypende sage sien jy die mense agter die skeppings.

El Norte is 'n betowerende sage oor twee Suid-Amerikaanse Indiane se soek na die Amerikaanse Droom. Hul vlug van hul dorpie na 'n twyfelagtige vryheid en veiligheid in Noord-Amerika word eenvoudig en met breë hale verfilm. Die "magiese realisme" van skrywers soos Gabriel Garcia Marquez en Carlos Fuentes ontvou in liriese landskappe.

El Norte bring 'n werklikheid en 'n menslikheid aan die kwessie van onwettige immigrasie in Amerika. Die regisseur, Gregory Nava, wat die draaiboek saam met sy vrou, Anna Thomas, geskryf het, is 'n Mexikaanse Indiaan en 'n gegradsueerde van die Universiteit van Los Angeles se rolprentskool. Van Hollywood is daar min te bespeur. Nava se styl is regstreeks, sonder fieterjasies en truuks. Hy wil bloot 'n goeie storie boeiend vertel. Suid-Afrikaanse regisseurs kan gerus gaan kers opsteek by hom.

Nava het plekke gekies wat geen filmmaker al besoek het en nooit weer sal nie - soos die begraafplaas van Romerillo en die

tropiese hoëveld van Guatemala.

Arturo Xuncax, 'n werker op 'n koffieplantasie, word deur soldate vermoor omdat hy die werkers probeer organiseer. Sy kinders, Enrique (David Villalpando) en Rosa (Zaide Silvia Gutierrez), besef hulle is in gevaar en moet vlug.

HULLE HOOR AL al jare lank van die mitiese Noorde - dis nou Los Angeles, VSA - waar selfs die armste mense toilette en motors en elektrisiteit het. Die eerste helfte van *El Norte* fokusseer op Enrique en Rosa se reis van hul dorpie in Guatemala na Los Angeles.

Rosa en Enrique lees lankal verflenterde kopieë van Good Housekeeping. Met beeld van mooi gordyne en toilette in hul koppe vat hulle die pad Noorde toe. Hulle verlaat die geil Guatemala en kom in Tijuana in Mexiko aan waar honderde emigrante in plakkerskampe woon. Die tonele waar hulle met behulp van 'n "coyote" die Amerikaanse grens oorsteek is vreesaanjaend. Uiteindelik kom hulle in Los Angeles aan waar hulle van 'n vieslike kamer voorsien word. Soos twee onskuldige naiewelinge verken hulle 'n magiese nuwe wêreld van werk in Amerikaanse fabriek en restaurante.

Nava vertel nie 'n neerdrukkende

Zaide Silvia Gutierrez

treursage nie - hy verkieks om die humor en ironie uit tebeeld van die situasies waarin die karakters hul bevind. Daar is wonderlike tonele waar Rosa 'n moderne wasmasjien probeer aanskakel en waar die twee Engels leer. Hulle moet smaklose kos soos croissants eet en nuwe klere koop - Rosa skaf vir haar 'n pers en rooi uitrusting aan wat haar herkoms verklap.

Nava benadruk nie die andersheid van die karakters nie. Sy briliantheid as skrywer en regisseur lê in sy vermoë om die universaliteit van sy karakters se vrese en emosionele ervarings uit tebeeld. Rosa en Enrique word gespeel deur twee Mexikaanse verhoogakteurs wat hul rolprentdebuut maak - en watter skitterende debuut is dit nie.

Sulke opbeurende en begeesterende rolprentkuns sien 'n mens nie aldag nie.

ART IS A LETHAL WEAPON?

compassion laced with humour despite the superficiality of the scripts.

He's a regular guy and has played everything from the abusive husband in the Deep South, to the righteous servant of poor white farmers, to the 60-year-old cop who wants to live to turn 61, to a politically correct cowboy, to Nelson Mandela. He even got to play the lover recently

In *Bophal* Glover is cast opposite Alfre Woodard, his co-star in *Grand Canyon* and *Mandela*. He stars in the film version of Percy Mtwa's protest play which is directed by American actor Morgan Freeman. Malcolm McDowell plays an evil Afrikaner and Maynard Eziashi (*Mr Johnson*) a policeman. South African actor **ERIC MIYENI** who plays a police cadet in the film, chatted to Glover over a couple of ginger beers in Harare. They kicked off with *Lethal Weapon...*

You said your major reservation about these kind of movies is that they don't change the power relationship between black and white characters, which is one of inequality.
I thought the movie, even though it promoted certain values [that blacks had stable family lives] didn't change the posture or relationship between white and black. The white is the one who takes care of whatever endangerment they have. He's the one who stands out front. It's not that the black or African-American can't deal with it - in this case he is a bit older. His age is the deterrent. Before there would always be something else that would be the deterrent. Either his age or his race would be the deterrent. He couldn't be in clandestine situations because of his colour - he was too visible.

So there's always been a very good reason...

There's always a reason why black people don't have access to the place where the danger is and mainly that's because the danger always lies where there is a struggle for power - it always lies among white people. Check it out. It is always among white men and what happens is we play a supportive role.

I read an interview with Joe Silver [producer of among others *Die Hard* and *Lethal Weapon*] who said "they are not lesser movies, but mainly about bums on seats".

I did another Joe Silver movie - *Predator II*. There was a different relationship between who I was and what I did and the enemy out there. I was the aggressor. In black-white situations, it's the white boy who is the aggressor and the black boy who's more passive. That's the relationship between Murtaugh and Riggs.

And commercially was it successful?

It made some money, but it wasn't a blockbuster.

Would you say that it had to do with the fact that the black guy was the aggressor and America is a white country?

Well, I don't know. What movies with black stars, black leading persons really make money?

Boyz 'n the Hood made quite a bit.

It was peculiar in a sense that it was a black movie in an urban situation. Of course, it was a good movie. There was a lot of action in it. *New Jack City* made a lot of money, because of the guns, action, sex.

Tell me about *Silverado*.

Silverado was unusual from the standpoint that all those elements were there - the white boys were aggressive, but the black cat was aggressive too. Only the black cat took care of himself. It was a very interesting film. The black cat was one of the heroes of the film - the black cat didn't take no shit either. He didn't wait for somebody to come and save him.

You got an Emmy nomination for *Mandela*? You played with Alfre in that and then she was your girlfriend in *Grand Canyon* and now she's your wife in *Bophal*. Is her husband in danger of losing her?

Oh no, and neither is my wife. [Laughter.] We are really good friends.

You work well together?

To me she's the best actress in America. They haven't let Alfre do the kind of work she is capable of.

But it's opening up?

Well, I don't know. We're sitting here talking about black males. It's interminably worse for black females.

LA's gentle cop, **Danny Glover**, is in Africa playing a different kind of policeman - *Bophal* is a film about black policemen in Soweto.

Glover is one of a handful of black American actors like Denzel Washington, Morgan Freeman and Eddie Murphy whom honkie producers seem to trust to "carry" a picture. Though not always cast as the lead in a picture, but often as the co-star, Glover tends to demand the kind of attention that lead actors get anyway.

Most movie-goers know Glover as Roger Murtaugh, father figure, mentor and partner to Mel Gibson's Riggs in *Lethal Weapon*, invariably turning in a performance of

Eric Miyeni

poetry, dance, theatre, all the arts. I was involved in that as a student. My introduction to acting was there.

When did you come to know about Athol [Fugard]? You said you did six of his plays.

I did five of his plays. Probably the next most important person in my life - I met him in 1975 - is Zakes Mokae. In fact our daughters were born days apart. Zakes and I have been friends for more than 17 years. I had decided while I was working during the day for the city of San Francisco to go to drama school at night - there was a special programme at the American Conservatory Theatre. They brought Zakes in to teach acting. The play that I think is his signature play, *The Blood Knot...* I was just fascinated by the writing, the power of the writing, the use of metaphor, it's got great dialogue, great monologues. [He quotes a passage in an impeccable South African accent]. I did *The Blood Knot*, *The Island*, *Sizwe (Banz) is Dead*, *A Lesson from Aloes* and *Master Harold and the Boys*.

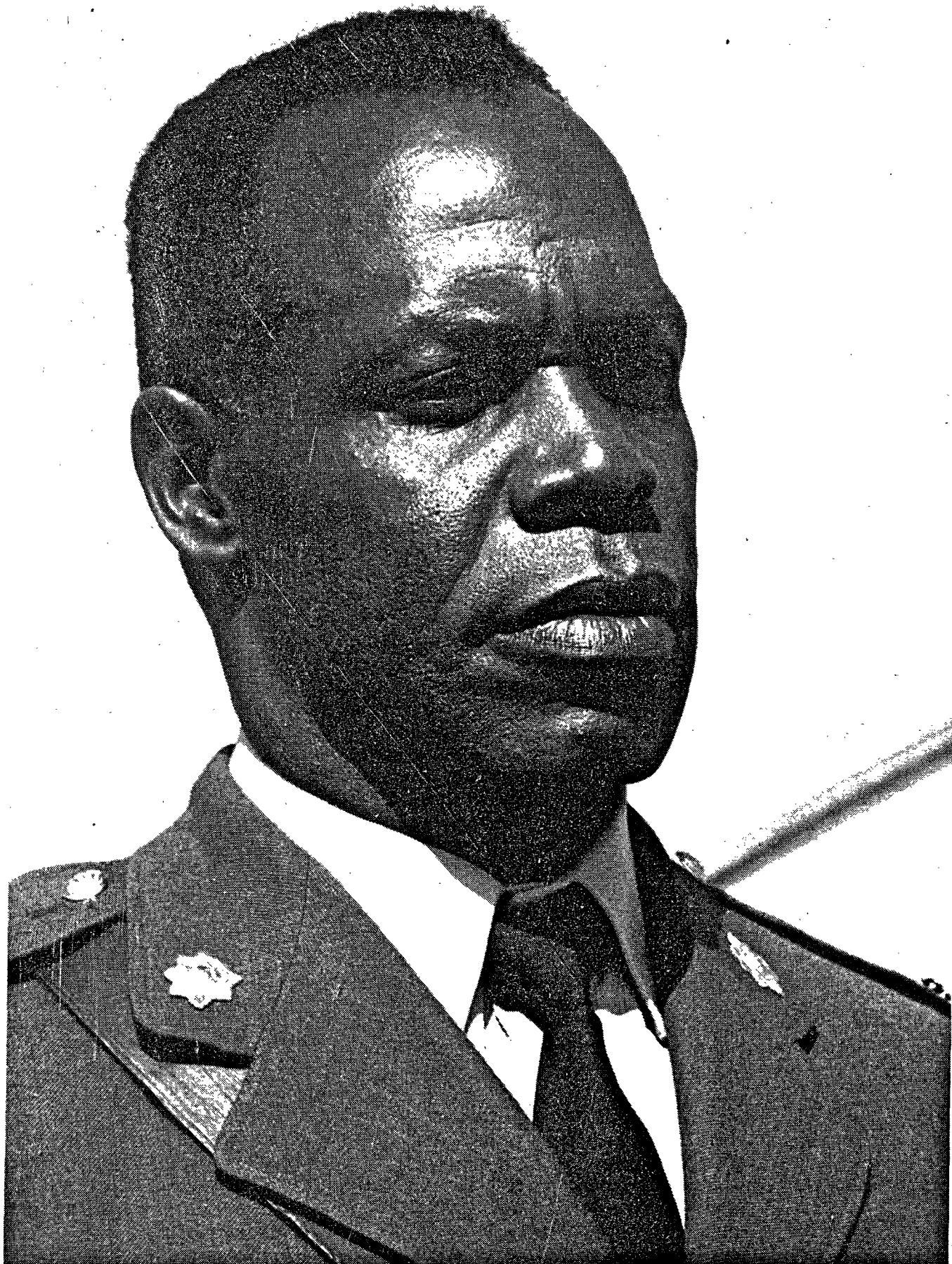
If it had not have been for his [Fugard's] work, I don't know how I would have developed as an actor, because it was so right for me at the time. The writing had purpose, it was universal in that the situation was not only applicable to South Africa and it dealt with relationships. It was propaganda, but it focused on the relationship. You can do a film or a play against oppression, but if it does not focus on the relationship and how it alters the relationship that exists between the people involved, it doesn't have any depth.

So did you share a stage with Zakes?

Yes, Zakes and I did *Master Harold* for 6 months. Zakes is an extraordinary performer.

What conditions would I have to fulfill to get you to work in South Africa?

I don't know. I'd be very much encour-

Pic: BOB GREENE

aged if the peace process moved along.

Something that could move the peace process, I think, is the work we can do and there are a lot of people who say they won't do anything there because they are waiting for things to change. Yet some of the projects people are putting together could help the change. I'm not so sure that the work we do as artists has any real impact on the way in which people perceive the world. I don't see it as being a catalyst. It is a reflection of how people see themselves, an idea of how people want to see themselves.

No, you're not telling me that Athol's plays were useless in

terms of changing things?

I'm saying they were very important in terms of informing people, but I don't know... There'll be a point in time when it will be the right time to come down here and that's what I'm saying... I'm not saying that time is immediate.

I don't want to be in a situation where I'd give credibility to something that is not in place? Does that make sense?

Yes, it does.

It may be a year. But I think it's inevitable. I think it'll happen. I'm an optimist in terms of that. If someone asked me right now if I'd come to Zimbabwe for a month to direct a play - that's an option I can take. I could do that. It's a possibility. But the situation is still so volatile. It is so unpredictable, but it has all the makings of

something that could change the corner for South Africa.

Do you think there is anything you can do to help?

I just thought, it's gonna take me some time. The word apartheid and what that has meant has been on my lips and in my mouth too long - for 25 years.

My question is, if you had an opportunity to further that, despite what the politics are now, would you do it?

There are other ways I could do that without coming to South Africa and I would investigate those. At this point.

Artists have a very dubious role that they play in the struggle. On the one hand they can be dangerous and important

facilitators of the struggle. On the other hand they can be less dangerous, not reactionary, but less dangerous and not act as a real cutting edge for society. Usually the dangers are neutralised. I'm always concerned about art in itself and how that art defines the expression of people and also how that art, in some indeniable way, forces us to be dangerous. Art's one role is expression, but also takes people to another level. There's not a whole lot of art that does that. It would be interesting for me to direct a play like *The Dutchmen*. [A play about a white woman who seduces black men only to humiliate them]

Bophal is one of the most stunning plays to come out of South Africa and good things have been kept in the script, but I think there are many aspects that will alienate the people who are being represented. It just doesn't gel. You have people screaming Hail! where they would have been screaming Hail! And the South African accent is very different to the Zambian, even the Zimbabwean accent. Does it not worry you that there are things that are not authentic? I think *Sarafina!* is a lot more authentic because it was done in Soweto.

I don't know what the issue is. There was talk of shooting in South Africa, but that was shortlived. The fact that Zimbabwe presents a certain degree of stability and certainty which I don't think we will be able to find in Soweto right now...

We just finished *Sarafina!* It was a big project done in Soweto.

Yea. I can't answer that question. The reality is that Mbongeni is a South African. I'm sure he had a lot to do with that.

Alfre said before you did *Mandela* there were a lot of people, even at college level, who thought that "the democratic movement" stood for communism and she feels the film did a lot to counteract the notion. Would you agree?

The thing that is so compelling about what has been happening in South Africa in the last couple of years... people saw parallels with what was happening to African-Americans. It's no mistake that the African National Congress is modelled on the Niagara Conference of 1909.

I felt that the Defiance Movement of 1953 which the ANC led was similar to the sit-ins and protest movements they were having all over the United States.

That was what attracted me to the story - that you can't kill a man who believes so strongly in his ideals. He in some way transcends death.

When you do someone of his magnitude, you realise that his words are in some way your words. He is just more eloquent in his expression of them.

nu metro - jhb

NU METRO 1-10	NU METRO 1-6
VILLAGE WALK 883-9558	BEDFORDVIEW 616-6828
THE PLAYER	
Tim Robbins, Greta Scacchi (2-16)	Steve Martin, Goldie Hawn (A)
MON-SAT: 9:30, 12:00, 2:30, 5:15, 7:45, 10:15	MON-SAT: 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00
SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00	SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00
CASABLANCA	COMPANY BUSINESS
Humphrey Bogart, Ingrid Bergman (A)	Gene Hackman, Mikhail Baryshnikov (2-13)
MON-SAT: 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00	MON-SAT: 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00
SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00	SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00
TWENTY-ONE	THE CUTTING EDGE
Patsy Kensit, Jack Shepherd (2-18)	MON-SAT: 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00
MON-SAT: 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00	MON-SAT: 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00
SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00	SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00
PATRIOT GAMES	PATRIOT GAMES
Harrison Ford, Anne Archer (2-13)	Harrison Ford, Anne Archer (2-13)
MON-SAT: 9:30, 12:00, 2:30, 5:15, 7:45, 10:15	MON-SAT: 9:30, 12:00, 2:30, 5:15, 7:45, 10:15
SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00	SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00
HOUSESITTER	CATCHFIRE
Steve Martin, Goldie Hawn (A)	Dennis Hopper, Jodie Foster (2-18)
MON-SAT: 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00	MON-SAT: 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00
SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00	SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00
THE CUTTING EDGE	WEST
D.B. Sweeney, Moira Kelly (A)	NU METRO
MON-SAT: 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00	
SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00	
CATCHFIRE	NU METRO 1-10
Dennis Hopper, Jodie Foster (2-18)	HORIZON VIEW 760-1732/3
MON-SAT: 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00	
SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00	
LETHAL WEAPON 3	CATCHFIRE
Mel Gibson, Danny Glover (2-16)	Dennis Hopper, Jodie Foster (2-18)
MON-SAT: 9:30, 12:00, 2:30, 5:15, 7:45, 10:15	MON-SAT: 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00
SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00	SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00
WHITE SANDS	TOUGH LUCK
Willem Dafoe, Mickey Rourke (2-16)	Tolla van der Merwe, Frank Opperman (A)
MON-SAT: 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00	MON-SAT: 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00
SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00	SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00
NU METRO 1-6	THE PLAYER
HYDE PARK 447-3091	Tim Robbins, Greta Scacchi (2-18)
	MON-SAT: 9:30, 12:00, 2:30, 5:15, 7:45, 10:15
	SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00
THE PLAYER	WATERSHIP DOWN
Tim Robbins, Greta Scacchi (2-18)	Richard Adams' Classic Story (A)
MON-SAT: 9:30, 12:00, 2:30, 5:15, 7:45, 10:15	MON-SAT: 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00
SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00	SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00
UNLAWFUL ENTRY	THE CUTTING EDGE
Kurt Russell, Madeleine Stowe (2-18)	D.B. Sweeney, Moira Kelly (A)
MON-SAT: 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00	MON-SAT: 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00
SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00	SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00
PATRIOT GAMES	WHITE SANDS
Harrison Ford, Anne Archer (2-13)	Willem Dafoe, Mickey Rourke (2-16)
MON-SAT: 9:30, 12:00, 2:30, 5:15, 7:45, 10:15	MON-SAT: 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00
SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00	SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00
COMPANY BUSINESS	ALMOST PREGNANT
Gene Hackman, Mikhail Baryshnikov (2-13)	Tanya Roberts, Dom De Luise (2-19)
MON-SAT: 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00	MON-SAT: 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00
SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00	SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00
HOUSESITTER	UNDER SUSPICION
Steve Martin, Goldie Hawn (A)	Liam Neeson, Laura San Giacomo (2-18)
MON-SAT: 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00	MON-SAT: 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00
SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00	SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00
NU METRO 1-6	COMPANY BUSINESS
RANDBURG 787-0340	Gene Hackman, Mikhail Baryshnikov (2-13)
	MON-SAT: 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00
	SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00
COMPANY BUSINESS	BEETHOVEN
Gene Hackman, Mikhail Baryshnikov (2-13)	MON-SAT: 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00
MON-SAT: 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00	SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00
	MARTIAL LAW 2
	MON-SAT: 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00
	SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00
NU METRO 1-2	LEBA KLERKSDORP (018) 462-4564
BALFOUR PARK 887-8548	
	SISTER ACT
	Whoopie Goldberg, Maggie Smith (A)
	MON-SAT: 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00
	SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00
UNLAWFUL ENTRY	PATRIOT GAMES
Kurt Russell, Madeleine Stowe (2-18)	Harrison Ford, Anne Archer (2-13)
MON-SAT: 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00	MON-SAT: 9:30, 12:00, 2:30, 5:15, 7:45, 10:15
SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00	SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00
FAR AND AWAY	CITY
Tom Cruise, Nicole Kidman (A)	NU METRO
MON-SAT: 9:15, 12:15, 2:45, 5:45, 8:45	
SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:15	
NU METRO 1-2	HILLBROW 725-1095
NU METRO 1-2	SAFARINA
	Whoopie Goldberg, Leleti Khumalo (2-14)
	MON-SAT: 9:30, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:15
	SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00
NU METRO 1-2	COMPANY BUSINESS
	Gene Hackman, Mikhail Baryshnikov (2-13)
	MON-SAT: 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00
	SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00
NU METRO 1-2	THE PLAYER
	Tim Robbins, Greta Scacchi (2-16)
	MON-SAT: 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:15
	SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00
NU METRO 1-2	WAYNE'S WORLD
	Mike Meyers, Dana Carvey (PG2-10)
	MON-SAT: 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00
	SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00
NU METRO 1-2	WATERSHIP DOWN
	MON-SAT: 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00
	SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00
NU METRO 1-2	CITY
	NU METRO
NU METRO 1-7	HILLBROW 725-1095
NU METRO 1-7	SAFARINA
	Whoopie Goldberg, Leleti Khumalo (2-14)
	MON-SAT: 9:30, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:15
	SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00
NU METRO 1-7	COMPANY BUSINESS
	Gene Hackman, Mikhail Baryshnikov (2-13)
	MON-SAT: 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00
	SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00
NU METRO 1-7	THE PLAYER
	Tim Robbins, Greta Scacchi (2-16)
	MON-SAT: 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:15
	SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00
NU METRO 1-7	WAYNE'S WORLD
	Mike Meyers, Dana Carvey (PG2-10)
	MON-SAT: 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00
	SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00
NU METRO 1-7	WATERSHIP DOWN
	MON-SAT: 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00
	SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00
NU METRO 1-7	CITY
	NU METRO
NU METRO 1-7	HILLBROW 725-1095
NU METRO 1-7	SAFARINA
	Whoopie Goldberg, Leleti Khumalo (2-14)
	MON-SAT: 9:30, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:15
	SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00
NU METRO 1-7	COMPANY BUSINESS
	Gene Hackman, Mikhail Baryshnikov (2-13)
	MON-SAT: 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00
	SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00
NU METRO 1-7	THE PLAYER
	Tim Robbins, Greta Scacchi (2-16)
	MON-SAT: 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:15
	SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00
NU METRO 1-7	WAYNE'S WORLD
	Mike Meyers, Dana Carvey (PG2-10)
	MON-SAT: 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00
	SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00
NU METRO 1-7	WATERSHIP DOWN
	MON-SAT: 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00
	SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00
NU METRO 1-7	CITY
	NU METRO
NU METRO 1-7	HILLBROW 725-1095
NU METRO 1-7	SAFARINA
	Whoopie Goldberg, Leleti Khumalo (2-14)
	MON-SAT: 9:30, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:15
	SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00
NU METRO 1-7	COMPANY BUSINESS
	Gene Hackman, Mikhail Baryshnikov (2-13)
	MON-SAT: 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00
	SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00
NU METRO 1-7	THE PLAYER
	Tim Robbins, Greta Scacchi (2-16)
	MON-SAT: 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:15
	SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00
NU METRO 1-7	WAYNE'S WORLD
	Mike Meyers, Dana Carvey (PG2-10)
	MON-SAT: 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00
	SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00
NU METRO 1-7	WATERSHIP DOWN
	MON-SAT: 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00
	SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00
NU METRO 1-7	CITY
	NU METRO
NU METRO 1-7	HILLBROW 725-1095
NU METRO 1-7	SAFARINA
	Whoopie Goldberg, Leleti Khumalo (2-14)
	MON-SAT: 9:30, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:15
	SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00
NU METRO 1-7	COMPANY BUSINESS
	Gene Hackman, Mikhail Baryshnikov (2-13)
	MON-SAT: 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00
	SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00
NU METRO 1-7	THE PLAYER
	Tim Robbins, Greta Scacchi (2-16)
	MON-SAT: 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:15
	SUNDAY: 12:00, 2:30, 5:30, 8:00
NU MET	

nu metro -
pretoria

ster - kinekor johannesburg en pretoria

16-22 October (BOOK AT COMPUTICKET)
ALL SHOWS
R8,00
EXCEPT MAIN EVENING PERFORMANCE R11,50
(Between 7.30 and 8.30 p.m.)

NU METRO OSCAR
Jeppie Street, Sunnyside 341-7682

COMPANY BUSINESS
Gene Hackman, Mikhail Baryshnikov (2-13)
MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

NU METRO SUNNYSIDE
Esselein Street 44-9867

CLOSED
(Until Further Notice)

NU METRO VILLAGE 1-2
Sunnyside 44-6096

WAYNE'S WORLD
Mike Meyers, Dona Carney (PG2-10)
MON-THURS: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45
FRI/SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

HOUSESITTER
Steve Martin, Goldie Hawn (A)
MON-THURS: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45
FRI/SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

NU METRO 1-7
Menly Park 348-8611

COMPANY BUSINESS
Gene Hackman, Mikhail Baryshnikov (2-13)
MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
SUNDAY: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00

FAR AND AWAY
Tom Cruise, Nicole Kidman (A)
MON-SAT: 9.15, 12.15, 2.45, 5.45, 8.45
SUNDAY: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00

TOUGH LUCK
Tolla van der Merwe, Frank Opperman (A)
MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
SUNDAY: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00

WAYNE'S WORLD
Mike Meyers, Dona Carney (PG2-10)
MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
SUNDAY: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00

HOUSESITTER
Steve Martin, Goldie Hawn (A)
MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
SUNDAY: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00

SARAFINA
Whoopi Goldberg, Leleti Khumalo (2-14)
MON-SAT: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15
SUNDAY: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00

THE PLAYER
Tim Robbins, Greta Scacchi (2-16)
MON-SAT: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15
SUNDAY: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00

NU METRO 1-6
Hatfield Plaza 342-2932

SARAFINA
Whoopi Goldberg, Leleti Khumalo (2-14)
MON-SAT: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15
SUNDAY: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00

HOUSESITTER
Steve Martin, Goldie Hawn (A)
MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
SUNDAY: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00

UNLAWFUL ENTRY
(2-18)

THE PLAYER
Tim Robbins, Greta Scacchi (2-16)
MON-SAT: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15
SUNDAY: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00

COMPANY BUSINESS
Gene Hackman, Mikhail Baryshnikov (2-13)
MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
SUNDAY: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00

PATRIOT GAMES
Harrison Ford, Anne Archer (2-13)
MON-SAT: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15
SUNDAY: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00

THE CUTTING EDGE
D.B. Sweeney, Moira Kelly (A)
MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
SUNDAY: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00

SISTER ACT
Whoopi Goldberg, Maggie Smith (A)
MON-FRI: 7.00, 9.00, SAT: 5.00, 7.00, 9.00

WATERDOWN
Richard Adam's Classic Story (A)
MON-FRI: 7.00, 9.00, SAT: 5.00, 7.00, 9.00

NU METRO NELSPRUIT 1-3
The Promenade (01311) 25767

PATRIOT GAMES
Harrison Ford, Anne Archer (2-13)
MON-SAT: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15

ALMOST PREGNANT
Tanya Roberts, Dom De Luise (2-18)
MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

STOP OR MY MOM WILL SHOOT
Sylvester Stallone, Estelle Getty (A)
MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

STER-KINEKOR
16 OCTOBER - 22 OCTOBER
ADMISSION PRICES
R7,50 ALL SHOWS EXCEPT R11,00 FOR
MAIN EVENING SHOW
(BETWEEN 19H30 & 21H00)

R2,50 FOR PENSIONERS (4 DAY SHOWS MON-THURS AND 2 DAY SHOWS SUNDAYS)

CENTRAL
SK KINE ENT CENTRE
1-10 331-3841/2/3

Tickets R7,50 ALL SHOWS EXCEPT R9,00 FOR MAIN EVENING SHOW (COMMENCING BETWEEN 19H30 & 21H00)

Mon-Thurs: 9.30, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15 pm

Fri-Sat: 9.30, 12.15, 2.30, 5.15, 8.00, 10.30 pm

Sun: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00 pm

UNLAWFUL ENTRY (2-18)

AN EXPLOSIVE THRILLER STARRING KURT RUSSEL & RAY LIOTTA

Mon-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm

Sun: 12.00, 2.30, 5.15, 8.15 pm

THE LAWNMOWER MAN (2-10)

JEFF FAHEY AND PIERCE BROSNAN STAR IN THIS PSYCHOLOGICAL DRAMA

Mon-Thurs: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15 pm

Fri-Sat: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 8.00, 10.30 pm

Sun: 12.00, 2.30, 5.15, 8.00 pm

UNLAWFUL ENTRY (2-18)

AN EXPLOSIVE THRILLER STARRING KURT RUSSEL & RAY LIOTTA

Mon-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm

Sun: 12.00, 2.30, 5.15, 8.00 pm

CITY OF JOY (ALL)

WHITE MEN CAN'T JUMP (2-16)

MON-THURS: 9.30, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm

Fri-Sat: 9.30, 12.15, 2.30, 5.15, 8.00, 10.30 pm

Sun: 12.00, 2.30, 5.15, 8.00 pm

WHITE MEN CAN'T JUMP (2-16)

* PLEASE NOTE SPECIAL WARNING!

SARAFINA (2-14)

WHOOPPI GOLDBERG STARS IN THIS INSPIRING & MOVING MUSICAL DRAMA

Mon-Thurs: 9.30, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm

Fri-Sat: 9.30, 12.15, 2.30, 5.15, 8.00, 10.30 pm

Sun: 12.00, 2.30, 5.15, 8.00 pm

UNLAWFUL ENTRY (2-18)

AN EXPLOSIVE THRILLER STARRING KURT RUSSEL & RAY LIOTTA

Mon-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm

Sun: 12.00, 2.30, 5.15, 8.00 pm

CITY OF JOY (ALL)

FAR AND AWAY (ALL)

MON-THURS: 9.30, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm

Fri-Sat: 9.30, 12.15, 2.30, 5.15, 8.00, 10.30 pm

Sun: 12.00, 2.30, 5.15, 8.00 pm

UNLAWFUL ENTRY (2-18)

AN EXPLOSIVE THRILLER STARRING KURT RUSSEL & RAY LIOTTA

Mon-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm

Sun: 12.00, 2.30, 5.15, 8.00 pm

CITY OF JOY (ALL)

FAR AND AWAY (ALL)

MON-THURS: 9.30, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm

Fri-Sat: 9.30, 12.15, 2.30, 5.15, 8.00, 10.30 pm

Sun: 12.00, 2.30, 5.15, 8.00 pm

UNLAWFUL ENTRY (2-18)

AN EXPLOSIVE THRILLER STARRING KURT RUSSEL & RAY LIOTTA

Mon-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm

Sun: 12.00, 2.30, 5.15, 8.00 pm

CITY OF JOY (ALL)

FAR AND AWAY (ALL)

MON-THURS: 9.30, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm

Fri-Sat: 9.30, 12.15, 2.30, 5.15, 8.00, 10.30 pm

Sun: 12.00, 2.30, 5.15, 8.00 pm

UNLAWFUL ENTRY (2-18)

AN EXPLOSIVE THRILLER STARRING KURT RUSSEL & RAY LIOTTA

Mon-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm

Sun: 12.00, 2.30, 5.15, 8.00 pm

CITY OF JOY (ALL)

FAR AND AWAY (ALL)

MON-THURS: 9.30, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm

Fri-Sat: 9.30, 12.15, 2.30, 5.15, 8.00, 10.30 pm

Sun: 12.00, 2.30, 5.15, 8.00 pm

UNLAWFUL ENTRY (2-18)

AN EXPLOSIVE THRILLER STARRING KURT RUSSEL & RAY LIOTTA

Mon-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm

Sun: 12.00, 2.30, 5.15, 8.00 pm

CITY OF JOY (ALL)

FAR AND AWAY (ALL)

MON-THURS: 9.30, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm

Fri-Sat: 9.30, 12.15, 2.30, 5.15, 8.00, 10.30 pm

Sun: 12.00, 2.30, 5.15, 8.00 pm

UNLAWFUL ENTRY (2-18)

AN EXPLOSIVE THRILLER STARRING KURT RUSSEL & RAY LIOTTA

Mon-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm

Sun: 12.00, 2.30, 5.15, 8.00 pm

CITY OF JOY (ALL)

FAR AND AWAY (ALL)

MON-THURS: 9.30, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm

Fri-Sat: 9.30, 12.15, 2.30, 5.15, 8.00, 10.30 pm

Sun: 12.00, 2.30, 5.15, 8.00 pm

vryekeuse films

ROLPRENTE SONDER STERRE IS NOG NIE BEOORDEEL NIE; HIERDIE IS NIE 'N VERGELYKENDE SKAAL NIE; DIT IS ONMOONTLIK OM ROLPRENTE IN VERSKILLENDEN GENRES MET MEKAAR TE VERGELYK.

Stephen King se The Lawnmower Man met Brosnan en Jenny Wright begin vandaag draai. Dit handel oor virtual reality.

Brosnan en Jenny Wright begin vandaag

***** VOORTREFLIK

*** STERK AANBEVEEL

*** SIEN GERUS

** SO-SO

* VERMY AS JY NUGTER IS

***** THE PLAYER

Robert Altman is back with an incisive satire about the Hollywood insider politics. He is the subtle avenger as he gives Hollywood its just desserts in a brilliantly controlled attack. Altman has proved that the best revenge is to make a brilliant movie with a happy ending which garners prizes and does well at the box-office. ANDREA VINASSA

*** EL NORTE

Sien resensie op bladsy 36.

THE LAWNMOWER MAN

Te oordeel na die spesiale effekte, is dié wetenskapfiksie-prent oor virtual reality nogal beloewend.

*** SARAFINA!

Uitstekend gechoreografeerde dans oortuigende spel deur Leleti Khumalo en aangrypende geweldtonele maal Sarafina sekerlik dié beste Suid-Afrikaanse film nog. Wat gewoonlik irriteer in struggle-films (sooe Cry Freedom en A Dry White Season) is die stereotipiese uitbeelding van die polisie. Darrell James Roodt beland genadig nie in dié slaggaat nie. Waar die film wel faal, is in die idilliese en mitiese uitbeelding van Mandela en die Dag van Bevryding. Die storie verval aan die einde in pie-in-the-sky-retoriek wat gewoon naief is - veral noudat ons reeds die Groot Dag gesien het en die toekoms ongelukkig selfs meer troebel as tevore lyk. CHRISTI VAN DER WESTHUIZEN

*** CITY OF JOY

Roland Joffé is back in the missionary position. In his attempts to save the world, he undermines a great idea for a film. His chief failing is the incorporation of an American played by an over-emotive Patrick Swayze - he has some of the corniest dialogue ever written. Much more interesting is the story of the people who have to put up with this cigarillo-smoking Yank, the people of Calcutta. AV

COMPANY BUSINESS

Al, dis jammer die Koue Oorlog is verby.

Toemaar, Hollywood kan met die werkelikhed toor. Company Business herinner aan White Knights met Mikhail Baryshnikov as 'n Rus en Gene Hackman as 'n Amerikaanse sakeman wat saam diestryd voer teen die vryemarkstelsel.

** TWENTY ONE

This film is like pornography without sex. Pretentious, pancy garbage. AV

** FAR AND AWAY

If Far and Away were not so funny, it would be offensive. This is the history of the colonisation of North America couched in the terminology of pulp romance. It's a mawkish Potato Western full of the triumph of the human spirit and the triumph of sheer avarice... and Tom Cruise's shapely buttocks. AV

** A LEAGUE OF THEIR OWN

Penny Marshall se nostalgiest komedie haal nie die paal nie. Die aktrises sukkel met dialoog en akeie wat hulle tussen karikature en karaktere plaas. Duidelik het Marshall 'n eksperiment aangepak wat nie heeltemal geslaag het nie: sy wou 'n periode-komedie maak wat die macho-movies van daai tydperk parodieer. Sy wou 'n feministiese statement maak en ook die draak steek met feminism. AV

THE CUTTING EDGE

Nog 'n sportfiek. Dié keer gaan dit oor ysskaats.

TOUGH LUCK

Tolla van der Merwe, Frank Opperman, Nicky Rebelo, Johan Heyns, David Lister, Sean Taylor, Zack du Plessis, Hélène Truter en baie ander bekendes span saam in nog 'n Suid-Afrikaanse lokettreffer. Dit handel oor 'n grootse Afrikaanse tema: die mitiese stryd tussen die platteland en die stad.

** ALAN AND NAOMI

Brooklyn, New York 1944. Alan is 'n 14-jarige Jood wat net-net begin bewus word van die anti-semitisme om hom en van die oorlog in Europa. Naomi se pa is voor haar oë deur die Nazi's vermoor. Alan word aangegee om haar te bevriend. Sy sit kataanies op haar bed, maar mettertyd dring Alan tot haar deur. Ongelukkig kari hy haar nie heeltemal tot genesing bring nie. Die Holocaust het nou soos 'n fabriek

geword en die saak word deur sulke flou prente net ondermy. RANDY LE ROUX

*** DADDY'S DYIN' WHO'S GOT THE WILL

Ondanks die nie-belowende titel is dit 'n skitterende satire. Die glad nie soos Honey, I Shrunk the Kids nie. R le R.

WATERSHIP DOWN

Martin Rosen se animasie-prent oor die lot van die vlei-hase van Watership Down sal baie mense nog tot tranen dryf. Volgens resensies is dit briljant, aangrypend, beeldskoon - een van die beste animasie-prente wat nog gemaak is.

ALMOST PREGNANT

Ek het altyd gewonder oor Dom de Luise.

** WAYNE'S WORLD

Die ervarings van twee Noord-Amerikaanse stadstieners. Met Mike Myers en Dana Carvey van Saturday Night Live-faam. Simpel en kinderagtig as jy nie 'n tiener is nie. Uit 'n antropologiese oogpunt is dit egter interessant. R le R.

*** WHITE MEN CAN'T JUMP

Dié sportfiek was 'n groot verrassing. Die regisseur en skrywer Ron Shelton was 'n professionele bokbalspeler. Die choreografie en die kamerawerk is dus briljant, en die jargon heeltemal eg. Dis 'n kombinasie van Boyz 'n the Hood en enige sport-prent wat jy kan opnoem. Daar is egter een groot verskil - die meeste sport-prente dien as grootse metafoor en as verheerliking van manlikeheid, maar Shelton is krities. (Hy het ook daardie skitterende bokbalprent, Bull Durham, gemaak.) White Men Can't Jump is 'n aanklag teen rassisme en vooroordeel op straatvlak en bevorder 'n soort multi-kulturalisme wat nie idealisties is nie. AV

*** AT PLAY IN THE FIELDS OF THE LORD

Iewers binne in die langdradige sage oor hoe die wit sendelinge die mense van die Amasone uitgewis het, is 'n goeie prent. Die regisseur, Hector Babenco, probeer te veel stories terselfdertyd vertel en te veel standpunte stel en verloor daarom sy draad. Die grootste probleem is dat hy hom nie daarvan kan weerhou om gekke te maak van die sendelinge nie. Die resensie dra drie "sien gerus"-sterre omdat dit 'n voorbeeld is van hoe om nie 'n prysenswaardige prent te maak nie. AV

*** MARTHA AND I

Marianne Sägebrecht is the world's only fat sex symbol and casts her magic in this Czech film by Jiri Weiss. It distinguishes itself from other Holocaust films by concentrating on the oppression of a working class German woman who is unable to cast off her conditioning when she marries a Jewish doctor. AV

* WHITE SANDS

Too dreadful to contemplate spending money on. Not even Dafoe can rescue it from obscurity. AV

*** THE ROCKY HORROR PICTURE SHOW

This film is so tacky that it will never date. It's a time warp, you know. The censors are finally making sense and letting us see this nasty piece of work which gave us Susan Sarandon and Tim Curry in drag. Sci-fi, Marvel Comics, rock 'n roll and sexual confusion all did their bit to make this tasteless confection. See Universal Soldier, then see the Rocky Horror and weep for what went wrong. AV

** LOVE CRIMES

Die regisseur van dié "romantiese riller", Lizzie Borden, is die soort post-feminis wat net gevaaarlik kan wees. Die onderwerp wat sy hier aanpak, is fassinerend - die grys gebied tussen seksuele fantasie en verkragting. Die prent handel oor 'n gigolo wat vroue se seksuele fantasieë uitbuit - sy

verskoning is dat hulle dit geniet en dat hy hulle seksueel en psigologies bevry. Kon briljant gewees het, maar is net middelmatig. AV

**** TIME OF THE GYPSIES

This masterpiece is all the more poignant for the war raging in what was Yugoslavia when Time of the Gypsies was made: Director Emir Kusturica was born in Sarajevo. Magical, though undeniably kitsch, epics of this kind only come along once in a lifetime. (Thankfully, some would say.) It chronicles the problems faced by tradition-bound gypsies and focuses particularly on the plight of the children and features astonishing performances by real gypsies who have never acted before. AV

*** EUROPA, EUROPA

Tot op 'n punt is Europa, Europa 'n aangrypende prent wat baie meer is as net nog 'n Holocaust movie. Dis gegrond op die ware verhaal van 'n 13-jarige Joodse seun se oorlewingstrategie tydens die Tweede Wêreldoorlog. As rolprentkarakter is Solomon Perel sjarmant, uitgeslepe en as verteller van 'n verhaal is hy ironies, snaaks en menslik. Sonder die gebruiklike propagandistiese onderpens, sou ek dit sonder voorbehoed kon aanbeveel. AV

** UNIVERSAL SOLDIER

A fundamentalist orgy. The makers of films like Terminator, Robocop, Alien 3 and Universal Soldier are adept at diagnosing the ills of postmodern society, but while the first three are subversive, this one feeds straight into neo-conservative fantasies of destruction. AV

AMERICAN ME

In die ou dae was dit Italiaanse rampokkers wat die Amerikaanse samelewings omgekrap het, vandag is dit Spaans-Amerikaanse (Hispanic) bendes. Die akteur Edward James Olmos (die onderwyser in Stand and Deliver) maak sy regie-debut met dié drama oor geweld in Los Angeles. Dit het mense by die Cannes-fees geimponeer.

***** CASABLANCA

Wie'n gesê politieke idealisme en romantiese liefde is onversoenbaar? Die kulturele kommissaris en desks van welêr kan gerus gaan inloer by Humphrey Bogart se kafee in Casablanca waar niemand 'n politieke preek oor 'n bier durf afsteek nie. AV

*** ALIEN 3

Dié prent lyk maar net soos 'n wetenskapfiksie-prent. Eintlik is dit 'n ernstige meditasie oor die einde van die wêreld. Nie al die karakters is ewe afgerond nie, maar Sigourney Weaver en veral Charles Dance het genoeg diepte vir almal. AV

**** FRIED GREEN TOMATOES

...At the Whistle Stop Café, America's Deep South has become a sort of bastion of women's rights in the eyes of Hollywood. Just think of The Color Purple, Ballad of the Sad Café and Rambling Rose, even Mississippi Burning. There's a lot of hanky-panky among the girls - which makes Hollywood's macho men extremely coy, but gives the players a lot of scope for solid, rewarding performances. AV

*** THE INNER CIRCLE

Almal weet teen dié tyd die die eerste prent wat in die Kremlin verfilm is. Die uitgeweke Russiese regisseur Andrei Konchalovsky het teruggekeer huis toe om dié verhaal te verfilm van die KGB se bioskoopmasjinijs, 'n gewone Rus met 'n vroujie wat die eer aangedoen word om in die Kremlin te gaan werk en Stalin te ontmoet. Dis die verhaal van miljoene Russiese verafgoding van Stalin en die pyn en ontgogeling wat daarop gevolg het. 'n Mens sien plek-plek ooreenkoms met Hendrik Verwoerd. Die pas is somtyds net te stdig. MAX DU PREEZ